THORKILD GRAVLUND

Øen

Bibliotek 1800

Thorkild Gravlund

Øen

eBibliotek 1800

2025

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Thorkild Gravlund: *Øen* er baseret på originaler, som (på udgivelsestidspunktet) er public domain i lande hvor ophavsret er baseret på ophavsmandens død+80 år eller mindre, samt i USA.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Opholder du dig i et land uden for EU, bør du dog tjekke de lokale ophavsretsbestemmelser, før du videredistribuerer værket.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Thorkild Gravlund: *Øen* is based upon sources (at the time of publishing) in the public domain in countries where copyright is based upon Life+80 years or less, and in the USA.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

If you are outside the EU, you are advised to check the local copyright laws before copying and/or redistributing this ebook.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.*

Helligdag

Øen er et land for sig. Stridbar mod fjender – gæstfri mod fremmede, så højnes den her i det blågrå bælt. Med gule klinter og grønne klinter – med bakkedrag, småsøer. Og en lille by på bakken. – Ingen skov, næppe et træ, som kan skygge over en hytte.

Skønt øen er fast med landet ved en kørevej – der kan skylles over af højvande – så er den dog en ø: ved århundreders hævd som et land, der ikke er noget andet ligt.

Øboerne er et folk. De har det hjemsted, som aldrig holder op at drage dem, hvor langt de end farer ud. Gerne farer de ud: det store land er eventyrets – de fremmede pladser huser opfyldelsen af de dunkle håb, bølgerne førte til øen og ind i øboens sind.

Øboen – om han end svigter Guds og alle landets love: øen bliver han tro. Den er ham en kærlig trøster, hos hvem han kan kaste sine skuffede håb og læge sine hjertesår.

En andagt over hele hans liv!

Der blæser en dejlig efterårsvind. Bakkerne er høstgule, og engene har rødligt græs. Blomsterne falmer. Søen slår smæld mod de store sten i landingen bag klinten. Fremmede kyster ligger sollyst – langtude de tykke skove og et kirkespir, nærmere venlige huse med småhaver og en enkelt dæksbåd.

Øen har mange dæksbåde og flere fiskere. Stranden er sat til med joller, pramme og fisketøj.

– Der står nu Per Røn uden for sit hus og ser ned mod stranden.

Vinden er igen gået opefter. Per ser, at bådene på fjorden ligger for en sydvestlig. Fint fiskevejr.

Men det er søndag eftermiddag.

Der vil blive sild i nat. Det fejler ikke. Og Per *kan* ikke blive hjemme, var det så Store Bededag.

For i nat er der noget at gøre!

– – Sidste gang, han lå og drev med sildegarn i Bæltet, havde der været uheld. Det var mørkt den nat, det var næde – og ikke en stjerne på himlen at se. Vinden vestlig med en streg til sønders – ligesom i dag.

Så går lanternen ud. Ja, det var ikke at undres over – for der var ikke mere lys i den. – Hver mand ved, at Per Røn er ligegyldig på søen – simple grejer har han, hårdt sejler han. Det er sært, han slipper tit, som han gør.

Gå du blot nør og læg dig, dreng! siger han til sin søn, og drengen kryber ned i forkahytten til bedstemanden, Laves. Per går ned agter, smører sig et par gode sigtestumper og lænser flasken for en dram eller to. Han kigger op engang imellem: der er ingen fartøjer at mærke til. Så tar han sig en skrå og nok en dram og sætter sig tilrette jævn kakkelovnen.

Og det kan jo snart komme på søen!

Ligesom Per sidder i allerbedst ro og tænker på at komme op og hale garnene, så mærker han stødet henne for. Han hører, det gier sig derhenne. Han op. Drengen! tænker han.

Tørn ud, dreng!

Povel og Laves står ved siden af ham. Et under at de slap.

Hej, skipper, bi! Du har sejlet mig stævnen ind mellem bovene!

Men skipperen står afsted for fuldt sejl. – Om Per ikke så galt, var det Kerteminde-Knud – og den satan kan belave sig på noget slemt, når de to træffer sammen igen!

Vandet væltede ind. Drengen stod og holdt sig ved mastekisten og rystede som en trævl.

Per og Laves hujede om hjælp. Så fik de prajet en bæltsbåd.

Ha-løj, makker! vi forliser.

Da blev de hjulpet. Men garnlængden fik de lade gå, og Per Røns båd "Håbet" måtte de slæbe bag den anden ind i nærmeste havn. På et par dages tid var den i orden – og garnlængden fik Per imidlertid. Så sejlede han hjem til Ane med drengen.

Men drengen, han havde fået skrækken i sig: han ville aldrig sejle mer. – Ja, han var kun syv år!

Ane blev jo glad for at se sin Per igen – og det måtte han love hende, at han aldrig mer sejlede ud på en søndag. For det var en søndagnat, det var gået galt. Per sagde, det var om mandagen – det var over midnat, uheldet var sket. Men Ane blev ved sit.

– Og nu havde de så nydeligt et sildevejr, nogen kunne ønske sig, men blot fordi det var søndag, skulle de blive hjemme. Og i nat var der noget at gøre!

Vorherre gier vel vind, for vi skal bruge den!

– – Mener du iligevelle, I skal ud i nat? spurgte Ane. Hun havde været henne at give grisen æde.

Der er pintt itte andet at gøre!

Ane svarede ikke noget til det. Så kom drengen løbende. Han havde været henne på gaden at lege.

Vil du med igen, Povel? spurgte hun.

Skal du ud, fåer?

Per nikkede.

Ja–a, svarede Povel.

Det lønner sig aldrig, Per. Nej, det gør det ikke!

Hm, de penge, jeg fiskede for om søndagen, gik ligesom de andre …

– Det er det eneste, jeg har imod det, Per … jeg tror rejtig, jeg har ret … hvorfor *skulle* nu uheldet ske?

Ja, når det skal ske, så sker det – enten det så er hellig eller syn.

– – Vil du så med, dreng?

Jeg ved itte – for det kan gærne gå lisom sidst.

Sludder, dreng. Nu er der lys i lanternen.

Har du bødet mig islænderen, Ane?

Hun gik ind efter den islandske trøje, og Per smøgede den over sig.

Proviant har vi nok af derude. Og så var der vel ikke mer?

Ikke det jeg mindes!

Per gik ind i stuen og drak engang af ølkruset.

Farvel moer, sagde han, da han gik.

Farvel Per. – (Gud være med dig!)

– Jeg vil med til stranden, råbte Povel og fulgte sin fader.

Da de var kommet et stykke fra huset, standsede Per … Nu har jeg pintt glemt skråtobak. Det ligger i bordskuffen.

Skal jeg løbe hjem efter det? spurgte Povel.

Nej, min dreng. Så får vi uheldet, når vi vender om efter det, vi glemte.

Per gik videre. – Skynd dig og tag skankene til dig, dreng, at jeg ikke træder dig.

– Ved stranden hjalp Povel sin fader at sætte prammen i vandet. Laves sad ude i båden og biede.

Spring op, dreng, vil du med! råbte Per – han stod på tæer i vandet og holdt ved prammen med én hånd.

Ne-ej, svarede Povel med tårer i øjnene.

Så sprang Per ud, greb årerne og roede et stykke. Han så efter drengen, som sad inde på tangen.

– Povel græd nu højt.

Per løftede årerne fra vandet.

Je – vil med – fåer! råbte han derinde. –

Drengen kan pintt itte undvære søen iligevel, mumlede Per Røn og vendte prammen mod land.

Øboer

Ved den sandede vej, som førte gennem øen – og et stykke fra andre huse – boede Frans Fiskemand tilleje i en gammel hytte. Han havde boet der i mange år og opdraget sine børn, som var født i samme omhængsseng inde i stuens krog. Nu var de på den yngste nær rejst til Amerika. Frans syntes, der blev så tomt i hytten, da de ikke kom hjem om søndagen. Så kunne han stå udenfor og se på den klinede væg med sivfletningen og halvdøren – han tænkte på, det var egentlig sært, han havde kunnet bo der sålænge.

Det var en hytte, som øboen ellers nødig flyttede ind i – den stod for de fremmede, som kom og satte bo.

Men alle havde den været for ringe. De andre fik råd til at bo bedre.

Frans kunne aldrig komme såvidt. Og til hverdagsbrug fandt han sig tilfreds med det, han ejede.

Frans var ikke født på øen, men ingen tog ham som fremmed nu. I sin ungdom fo'r han noget tilsøs – arbejdede på forskellige pladser – hittede en øbopige, som han giftede sig med. Og de fik bo på øen.

Ikke gik Frans nogensinde på arbejde hos bonden. Af fiskeri brugte han kun at "sætte kroge". Båd og garn havde han ikke råd til.

Han kørte med fisk. For en lille, tohjulet vogn gik han med sin hund "Bajads" og solgte torsk, rødspætter, sild og hvadsomhelst, der var at prange med i årstiden. Kom han hjem

og havde vognen fuld af frugt – blev der fryd og købere i overflod.

Noget vildgal var Frans.

Han havde dog altid klaret sine grejer og ingen ligget til byrde. Men han holdt smugkro. Alt hvad der sås af kørende og gående fiskehandlere oppe fra landet havde tilhold hos ham. Og om andre havde lyst, sagde Frans ikke Nej, men skænkede glad sine drikkevarer op. Når de gik, kunne de lægge en skilling i vindueskarmen. Og kunne de ikke gå, så redte Frans halmleje til dem i vognskuret.

Han var den mand, som forstod at more sine gæster. Han drak ikke selv, men sang og fortalte underlige historier for dem.

Maren Franses, som var en pæn og dygtig og anstændig kvinde, havde fundet sig i dette, fordi det ikke kunne være anderledes. Og der tjentes jo en skilling mellem år og dag ved den skænken. På arbejde gik Frans nu ikke!

Det yngste barn, Just, var faderen opad dage. Drengen voksede til, men blev gående hjemme og fiskede. Det vildgale ved ham var, at han mest gik på jagt – til tider både dag og nat. Derved forsømte han fiskeriet – og det kan aldrig betale sig for jagtens skyld. Just gik alligevel på jagt – stædig som den gamle i sit. Dage igennem kunne han ligge i en lille skydepram og ro rundt om kysten.

Var han hjemme, hverken bandt eller bødede han garn. Men spille violin og harmonika det gjorde han. Og tilsøs ville han, når han var vokset til.

Frans Fiskemand solgte, hvad Just skød, og glemte ikke højlydt at rose sin søn, den svære skytte og skrappe spillemand og slemme knægt, som ville tilsøs.

Hos Frans Fiskemand boede hans konemoer, gamle Børtt Bendtses. Hun havde en lille stue bagved køkkenet. Der sad hun og spandt for at have noget at bestille og ikke ligge sine børn til byrde. Og Børtt sad i fattigdom, skønt hun havde en rig broder – skipper Gamle-Pæer, som havde ført båden "Den skønne Ø". Han sad nu på aftægt i deres fødegård hos Niels Mortensen og passede på det, han havde sparet sammen i sin tid. Tvær og sindig var Pæer. Frans kunne han ikke forliges med, de ville helst føre ordet begge to.

Det var tyve år siden, gamle Pæer "lagde op". Men "Den skønne Ø" og sine fiskeredskaber beholdt han.

– Der var dem, som sagde, at Pæer kunne gøre et fattigt menneske glad med disse gode grejer. Ingen sagde dog sådan til ham selv.

Der var dem, som mente, at han hellere måtte sælge sine grejer, end lade det alt stå hen og ødes. Når de sagde det til Gamle-Pæer, svarede han kort:

Det skal I ondd lynemæ itte bekymre jer om!

– Gamle-Pæer havde ikke været gift. Om han havde haft kærestesorg? De sagde det! – Ingen så nogensinde sorg hos den mand.

Nu gik han og syslede med arbejdet i gården. Sømand blev han dog stedse.

Hvert forår drog han til stranden med malerkrukken og hægede "Den skønne Ø".

Ingen skulle træde på dens dæk, det var lagt over med brædder.

Solen sved den. Plankerne slog revner – aldrig kom den i vandet. Maling og tjære fik den alligevel.

Når der kom noget af al den nymodens skik ind i fødegården – eller andet gik Gamle-Pæer hårdt imod, så søgte han ned til "Den skønne Ø" – og der blev han timevis – og der blev han trøstet.

Ingen kunne fortælle som Pæer – men det var ikke altid, han lystede at snakke om sin færd.

Om sine rejser fortalte han – om hvad sket var på øen i det sidste hundredår. Han nævnede gårdene og husene ved de mænd, der ejede dem i hans ungdom. Synsk var han tilligemed. I nætterne så han sælsomme ting ved de hvide længer: mænd uden hoved, grå damer, hvide skikkelser, underlige dyr …

Og han var den eneste øbo, som "fulgte med tiden". Kun han holdt hovedstadsblad – og læste grundigt "Avisen" hver dag. Han boede midt i byen – lunt indenfor de fire hvide længer. Han havde ikke boet noget andet sted i sine firsindstyve år. Og han foragtede al nymodens skik i sin fødegård.

Men han havde sejlet.

Udenfor gården lå en stor sten. Den var Gamle-Pæers yndlingssæde. Herfra var han med i øens liv. Hver som kom forbi, blev "tistet an" og måtte meddele nyheder: den gamle var nysgærrig.

Ja, Frans var en govs og en vildgal halvtosse, en rigtig omfjotning – og Maren havde lavet det dårligt for sig, dengang hun tog ham. Men det skulle nu sådan være.

Og børnene holdt Gamle-Pæer af. Skønt Just var faderen opad dage, støttede den gamle ham dog, da drengen begyndte at fiske.

Frans den stodder var altid storsindet. Det var Gamle-Pæer imod. De seks dage i ugen kunne Frans sælge fortæring i sit hus

– den syvende dag helligede han helst til gæstebud. Enten kom der fremmede til Franses, eller han gik med Maren i byen – iført stadsen: nymodens kasket, blå bluse, blå bukser, blanke træsko. Det var mest fattigfolk, Frans søgte, men også de velstående og gårdfolkene kom til ham, og han til dem. Og Frans Fiskemand var mere agtet, end han selv og nogen anden ret vidste.

Han var ikke den mand, som sparede, når der kom fremmede. De nød både mad og drikke i hans hus. Musik kunne de også få. Frans og Just spillede jo begge.

Men der er mange, som har ondt af, når fattigfolk kommer sammen til gæstebud. Og Gamle-Pæer kunne nu ikke lide det. Han sagde til Børtt Bendtses, at de heller skulle se at få lidt til sig selv end føde på andre folk.

Børtt havde ikke svar rede. For der var sandhed i, hvad Pæer sagde. – Iligevel, hvorfor skulle ikke fattigfolk ha sig en glad dag? …

Søndagaften sad Gamle-Pæer altid på sit stensæde og keg efter, hvem der kom fra Franses. Når han endelig fik at vide, hvormange der havde været, kunne han gå ind og i seng. Så mumlede han og snakkede højt.

Hæ – steg på stodderfad. Det rak æder ondd lynemæ enanders fattigdom op!

– – Frans Fiskemands Just yndede særligt at høre sin mormors bror fortælle, men han var altid ræd for ham og turde aldrig spørge.

Børtt var det, som drengen først søgte.

Hun havde jo også draget ham op og lært ham det, hun kunne. Han havde siddet på hendes skød og hørt de gamle sagn

om øen. Han havde siddet på skammel og lært at læse efter nye testament. Og nu kom han tit derind, hvor hun sad – slængte sig på den blå standkiste og snakkede med mormor, mens hun bandt hose.

Just havde sin bøsse og sit skydetøj inde i mormors stue. Bøssen hang på bjælken og overfor hang mormors himmelbrev.

Et skilderi i sort ramme. Et langt, trykt brev med stads af blomster og krusseduller udenom.

"Himmelbrev,

som Gud selv haver skreven med Guldbogstaver og hængt det i sin Kirke over Døren. Hvo dette Brev vil gribe, for den flyer det, men hvo som det vil udskrive, for den bøjer det sig.

Paa en Miil nær Assens paa Fyen hændte det sig, at en Mand ved Navn Just, som boede i Assens, mødte en ung Karl i brune Klæder, med en stor Hue paa Hovedet, men ingen Knapper i sin Kjole. Den unge Mand gav Just et Brev, for at han skulde give Præsten det; men han sagde, at det maatte have været et Spøgelse. Derfor kom den unge Mand til Just anden Gang og sagde, at han var en Engel, udsendt fra Gud, hvorpaa han slog sin Kjole tilside, og var da saa klar og skinnende som Solen, saa Just ikke kunde se paa ham for hans Klarheds Skyld. Den Fremmede sagde: Du skal ikke frygte mig, men gaa til Præsten og sige, at Gud ikke kan have Ro for de Fattiges Sukken og Raaben, thi Jorden er

fordærvet og Synder gaar i Svang og bedrives af de fleſte Menneſker som ere i Chriſtenheden. — Brevet lyder ſaaledes:

"Hvo ſom arbejder om Søndagen er ikke lykkelig i Himlen, som jeg ſelv ſiger. Denne Engel har jeg ſendt til Eder for at omvende Eder fra Eders onde Veje, som er Hovmod, mit Ords Foragt, Hoer, Mord, Tyveri, Fylderi, Banden, Vrede, Sjænden og Hævn og endnu mere, som er mig ſaare haardt imod, hvorfor jeg er nødtvungen til at lade Landeplager komme over Eder; I er ſelv Skyld i, at Jordens Frugter formindſkes, at Dyrtid, Peſtilents og andre ſmitsomme Sygdomme komme over Eder. Vender derfor om fra Eders Synders Veje og lad Verden ikke bedrage Eder; beder om Forladelſe, den ſtund I har Tid, thi Enden er nærmere end I ſer og tænker. Aflæg Eders ſlemme Synder og gaa flittig i Kirke, Unge og Gamle; arbejd ikke om Søndagen, men hold den hellig og brug mit Ord med Flid, derſom I det ikke gøre, da vil jeg ſtraffe Eder, Unge og Gamle, men hvis I det gøre, og holde ud til Enden, vil jeg forbarme mig over Eder, give Eder Sundhed, Glæde og Fred. Hvo ſom ikke tror, at dette Brev er ſandt, han fordømmes, men hvo ſom tror det, ſkal have Lykke og velſignelſe. Jeg har ſelv med min guddommelige Haand ſkrevet dette. Hvo ſom har dette Brev i ſit Hus, men ikke aabenbarer det,

han være forbandet; Enhver skal udskrive det, den Ene til den anden. Om end Menneskene have saa mange synder som sand i Havet, som Stjærner paa Himlen og Græs paa Jorden, skulde de forlades, dersom I omvender Eder og tror fast, men hvo som ikke troer, skal døe. Dersom I ikke omvende Eder, saa blive I forbandede, thi jeg skal spørge paa den yderste Dag; men I kunne ikke svare eet til Tusinde for Eders Synders Skyld. Hvo som har dette Brev i sit Huus skal Luften og Vejret ikke gøre nogen Skade, men hans Huus skal altid være fri for Ild og Vand, og alt Godt skal vederfares ham. Dette mit Brev har jeg paany sendt Eder med Engelen Michael. Jeg er Jesus Christus, tro fast paa mig; hvo som ikke troer paa mig skal pines i Helvede. Værer barmhjertige mod de Fattige, thi havde deres Suk og Raaben ikke været, da var der ikke kommen Regn eller Grøde paa Jorden i seks Aar; der var bleven Krig og blodsudgydelse paa Jorden, Hunger og Dyrtid, saa at Moderen skulde fortære sit eget Barn, Menneskene skulle staa friske op om Morgenen, om Aftenen skulde de være døde i Jammer og Elendighed. Mange skulde da raabe Vee, Vee, hvor finde vi arme bedrøvede Syndere Trøst. Men hvis I omvende Eder, skulde I længes efter at leve her i Tusinde Aar, saadan Glæde skal der blive, thi Herren Eders Gud skal have Lyst til Eder. Den som har dette Brev i sit

Huus, men dølger det, han være forbandet, men den som det forkynder, han skal blomstre for Herrens Velsignelse."
Dette er passeret paa Fyen, en Miil fra Assens, ved et Hus som kaldes Møllehuset.

Just Fransen havde læst dette himmelbrev mange gange. Det var jo det første han læste efterat han havde lært at stave i Nye Testament.

Han var opnævnt efter den mand Just fra Assens, som mødte engelen Michael. Og mens Just Fransen var lille, gik han alene nede ved stranden og legede "Himmelbrev".

Mormor troede på sit brev, det gjorde Just også. Men da han blev større, tænkte han ikke tit på den ting.

Ét var der dog, som han aldrig forstod: hvorfor den unge karl ingen knapper havde i sin kjole. Det forstod mormor ikkeheller. Og dette – sidst i brevet – at folk skulle kunne komme til at længes efter at leve i tusinde år, nej, det kunne Børtt Bendtses ikke tro, hvor gærne hun ville.

For himmelbrevet var sandhed: *Dette er passeret …*

Børtt fortalte mange historier og huskede godt, hvad der var passeret i fortiden. Hun huskede krigen.

Just hørte bøssernes knalden, mens hun stilfærdig fortalte.

Børtt Bendtses havde haft kærlighedssorg. Derom fik Just også at høre, da han så mindeligt bad hende.

Krig og kærlighed var tvundet sammen på mormors rok. –

Sådan fortalte Børtt Bendtses om sin kærlighed:

Nej, Beendt har jeg aldrig elsket! sagde hun. Jeg har kuns elsket in – – og det var Oluf!

… Det står sådan i visen: "Dig elsked jeg så in-derlig! jeg elsker aldrig mer!"

– Så lod hun rokken stande stille og tog bindehosen fat.

… Men Oluf, han sprang i luften med "Christian den Otende". Så var det, jeg fik Beendt, din morfår. Jo-ov, han var smænd fuldet etter den gamle Jørgen Bendtsen, som var med i Skærtorsdagsslaget. Beendt kom aldrig i krig – helles havde jeg nok itte fået ham. Nej, Beendt, han restede en finger – og nu har han væt død i tive år. Men Oluf, han fejlede itnoget – og se derfor tog de ham fra mig.

Folk sagde, at Oluf var itte blevet mig bedre mand end Beendt – for Oluf var jo vildgal til tider. Og det er vel så gået, som det skulle gå. Og nu ved vi nok, hvor Oluf er, han faldt som en brav søldat. Ja, jeg tror nu iløl, han og Beendt de sidder sammen og bier mig. Jeg kommer osse inden ret længe.

Det var i 49. – Jeg gjorde piges arbejde hjemme i gården, og Oluf blev kaldt ind – og tiden faldt En lang, ved det man var så enlig. Lillepigen – det var Karen Niels Bergs, hun havde nu så lidt fornøjelse af at snakke om kærlighed.

Det var jo itte tit, vi hørte fra dem, som sloges. Vi gik smænd og biede alstillens. Og kom der så endlig brøv fra søldaterne, så kan du tro, der var glæde i gården. Så ku jeg søhj den hele dav.

Ok Voherre! Så var det den nat "Christian den Otende" sprang i luften. Jeg og Karen vi stod og sku til sengs – og vi havde da dravet klæderne af. Så siger jeg: Skal vi itte ud en vending føst, Karen? Og vi smutter ud ad steesdøren – ud i haven. Som vi nu snegede vos langs længen, så mærker jeg, lisom der var in og trak mig i særken.

Jøsse kors, jeg blev angest.

Ti dog stille, dit snalrehoved, siger Karen.

Men jeg skal love for, jeg kom ind i en fart – og Karen bagetter.

Den nat var vi itte dristige, skønt vi mærkede itnoget, og der passerte ingen ting.

Men *det* var jo passert den gang. Der gik nogen dave, så kom det budskab, at "Christian den Otende" var sprunget i luften. Ja, og "Gifeon". Og min Oluf var gået med. De andre herude fra øen, som stod på "Christian den Otende", de var sluppet i tide derfrå.

Klyverhans og Knud Pæsen de fortalte mig det altsammen, hvordan det var passeret, den gang de kom herhjem.

Gilde blev der jo lavet for dem. Jøss for et gilde! Gårdmændene lavede et, og husmændene lavede et. Husmændenes stod oppe i Niels Ans stue, der dansede de – og gik hen til Maren Vævers, når de skulle ha mad og drikke. Søldaterne kom til begge gilder, men hos husmændene morede de sig bedst – og der holdt de ud i to dave, hos gårdmændene gik det lisom mere stille af.

Ok dovheden, blandt husmændene var den tossede væver. Han gik og skabede sig fuld etter Mette Katrine, hun havde jo fået mer, end hun kunne døje. Men tilsidst blev den tossede væver liså fuld som Mette Katrine. Og så grinede de af ham. – Mette Katrine var der to mand om at følge hjem. Hun var ellers en rask kvinde og hun forstod at føre sig, når hun itte fik brændevin. Danse det kunne hun – der var itte mange, som kunne det bedre.

Jeg var jo osse til gildes, men danse det gjorde jeg it-ikke. Det var helt underligt at lade være – jeg kunne blot itte bære øver

mit sind at danse, når Oluf var død. Jeg sad og snakkede med de gamle – og Beendt gik smænd allerede den gang og skævede etter mig. Han var næsten og blandt de gamle, han var fuldet de femogtredve år. Men Børtt skøttede itte om Beendt den gang.

Jeg og Klyverhans vi kommer til at sidde sammen på sengefjælen inde hos væverens. Og aldrig skal jeg glemme det, Hans fortalte – for det viser dog, hvad sind der var i Oluf, om han nu osse rendte vildgal sommetidens.

Det var denne stakkels Knud Pæsen, han havde denne slemme skælsyge. Huden skallede på ham og lå – lisom, jeg vil sige, skæl på en sild. Officererne de brugte mund over det – de var færdig at tå livet af denne stakkels kål. Mens vore folk lå på skoleskibet derinde i havnen, så ville officererne ha Knud ren. Og de stillede ham ud på et flåd i havnen så nøgen, som han var født til verden. Og han fik en kost til at skruppe sig med. Der stod han til spot og spe for hele mandskabet. Og da han kom op, fik han både prygl og stød, forded han itte var helt ren.

Men så siger Klyverhans, at Oluf han tog en af sine gode nye uldtrøjer, som jeg havde bundet til ham og gav Knud. Væsgo Knud, der har du en ren og god trøje, drag du den på, skal du sku nok komme dig. Og så sagde Oluf, og officererne hørte på det: Skændigt skammeligt er det at behandle et levendes menneske på den måde.

Det var rejtig gjort af Oluf, han var itte bange for at sige noget til de store.

Ikke så længe efter kom han med på "Christian den Otende".

Og de kom i det store slag. Da de så, at fartøjet ikke kunne bere sig længer, blev føst de givte mænd sat i bådene. Der var

både Klyverhans og Knud med. Ok, havde Oluf blot væt givt dengang!

Klyverhans han står i båden og ser, Oluf bøjer sig ud over rælingen på "Christian den Otende", og Oluf tår himmelbrevet fra sit bryst – svøber det om en kugle og smider det nør til Hans, idet han råber: Børtt! Det forstod Hans nok. Oluf troede itte, brevet kunne hjælpe ham – og det kunne det vel ikkeheller, når Herrens vilje var, at skibet skulle gå tabt.

Hans sagde, at da båden gled bort, stod Oluf i røgen og så liså langeligt etter dem.

– – –

Se, det var noget før vinteren, at soldaterne kom hjem. Den vinter gik jeg itte i de unges lav. Jeg synes næsten, jeg var blevet helt gammelagtig. Om sønden sad jeg hjemme og læste en salme eller to for moer. Vi sad så enlig. Fåer var død dengang – og Pæer og Morten, mine brøjere, de gik ud og spillede kort. På den måde fik vi daven til at gå, og det blev sysletid.

Så var det Beendt fik tag på at gå op til os om sønden etmedde eller averten. For det meste havde han et ærinde, men både moer og jeg kunne godt mærke, hvad Beendt gik etter.

Jeg tænkte mit ved det. Beendt var jo en ordentlig og æstimeret kål. Han havde osse et godt lille hus, men der var rejtnok ingen jord til det. De sagde, han havde lidt penge. Og han kunne itte godt være enlig, moeren var nylig død.

De unge havde osse nok mærket, hvad sind Beendt havde til mig. Og jeg blev dog drillet med, at jeg skulle hå en gammel stoder!

Daven etter Kyndermoss gik han så hen og fik savrt det til mig. Hvad skulle jeg svåre? Det bliver dog tresk og skal tjene for

sit brød. Men jeg var da hellerikke den pige, der havde behov at tå den føste, som kom anstigendes.

Jeg svårte ham og såh: Ja, Beendt, jeg har itte noget at sige dig på – og det er der vel ingen der hår – du er smænd go nok til mig for dets skyld. Men skal det blive til noget med os to, så kan du vel skaffe jord til en ko?

Beendt svårede itte noget videre til det dengang. Om sønden kom han igen. Vi havde lige malket til averten, jeg stod og gav kalvene drikke.

Jeg har fæstet det halve af Hyrdelodden på vor livstid, Børtt! sagde han.

Jeg svårede itte stort til det dengang, men siden var jeg og Beendt jo kærester.

Vi var til sommermarked det år, og da var det føst, de unge blev klog på, hvordan det stod sig til med mig og Beendt. Alle de penge, Beendt dog smed ud til bare unytte den dag! – Jeg kunne smænd se, han gjorde a mig. Og når jeg skal sige det, så synes jeg bedst om Beendt af dem, som nu var igen.

Året etter fik min broer Morten gården og Pæer båden, og jeg fik hundred rigsdaler og en sengsklæder. Vor moer kom på aftægt, og jeg flyttede ind til Beendt.

Aldrig kom der et undt ord mellem mig og ham. Beendt han var vel lisom ethvert andet mandfolk, han kunne tåh sig en stor dram til tider i et godt lav. Men jeg har itte væt den kvinde, som rendte og trak manden hjem, når han begyndte at blive rusendes. Jeg fik ham blot til at gå i seng, når han kom. Og skete det så, at jeg selv lå lidt umageligt, kunne jeg smænd altid få Beendt til at humme sig, når jeg blot tog godt fat i ham.

Rejtnok, på det sidste blev Beendt tosset til at ville skænke og fylde i andre. Det kostede penge – og om vi osse havde det nogenledens, så var der itte råd til den slavs, når børnene skulle hå lidt med fra hjemmet. Det, de fik, var sågu mavert nok endda.

Derfor siger jeg til Beendt: Du skal la være at gå i byen og drikke, du skal heller itte slæbe nogen med herhjem, men du skal købe dig en flaskefuld og sætte dig her hos mæ.

Det kan du selv! svårede han. Og så sørgede jeg for, at flasken blev fyldt hver løvrde averten.

Så om sønden etmedde [Note 1)] sad jeg jævn kakkelovnen og læste et gudsord, og Beendt sad jævn sengen med flasken. Når han blev rusendes, tog jeg stodderen ved benene og lettede ham ind i dynerne. Det var Beendt jo glad for. Han kunne nemt fåt kvinde af en anden slavs. Han kunne osse nok li, at jeg læste et gudsord for ham de syne avertner – og at vi kom i kirke til føste tjeneste og til altes. Men sønden etmedde var han itte tidig til noget af den slavs.

Børtt tog igen fat på bindehosen, viklede noget garn af nøglet, som hang i en messingkrog ved forklædelinningen, den krog fik Børtt af Beendt sommermarkedsdagen. Børtt hostede lidt og begyndte at fortælle videre.

Den føste dreng, vi havde, den bar Karen Niels Bergs – og jeg fulgte jo. Mine brøjere og Hans ved Klyverkæret stod faddere. Og vi havde et rejtig lystigt basselgildes.

Se, vi kommer jo frem i kirkedøren – og præsten leder os ind – deretter triner vi op til dåben. Præsten havde netop stukket næven nør i vandet – så er det, jeg får øje på den tavle, der hænger over dåben på en pille.

"Til Minde om Fædrelandets tappre Sønner indtil Døden."

Sådan står der. Og nedenunder står med fine, hvide bogstaver navnene på alle de fra sognet, som var fuldet i krigen. Men allerøverst står der: Oluf Peder Jensen.

Jeg ser det, lisom præsten siger: Og så tilspørger jeg dig Oluf Peder Bendtsen, forsager du Djævelen?

Karen svårede rejtig højt: "Ja!" Men jeg græd. Jeg kunne itte andet. For min dreng var jo opnævnt etter min Oluf.

Se, tavlen var hængt op dagen før. Det skulle nu sådan ske! Alle folk i kirken de gloede på mig – de troede vel, jeg græd for den døde Oluf. Jeg ved smænd itte, hvad jeg græd for – jeg sørgede itte over Oluf, det ville være syndigt at ønske ham tilbages, han hår det jo så godt. Jeg synes vist snårere, det var en trøst og ære, at Olufs navn stod der øverst blandt alle navnene – der var itte mindre end elleve. Og jeg kunne mærke, at der var flere, som synes det samme, da de kom og ønskede lykke og velsignelse med drengen.

Men Vorherregud se nådelig til os. Det var dog et sorgens varsel. For den lille Oluf vovste op og fo'r tilsøes. Så dronede han i den spanske sø.

Og derfor kom du itte til at hedde Oluf Just, min dreng. Det navn tør vi itte lade nogen i vor slæjt bære, siden "Christian den Otende" sprang i luften.

Og derfor skal du ikke fare tilsøes!

Fjender

Per Røns Povel havde nu gået i bælt seks somre. Og sild havde han fanget mange af. Men en dag kom Per og Povel slæbende hjem fra stranden med en sælhund. En sælhund havde Povel aldrig været med til at fange før. De fik den nu i en torskeruse.

Det var en halvhelligdag mellem jul og nytår. Gråvejr og henimod aften. Gaden var ét søle. Over stranden stod tåge. I gårdene syslede de. Bonden gik med hvidt lærredsforklæde for de ny, blå vadmelsbukser, og tjenestedrengen vandede heste ved vippebrøndens lange trug. Pigen skramlede med spande. Men gårdkvinden gik indendørs og lavede nadver til.

Hun havde noget af julemaden i behold.

Halvhelligdagens sindige velvære var synlig overalt. – De, som kom forbi Per Røns hus, hvor sælhunden lå slængt på en kartoffelkule, måtte standse og skue ham.

Povel så meget på denne her sælhund.

Dens øjne var brustne og slimede, kroppens fine hårlag sandet. Skægtråde som violinstrænge strittede den om gabet.

Fiskerne stod og snakkede om den. Hvad skulle der gøres ved sådan et dyr?

Fem kroner kunne fås for rumpen – bare man vidste, hvor man skulle henvende sig.

Ja, der var osse udlovet en stor sum for hver trefarvet hankat, man kunne skaffe. Men for det første havde ingen nogensinde set en trefarvet hankat – og så vidste man for det andet ikke, hvor man skulle henvende sig, om man engang fik sådan et dyr.

Sådan en halvhellig dag, når folk kommer sammen og snakker op, får man mange mærkelige ting at høre.

Det tænkte Per Røn. Og han sagde, at skindet af en sælhund kunne bruges, men faen sku ha at gøre med trefarvede hankatte. Tran kunne smæltes af en sælhund. Men alt det tog en halv dag. Det var ikke et arbejde at gå over i helligdagene.

Han ville hellere sælge hele dyret til skipper Gamle-Pæer, som just kom forbi.

– Vist at det ellers kan kaldes et dyr? sagde Gamle-Pæer.

Ja, patter har den rejtnok ingen af.

– Nogle børn kravlede op på kartoffelkulen og stak med fingrene forsigtigt til sælhunden.

Uh – sikken rad, råbte de. Og nu kommer håndværkssvendene osse. Der var to her i formeddes, og der kom in nu for lidt siden.

Uh – jeg tør itte vove at sove i nat, skreg en lille forfrossen tøs.

– Fiskerne ville have Gamle-Pæer til at købe sælhunden. Han skulle bare give tre kroner for den.

Men Gamle-Pæer svarede: Hæ, I må ondd lyne mæ heller æde ham til nytårsaftensnadver!

– Børnene løb ind på den lille tøs nær, hun stod og holdt fast i sin faders trillebør. Lidt fra stod en anden lille tøs med armene svøbt ind i forklædet og frøs. Hun var nys kommen til.

Det var sælhunden, hun så efter, men hun turde ikke komme den nær.

– Du ka godt gå hen til ham, for han er død, Marie! råbte den første lille og kravlede op på trillebøren, hvor der lå et næt, et madklæde og en pæglflaske. Så kørte faderen med hende.

Marie vovede sig langsomt nærmere, skønt hun rystede af angest for sælhunde og håndværkssvende.

Povel tog hende ved hånden og førte hende hen til fangsten.

Den har pintt væt levendes engang! sagde han.

Fiskerne gik. Nogle bar bøsse, andre trillede med bør. Per Røn og Gamle-Pæer blev stående.

– Uh-ha, nu er håndværkssvendene kaske gået ind til vurt! råbte Marie.

Det er dov faens såmange, der render her i dav, bemærkede Gamle-Pæer.

De skulle ondd lynemæ følges ud ad øen!

Sådan nogen skulle aldrig ha lov til at gå løse! svarede Per Røn. Man ved itte, hvad de kan hitte på, de kan stjæle, de kan tænde ild.

– Nej, det skulle de itte. Og i fortiden havde de osse fåt en anden vise at synge, sagde Gamle-Pæer.

Farvel Per – og velbekomme din nadder!

Per så efter ham. Hæ – din gamle gabetorsk, fordi du har en hel hob pæhj, er du pintt it mer end en anden in!

– Skal vi itte smide den sjælhund ind? spurgte Povel.

Jov, ellers render de håndværkssvende kanske med rumpen – for den er sine fem kroner værd. – Det skab har været inde hos Kesten Sørens og tvunget hende til at give dem både mad og snaps. Manden var itte hjemme.

Nejvel?

Jo-v, det sagde Gamle-Pæer. Og de har hujet og rendt et langt stykke efter to piger – og køset hestene fra en karl. Nu skal de velsate ligge og bøle nøre i bådene i nat. – Ja, de skulle pintt følges ud ad øen!

Lidt efter, mens Per Røn sad ved nadveren, kom Klyverhans og fortalte, at røverne havde lagt sig i en gammel jolle, som stod og skulle sættes istand.

De skulle følges ud! sagde Hans. Den mands ord lå der ikke den magt på, som på Gamle-Pæers, skønt Hans også var gammel. Han var tillige både fattig og forfalden.

Det skulle hule-hejemæ hå væt i fortiden! sagde han.

Povel gjorde sig straks rede. Per gav sig tid.

– – Ja, så kommer vi jo til at gå ud og se etter dem! sagde han omsider til Ane.

Er det nu osse nøddvendig, Per?

Han ragede om bag bornholmeren efter sin kæp.

Du har da vel itte behov at bruge kæp til det stykke vej.

Kan være godt at ha en staver med, Ane! sagde Hans.

Ane stod og så på, at Per bandt udenomsklædet.

Uh-dovheden, klynkede hun. Der var to, en lang, pjaltet in, rejtig en laps – og så en lille in i sort frakke, rejtig et undt menneske at se til af hans øjesyn. Jeg var både angest og gruelig bange, da de kom til denne bysens ende. Men vi slap da … Voherre ske tak. Hvor er nu Povel?

Han er afsted, svarede Hans.

Så gik mændene.

Det var halvmørkt og en stiv nordvestlig. De to mænd kom snart i følge med flere.

Det er dårligt børnene tør lege på gaden! sagde en.

Det er dårligt kvinderne tør være ene hjemme! sagde en anden.

Drengene og knøsene stod rundt om jollen og skældte. Håndværkssvendene krøb sammen under tofterne.

I må se at ruppe jer, helles får I tæsk!

I må se at komme ad landet til – og det må ske!

– De to svende stirrede på flokken og mumlede, at det var forsilde. Mændene talte i munden på hverandre. Nogle knøse skar kæppe i en tjørnebusk. – Drengene dryssede sand over rælingen ned i jollen.

Lad være, I sataner! råbte den lille, ham med sort frakke og ondt øjesyn.

Drengene kastede hele håndfulde sand ned.

De to svende vendte ryggen op. Da blev de grebet – og kastet ud på jorden. Den lille lå stille og klagede sig. Den største syntes at ville gå.

Knøsene gav den liggende slag med tjørnekæppe – han kravlede et stykke frem. Pludselig sprang han op. – Knøsene og drengene stod omkring ham. Hans fælle tog ham under armen og gik. Mændene fulgte med.

– Vi skal lære det skab at lade kvindfolkene gå! råbte en og slog med sin kæp i hjulsporet.

Det forstår sig! Sådan nogle knægte!

– Det er synd at slå så rasende hart! sagde Frans Fiskemands Just.

De skal pintt ha mange, mange fler! svarede Per Røns Povel og langede ud med sin tjørnekæp.

Den sortklædte kastede sig på vejen. De slog ham. En sparkede ham. Han drejede sig lidt. – Povel fo'r til, tog ham om livet og rejste ham. Hans fælle strøg vejstøvet af den gode, sorte frakke.

Jeg er syg. Lad mig ligge!

– Fuld er han inte mer. Men han er myrderlig træt. Kom kammerat – de folk her er slet inte gæstfri.

Se, det havde vi dog alle dave ry for, sagde Klyverhans.

Igen et stykke gik de. –

– Nu smider han sig i hjulsloet, den røver!

Per Røn langede ud. Det lod næsten til, at Pers slag var de, der battede bedst.

Der er pintt drivt i denne! råbte han og svang sin spanskrørsstok.

Just gik inderst i flokken, tæt op til svendene. Det gøs i ham, når der faldt slag. Gærne havde han hjulpet de to stakler fri. Men hvad skulle en dreng stille op mod disse vrede mænd.

Det er for galt at slå sådan til! sagde han.

Drengene lo. Mændene svarede: De kan blive herfråh!

Just var glad for, at de snart havde nået dæmningen, som bandt øen til det faste land. Ovre den ville mændene ikke bekymre sig mere om håndværkssvendene.

Ved øens grænse kastede den mindste sig atter. Den anden sprang gennem flokken og flyede. Lad ham løve! mente øboerne. Sortkjolen måtte op igen – flere slag … de fulgte ham ind på fastlandet.

– Mændene vendte hjem. De unge løb et stykke efter "røverne" – snart kom de tilbage.

Povel og Just var de sidste.

… En rasendes hob prygl … sagde Just forpustet.

… De fik … det, de ku laste … svarede Povel.

Vinden strøg skarp og strid ind fra havet. Begge drengene gik langsomt ved hinandens side og talte ikke. Forude kunne de høre latter fra flokken. Hurtigt tabte dog lyden sig i natten.

Skal vi hvile lidt? spurgte Povel. De satte sig på grøftekanten. Just tørrede øjnene i foret af sin hue.

– Det er synd at slå folk så rasendes!

De folk har itte noget her at gøre!

Ham i den sorte kjole blev næsten slavet fordærvet.

Så kan han blive herfrå.

Du er undsindet! brød Just ud,

Povel sad tavs en stund. Da råbte han:

Sådan nogle stegvendere og stikirendskræddere, de skal blive herfra øen!

Der var en stormende, højtidelig anelse over Povel. Han syntes, at øen var *hans* land. Han følte sig voksen og rede til at værge den!

Just talte ikke mere om håndværkssvendene, men han hørte endnu den sortkjoledes jamren og forstod ikke, hvor mændene kunne slå så rasendes til!

Bundgarnslav og bådgildes

Isen var skredet for bølgerne. Nogle kamper drev endnu om og glitrede af sol.

Havelitterne sang. Hav-e-lit, hav-e-lit-ave-av-litt …

Fiskerne sang ude på havet i herligt blikstille.

Der lå to joller sidelæns, og over dem stod ramslaget – et pyramideformigt pælestillads. Fiskerne drog et reb, et køllehoved gik op mellem pælene – så blev rebet sluppet, køllen faldt og rammede en tyk granstamme i havbunden.

De slog pæle til bundgarn – og ved det arbejde skal der synges.

Per Røns stemme lød over de andres. Skarp og hård, den kunne høres milevidt. De sagde, han sang godt.

"Den gamle" sang de – den, som altid brugtes til at slå pæle efter.

> Der er et land, dets sted er højt mod norden –
> og polens bjærge svømmer nær dets havn.
> Men skønt som det er ingen plet på Jorden,
> og Danmark nævner man dets fagre navn …

"Den gamle" sang de af fuldt hjærte. Ingen plads var skøn som denne ø!

– – Gule klinter og grønne klinter med kæmpegrave, kredsede af slåentorn og vilde roser. – Hvide gårde og hvide huse klyngede sammen til ét eneste stort hjem inde bag bakkerne.

Ude på den lille røn, hvor der ikke var jord – kun sten, stak sælhundene hovedet op – solede sig og lyttede til sangen.

Nede ved bådlejet stod master højt mod den lyse himmel. Ovre på landkysten skinnede gårde og huse i formiddagssolen. Men skovene der langtude var mørke: tryllelande der kendes så lidt som havbunden, pælen går i.

Mærkelige ting findes tillands, tænker fiskeren – kunne man se til bunds i det dybe hav, så ville det mer underlige åbenbares.

– – Den muntre stridshingst over engen vanker.
Og stimer myldre i den dybe fjord.
Til stavn og ror har skoven egeplanker,
dets sønner kraft og snildhed deres ord.

Køllen faldt i takt. Det sang af ekko i bakkerne.

Mændene standsede og hvilede lidt.

Jeg synes, der kommer kvindfolk ad strandvejen. Så er det madtid! sagde Per Røn.

Så er det bedre, vi skynder os derindad, svarede Laves.

De tog hver sin åre og roede mod land, Per Røn og Povel hans dreng, som nu var sejsten år. Klyverhans med det stive ben, kriger fra 48, 49, 50 – og Laves, en kraftig, ludende femogtyveårs-karl.

– – Ane Per Røns og Rasmus Mortensens Birte kom ned til stranden med middagsmad i en lerkrukke, som var viklet i et stort sjal.

Rasmus Mortensen havde part i bundgarnet. Han stammede fra Gamle-Pæers og Børtt Bendtses fødegård, hans broder Niels Mortensen havde nu gården. Rasmus fik – ligesom Gamle-Pæer i sin tid – båd og lidt penge. Og Rasmus Mortensen var ikke den

mand, som lystede det arbejde, der "ligger på lemmerne", derfor havde han sendt Laves i sit sted.

Fiskerne væltede tør tang sammen og satte sig tilrette mod en skrænt med krukken mellem sig. Kvindfolkene bredte sjalet at sidde på – og Povel fik en dårlig plads, langt fra krukken, men tæt ved Birte.

– Det er farligt, så godt du synger Povel! sagde hun. Jeg kunne høre dig helt hjem til vort.

Der må pintt lægges pres i, når ramslaget skal gå! svarede Povel og slikkede træskeen på skaftet.

– Han bliver mig op ad dage til at synge, sagde Per Røn. Mens jeg var dreng, tjente jeg mange toskillinger ved at synge for de fremmede skippere, som kom her efter korn. De råbte altid efter mig, jeg skulle synge for dem – og jeg lærte en grov hob viser. Nu har jeg pintt glemt de fleste.

"Den gamle" kan du dælemæ endnu, Per – og så er det nok! sagde Klyverhans. Det er den, vi skal bruge: et land dets sted er højt mod norden!

Jah, den frisker man jo op hvert år. – Hvor har du flasken, Ane? For den må vi pintt hellerikke glemme.

Du gamle engelskmand, sagde han og holdt den ivejret. Der har været whisky i dig engang, "old iris whisky" står det her på siden af dig, nu er der kuns brændevin. Derfor er du ligegod. Jeg har selv hittet dig og mange andre i stranden. Men vor moer knaldrer de fleste, hvordan hun så bær sig ad, når hun lænser dem.

Å, dit gamle sludderhoved, skal du sige og lade folk høre på det, at jeg drikker fra dig.

– Du tår en dram for maven, moer!

Ane ville svare, men blev standset ved at Birte hvinede.

Ka du la værr, din govsen – ka du la værr, dit skab!

Det var Povel, der ville kysse hende.

Sku du dog ha såmanne bank, dreng! begyndte Ane.

Ta bedre om hende! råbte Laves.

Kom dog og hjælp mig – kom du, Hans!

Nej, jeg er for gammel, min pige.

Ja, jeg skal pintt ta om jer og hjælpe jer! tordnede Per. Men han tog først en skrå – og Povel fik kysset.

Nu er det tid, at vi skal til-et igen! sagde Per.

Jeg gider itte! sagde Povel og smed sig i tangen.

Du skal ha et kys til, hviskede Laves.

Nej, det skal han itikke! råbte Ane og truede med knyttet hånd.

Det forstår sig – sån in kål sku kysse kvindfolk, brummede Per. Han skal kysse kællingen agter, når vi kommer til Nyborg – for der har han aldrig været – og så er det skik, at drengen kysser kællingen agter. Hun står på brohovedet – og før han har kysset hende, kommer vi itte i havn.

Ha, ha … er det sandt, Povel? drillede Birte. Så skal jeg itte kysse dig mer!

Povel fo'r efter hende. Mændene lo. Birte bed i forklædet. Povel brødes med hende oppe på skrænten.

Laves stod i jollen og lo. Klyverhans havde fået sig sat ved åren. Ane greb en kæp, som lå skyllet ind i tangen, og gav Povel nogle slag over ryggen.

Dit grimme gantehovede!

– Vil du nu komme hid, din hyddel! råbte Per.

Povel sprang ned i jollen: Jeg fik gladelig et til!

Det bliver nok itte det sidste, du får, din tangulk! svarede Klyverhans.

Lidt efter sang de igen og trak i køllen, så ramslaget knagede.

Det raske folk kan ingen mangel lide,
thi agren bølger her sig som en sø.
Om fagre blomstereng står lunde blide.
Her er der smukt at leve, tungt at dø!

"Knurhanen" kaldte fiskerne deres nethandler, som boede i købstaden.

Han krævede dem for den gæld, de stadigt stod i til ham. Aldrig kom han til øen uden for at kræve. Var der lidt penge tilhuse, så skulle han ha dem – og var der ingen, så knurrede han som den fisk, der bar samme navn.

Knurhanen boede på købstadens hovedgade, og ad den kom fiskerne ikke, uden de havde penge på lommen – eller når de var gældfri.

Knurhanen stred og stræbte for at få sine penge. Fiskerne snød ham – og skældte ham stundom ud. Men den mand måtte finde sig i meget for søgnings skyld.

Povel Røn stod også i gæld til ham.

Povel var nu i den alder, hvor han skulle have en makker og fiske for egen regning. Så slog han sig sammen med Klyverhans. Det havde han før gjort.

Lidt afsides ude ved Klyverkæret boede Hans, deraf fik han navn. Hans kvinde var død og børnene fra hånden. Den gamle boede enligt og fik kun besøg af drengene, som gik ved stranden og ledte efter "hittegods".

Han fortalte dem sine stoltheds-historier fra 48, 49, 50.

Sammen med et par andre drenge havde Povel tit for de penge, han tjente ved at stryge rejer eller stange ål, købt en halv fjerding kaffe og halvanden pægl brændevin. Deraf kunne Klyverhans lave "knægt". Alle mænd og alle karle drak "knægt". Hvorfor skulle så ikke drengene ha den morskab? Og hvorfor skulle en gammel ensom kriger ikke ta hvad godt, der bød sig.

Hans havde fornyligt mistet sin makker, som måtte ha fællesskab med en mand, der ejede flere fiskeredskaber. Hans ejede en gammel jolle, lidt kroge og nogle rødspættegarn. Povel var knapt så velstående. Men de to slog nu deres sammen.

De fiskede godt en månedstid, og så ville de købe nye garn. De lånte Per Røns båd "Håbet" og sejlede til købstaden for at få garnene færdige til brug hos Knurhanen.

Vinden var god, de løb derop på en eftermiddagstid. Om natten skulle de sove i båden, om morgenen købe garnene – og se at nå hjem inden aften.

Men de skulle da også ha noget at drikke, når de nu var kommet til staden.

Først spiste de midaftensmad og drak kaffe i "Håbet", så gik de i byen.

Ligeoverfor havnen lå "Sørensens Beværtning, Skipperhus og Logi for Søfolk" – der var beværtning både i kælderen og ovenpå. Hans ville ned i kælderen, for der var han bedst kendt. Povel ville op i den fine stue, for der havde han været en eneste gang med sin fader og en fremmed skipper i bælts-tiden. De fulgtes alligevel ned i kælderen. Hans traf kendinge, gode venner, gammelt makkerskab. Der blev en sluddren og en praten. Povel kedede sig og gik tilsidst ud ved havnen.

Nu ser han, der sidder en pige oppe i den fine stue – hun smiler til ham, kniber øjnene sammen. –

Så går Povel derop.

Hun var ene i stuen, og hun lo til ham igen.

Goddag, sømand!

Det smigrede Povel. Han fik sæde i en blød stol ved et rundt bord. Pigen satte drikke for ham.

Han sad og så på skilderierne. Der var et med en damper – et andet med sømanden og hans tøs. Mellem vinduerne hængte et udskåret fuldskib i en lille kasse med glas for, det kunne godt hænge i en kirke.

Pigen stod og så ud ad vinduet, Povel vidste ikke, om han turde byde hende et glas med – eller, hvad han skulle sige, dersom han turde det. – Han var jo ikke vant til at komme i den fine stue.

– Er det Deres båd den dernere med hvid stribe i vandgangen? spurgte pigen.

Ja, det er min fåers! svarede Povel.

Det er sku en pæn båd.

– Så spørger Povel langsomt og lavt: Vil jomfruen itte gærne ha et glas med?

Jeg sier aldrig Nej!

Pigen skænker sig et glas og sætter sig tætved Povel. Hun holdt glasset i vejret, klinkede med ham og lo.

Povel lo, og de drak ud.

Vi skal pintt ha mer! sagde han. Pigen fyldte glassene.

Da de fik det tredje glas, sad Povel med armen om hendes liv.

Så kom der nogle matroser. Hun rejser sig og hilser kendt på dem – – skænker for dem. Hun skulle også drikke med dem.

Og matroserne byder Povel ind i laget. Pigen hun beder ham så pænt om at være med. Povel sætter sig hos dem ved det store bord. De begynder at drikke.

Matroserne kendte godt øen. Det blev Povel glad for – så var han ikke helt fremmed. Povel gav mange glas – og de gav mange. Gode venner blev de. Matroserne var halvfulde, da de kom, men Povel blev først helfuld.

Han fik et kys af pigen og gav en flaske vin …

Så var det lukketid. Povel fulgtes ud med matroserne. De krydsede ned over brostenene på havnemolen. Pigen stod oppe i døren og sang …

Povel kravlede ind i køjen og strakte sig i halmen.

– Kom du tilkøjs, Povel? spurgte matroserne derovenfor.

Da de intet svar fik, sprang den mest ædru ned i kahytten og forvissede sig om, at Povel var vel i havn.

Dernæst sørgede de for at lodse sig selv op til deres skib, en skonnert, som lå noget borte.

– – Tidligt vækkede Klyverhans sin makker.

Du blev hule-hejemæ godt tjæret i avertes!

Det blev jeg sku for den sags skyld med.

Povel stak hovedet ud af køjen. Ja, kaffen er færdig, sagde Hans.

Det var ikke det værste. Povel drak kaffen. Så tog han sin pung op – og greb i den. – Han kunne ikke betale Knurhanen. Pintt nej! Der var ikke andet at gøre – end se at få garnene på krit – og tie med det hjemme.

Povel fortalte Hans, hvordan det altsammen var gået til, forsåvidt han kunne huske det.

Faen til tøser! sagde Hans.

Det var en sød tøs, hun var fra Svendborg, og hun havde et kunstigt navn, det kan jeg ikke huske.

Ja og søde penge til den svendborgmær. Men det er jo sådan, at hvad mandfolkene skraver sammen, det skal kvindfolkene ha. Sådan har det alletider væt.

Ja, ja, svarede Povel. Jeg forvinder nok det, når der ellers vil blive fiskeri. Og noget har man da fået for sine penge.

Hæ – jeg fik osse noget, sagde Hans – jeg fik snuden fuld, men gamle bekendter måtte betale. Sådan skal man lave det for sig. Og det lærer man med tiden.

De to makkere fulgtes ad op til Knurhanen og tog garnene i fællesskab. Ja, halvparten kunne betales nu! sagde Hans. Resten om en fjorten dagstid – en måneds tid. Manden skulle nok få sine penge!

Se, på hele den tur traf Povel Røn godt makkerskab!

En eftermiddag kom Knurhanen til øen og gik sin gang efter folk, der skyldte ham. Da han kom til Klyverhans, var døren låset – og da han kom til Per Røns, var Ane alene hjemme. Hun vidste ikke, hvor Povel var, ikkeheller hvor Per var.

Knurhanen satte sig på bænken og biede. Men han lod meget flink og knurrede ikke. Ane bød ham kaffe, og det fik han.

Imidlertid kom Povel. Han vidste ikke, at der var fremmede og så noget forbavset ud, da han kom ind. Og han måtte sige, ligesom det var, at betale kunne han ikke – ikke før om et otte dages tid.

Nu blev Ane bavset, for hun troede, det var Per, som skyldte for bundgarn – og at Povel havde betalt.

Povel listede sig ud. Knurhanen knurrede, men blev siddende for at bie Per.

Det var næsten mørkt i stuen, da Per kom.

Træk mig mine støvler af – Ane! råbte han i forstuen.

– Hys Per, der er fremmede inde.

Hvem?

In mand, som vil hå pæhj for bundgårn! Ane kendte ikke mandens døbenavn – og han kunne høre hvert ord, hun sagde.

Så havde Per fået sine støvler af. Han hvislede noget mellem tænderne og trådte rask ind til Knurhanen.

Det var det bundgarn. Jo-h, Per kunne betale lidt af på det. Han trak en lærredspung med uldkvaster i hjørnerne op af lommen, rystede den ud på bordet. Knurhanen fik sølvskillingerne, han rejste sig og bød høfligt Godnat. Han skulle skynde sig – der var flere steder endnu at kræve og knurre.

– Drengen skylder osse til Knurhanen! sukkede Ane.

Næ-ej vel?

Jov han gør. Han var herinde, førend du kom, men betale kunne han itte.

Så sku dog … Povel! Povel!!

Drengen er jo gået ud, Per.

Han er pintt nok itte langt borte. – Der lød trin over loftet. – Ha, ha, gryntede Per.

Povel kom ind i stuen: Hvad vil I mig?

Du skal betale, hvad du skylder, dreng.

Ja, når jeg får penge.

Det har du haft, dit utusk, men du har smidt dem hen til unytte.

Er det itte grueligt? Kors fader dov, sukkede Ane.

– Povel gik ud.

Per lo lunt. Det skal dutte sørge for, moer … lad os heller med glædeligt sind sætte os ved vor nadder!

Povel gik ud til Klyverhans. De to lagde råd sammen ved en knægt og trøstede sig.

Galt var det stadig gået med Povels penge, siden den aften i "Sørensens Beværtnings" fine stue. Han kom pintt til at tage et reb i sejlet …

Sent kom Povel hjem, stille klædte han sig af og krøb i sengen, som stod ligeoverfor de gamles.

Om morgenen, da Per stod ude ved gavlen og så på vejret, kom Povel hen til ham.

Du kan vel itte låne mig de par skilling, fåer?

Det forstår sig, jeg skulle betale Knurhanen to gange. Nej, det er løgn, dreng. Jeg vil itte og jeg kan heller itte.

Du er dog en skurkagtig æsel, dreng, for de sepetikunster, du kan hitte på. En anden gang kan du vel blive fra tøserne?

Tø–serne?

Ja, hvor skulle du ellers ha ødt alle dine penge?

Povel så ligegyldigt op efter skyerne.

Jeg tager hyre med galeasen, der ligger her vester ude! Den har sendt bud ind, om en mand ville med.

Du er jo tosset, dreng! sagde Per.

Men ved middagstid roede Klyverhans Povel ud til galeasen "Marie af Malund".

Hjemme gik Ane og græd. Er det dog itte grueligt, Per – hører du?

Per svarede kun: Ja, ja, vor moer, ja, ja, vor moer. Han kommer pintt nok til at fortryde det!

Der gik fjorten dage, og der gik en måned, så ville Per Røn sejle med "Håbet" til Malund havn for at hente tømmer.

Drengen, Povel, havde ikke ladet høre fra sig endnu. Han havde jo aldrig ret godt kunnet skrive, hans fingre var allerede stive af kulde og saltvand. Men et eneste lille brev, syntes Ane, han kunne dog male op. Og Per mente det samme.

Per og Ane var ikke glade en dag til ende for dets skyld. I

– Førend Per drog afsted, var han henne hos Gamle-Pæer at læse de store aviser. Gamle-Pæer slæbte hele bunker af store aviser frem. Galeasen: Maria af Malund stod der ikke om, at den var strandet.

– Så er der helleritte noget påfærde! trøstede Per Ane, da han kom hjem. Og jeg hører nu nærmere om fartøjet, når jeg kommer derover.

Per sejlede med "Håbet".

– I Malund havn stod det således til, at de ventede "Marie" hjem fra Norge om en ugestid.

Per havde fået lastet. Nu sad han og havnefogden nede agter og tog afsked. Havnefogden holdt meget af drammen, det gjorde Per jo med. Og her nede agter sad de så rart enligt og fri for, at kvindfolkene skulle se, hvormeget det svandt i flasken.

De spiste midaftensmad sammen. Per ville ikke sejle, før det blev aften. Så kom der mere luft, mente han – det mente havnefogden med.

I "Håbet"s kahyt var to køjer langs siderne og to bænke langs køjerne. Agter et lille madskab. Ved skottet et lille bord. Og på

enden af bænken i styrbord stod kakkelovnen, en gammel gryde lavet dertil, med ringe og dør. Kedlen stod på ringene. Kakkelovnen var glødende. Lugen stod åben. Solen skinnede varmt.

Brød og smør og røget sul lå i køjerne og i madskabet – hvor der var plads.

Per og havnefogden sad med hvert sit krus, klinkede og røg tobak.

– Når nu drengen kommer, så siger du, han skrupper hjem, jeg har svært brug for ham! sagde Per.

Jeg skal sige ham det med dine egne, rene ord, Per Røn. – Havnefogden var blevet lidt højtidelig på det sidste.

Og om han aldrig ejer en rød øre, så går han fra skibet – jeg har svært brug for ham nu. Vi skal drive efter sild, så såre nædet begynder.

Det er be-gri-veligt, Per Røn. Fuld-komment be-gri-veligt! – Du skal se, din dreng er nok ked af den sejlads. "Marie"s skipper han er en halv faen mod sine folk. Æden og drikken de får … det er småt, Per.

– Henad aften sejlede Per Røn ud af havnen.

Du skulle ikke ligge og kravle så yderligt på klyverbommen! skrålte havnefogden. For – for du – kunne plutte i.

Men Per satte klyveren, tændte piben og tog rorpinden.

Når Per på vagten røg isteden for at skrå, var han ikke hverdagsstemt.

Nydeligt vejr. Smuk brise. – Per nynnede sin gamle vise, den de slog pæle efter.

– Han sejlede hele natten. Da det begyndte at lysne af dagen omme i nordost, bandede han så småt over, at drengen ikke var

med og kunne løse ham af ved roret.

I gryet strøg kulde over havet. Per bandt sit store udenomsklæde to gange rundt – huggede sig en stivert og drog øjenbrynene så højt op, han kunne.

Den sidste stjerne gik bort, skyerne flimrede og disede i sol. Havet, som gik tungt i mulmet, var nu kækt og lysvågent.

Der kom mere luft, "Håbet" krængede. – –

Men så stod "Håbet" fast. – Sej, for Saten! Per Røn blev lysvågen. Han så sig om. Det var på næsset, han stod fast. Nær hjemme.

Vandet skvulpede op i lasten – det drev ind både forfra og bagfra. Per så i et øjekast den hele skade.

Der var itte noget at gøre!

Men han kunne vade i land. Drivvåd til armhulerne kom han ind – løb op til det nærmeste hus og fik prajet manden.

De gik ned til "Håbet". Solen stod op og skinnede hen over "Håbet". På en jolle fragtede de lasten i land. Per sled og asede. Vred var han – thi han vidste den skam, alle mennesker – alle dem ude på øen – ville regne ham dette for: At sejle om natten og sove.

Per kylede brændestykkerne omkring i vraget og slængte dem til manden, som stod i jollen.

Ved middagstid havde de lasten i land. Per fik mad hos sin hjælper, som også lovede ham at holde øje med "Håbet". Manden var skikkelig og flink.

Per Røn bød farvel og gik.

Han gik ned til "Håbet" for at se, hvordan den lå. Da var han ikke vred, men sorrigfuld. Det var at mærke, man havde møstet sin båd.

Der lå "Håbet" – til at sælges som brænde og gå gennem skorstenene. Per kunne ikke lade den lave efter dette, han havde ikke råd – og det kunne ikke betale sig: et gammelt fartøj, halvråddent og kølsprængt, han kunne næsten få et nyt for pengene, det ville koste – bedre sejler, større kanske. Men aldrig en, han kendte som "Håbet". "Håbet" havde Per levet sammen med i mange år – den havde ikke et lune, uden han kendte det og vidste, hvornår og hvordan det kom.

Per Røn og "Håbet", de havde taget så mangen tørn tilsammen. Og nu aldrig mer. Det skulle nu sådan være! Men havde man ladet være at drikke med den havnefoged, så var det pintt blevet til løgn!

Per stod lidt og gumlede en skrå itu. Så tørrede han det våde i øjnene ud over hele ansigtet. Det var, som han bad til Vorherre noget, han ikke selv vidste …

Så vendte han sig pludselig og gik indad mod Næsbyen for derfra at blive færget over til sin egen ø.

Nogle dage efter sattes Povel i land på øen. Galeasen "Marie" sejlede videre – ad Malund til.

Povel gik langsomt over agrene i retning af sit hjem. At følge stien var omvej. Men det skulle heller ikke se ud, som han hastede og længtes efter moer.

Povel Røn var hjærtensglad over at se øen igen. Han havde jo længtes – og mer mod øen end mod øens folk.

En glædestærk alvor, han ikke kendte før, kom af, at der var stor højtid over øen. – Og fest, som når bavnen lyste over havet St. Hans aften.

– Han mindedes en nat, hvor han stod vagt, og det ønske kom i ham: Ville en skypumpe stryge herover og tage mig med sig hjem. Da var der ikke meget mod hos Povel Røn. Men han var nødt til at blive, hvor han var, og det trøstede ham! Aldrig havde Povel knyet under den strænge rejse.

Og nu, han var hjemme, havde han mod for ti.

Der lå Hanses hus ved klyverkæret – ganske ligesom da Povel rejste. Han ville ind at se til Hans.

Den gamle stod udenfor og løb hen imod ham.

– Velkommen til øen, Povel!

– Tak for det, makker!

De gik indenfor.

Hans skænkede i de små, runde glas.

Skål! – Skål igen!

Nå, du vil dog se herud til øen.

Jah, og I har det vel ved det gamle.

Hans nikkede: Sådan ved det gamle.

Du fik dig så en ny makker, Hans?

Nej – nej, det gjorde jeg itte. Men jeg har haft at bestille med at bøde sildegarn. – Var det en god skipper, Povel?

Ja, sådan tilsidst. Han satte mig i land her, for jeg kunne spare rejsepengene.

De er itte alle lige gode, sagde Hans med overbevisning. Og nu vil du så itte sejle mer?

Nej, den gamle kan dårligt undvære mig i bælts-tiden.

Det kan han nok, Povel. For han har ingen båd.

Povel fo'r op: Har han solgt ham?

Han sejlede ham istykker oppe på revet, da han kom fra Malund med tømmer og brænde. Det var i tirsdes. – Ja, nu

brænder de "Håbet" med, gør de!

– Det var dog skændigt!

Povel sagde farvel og gik hjemad. Men hvad fornøjelse var der ved det nu: "Håbet" forlist. Der var itte noget at gøre! – Han havde været fuld, den gamle, da han løb på grund, ellers løber den karl itte på grund …

Povel løftede klinken på den blå stuedør og trådte ind. Godav, moer! sagde han og gav hende hånden.

Jøss Kriste kors, goda-av, min dreng. Dedd var rejtnok godt, at du kom! – Hvordan har du nu hat det? – Du er vel sulten, min dreng?

Ja, lad mig kuns få en stumpe, moer.

Jeg kan da varme meddesmaden til dig. – Nu skal fåer op, men jeg vil dog sætte gryden øver føst …

Ane gik ud i stegerset og småsnakkede. Povel hørte faderen skramle med træskoene ved sengen i kammerset. Per kom i hvide, uldne underbukser, blå skjorte og træsko.

Godaw, min dreng. Han gned øjnene.

Godav, fåer. Povel kunne ikke være vred på den gamle. De rakte hinanden hånd.

Han ville nok lade dig rejse.

Ja, han satte mig i land her.

Men så var det vel smått med kosten?

Til tider var det pintt smått.

Du har dog ellers itte skæmmet dig. – Synes du, moer, at han har skæmmet sig?

Ane satte et stort fad kål på bordet. Hun så længe på Povel – hendes øjne var blanke.

Ligestraks synes jeg det itte – men nu synes jeg det!

– Se nu og få dig nogen mad, dreng! sagde Per.

– Da Povel havde spist sig mæt, sagde han:

Klyverhans fortalte, du har sejlet "Håbet" på grund.

Ja, sådan går det, når man ingen hjælp har. Du ved nok, jeg kan itte ret vel døje at våge. Det er pintt itte længer som i fortiden – da var der ingenting, som bed på Per Røn.

Povel så godt, at hans fader blev gammel. Der var ikke nær den rejsning i ham som før.

– Jeg har osse tænkt, det er det bedste at blive hjemme nu! sagde Povel. Så er man sin egen mand.

– Det er pintt lige det, jeg siger, min dreng! Bedre første mand på en jolle end anden mand på en jagt!

Henad aften gik Povel udenfor huset og så efter, om der kom nogle unge fra stranden. Han ville ikke gærne træffe dem i flok – der var ligesom falden skam over hjemmet, siden faderen sejlede galt med "Håbet". Men høre af en enkelt, hvordan tiden var gået på øen. Blot få lidt af den tid tilbage, han havde været borte fra.

Povel stillede sig ved gavlen og så på stærkassen, som han for flere år siden havde slået op. Han stod og fik lyst til at se, om der var noget i den. – Da han havde vendt sig for at gå ind og hente stigen, øjnede han en ung pige, som kom fra byen. Hun havde hvidt hovedklæde og hvidt forklæde. Det var Rasmus Mortensens Birte.

Povel blev stående. Han tog sig en tør flynder fra gavlen, hvor de hængte på snore, to og to bundet sammen ved halen. Han prøvede om rygbenet lod sig knække, så var den ret tør.

Dernæst tog han sin kniv og flåede sindigt skindet af flynderen, skar et stykke af kødet og spiste det.

Tørre flyndere er på øen, hvad frugt er andetsteds.

– – Nå, du er nok kommet til øen igen, Povel, sagde Birte.

Ja, det er jeg. Hvor har du ellers bestemmet dig hen?

Jeg skal ind og snakke med din moer, hun er vel hjemme?

Jo-o. Vil du itte smage en tør flynder?

Nej helles tak, jeg har lige fået mad.

Derfor kan du nok æde en tør flynder. De er gode nu.

Lad det være til en anden gang. Hvordan har du helles haft det? Du har jo skæmmet dig. Har I været langt borte?

Vi har været på mange forskellige pladser både i Danmark og Norge.

Så har du vel noget med hjem til din moer?

Nej. – Men jeg fortryder det pintt, at jeg itte tog noget med hjem.

Det er osse morsomt med disse erindringsgaver.

Du kunne kanske nok liet at ha haft en?

Ja, det kunne jeg nok.

Det skal jeg huske en anden gang.

Nej, du skal slet itte smide dine penge ud til den slavs.

Å, vi sømænd er itte bange for at bruge penge!

Birte stod fravendt og lyttede til en harmonika. Povel var ikke sikker på, hun havde hørt, hvad han sagde.

Han spiller godt! sagde Birte.

Er det Just?

Ja, han har fået ny harmonika, og den lyder dog så nydeligt.

Å-å?

Jeg holder myrderlig meget af musik.

Du kan osse godt li at danse.

I-ja, skulle vi blot ha dans i aften … Men hvorfor ser du så gnaven ud, Povel? Er noget gået dig imod? Jeg har da itte fornærmet dig?

Nej, det har du aldrig gjort, Birte. – Men der er osse nok andet til at gøre en gal i hovedet.

Hvad er det så?

Det ene med det andet. Nu det med båden.

Ja, hvad er det at sørge over. En gammel, rådden båd.

Jeg får vel ingen bedre.

– – Det var det, jeg tænkte på, Povel, at lade dig vide, at faer mangler en mand – dreng har han. Og du kommer magelig med, når blot du snakker med ham om det.

Tak for det, Birte! sagde Povel og mødte hendes øjekast. Der var hede i hans troskyldige blik og en sejrrig glæde i hendes.

Itte at takke for! Birte skyndte sig ind til Ane Per Røns.

Skændigt skamligt, at Povel ikke havde en lille erindringsgave til Birte.

Rasmus Mortensen eller Mortens Rasmus, som de ældre kaldte ham, skønt han var en mand på de halvthundrede – mentes at være øens mest velstående fisker. Han havde oventaget, sagde folk. Ingen gæld hos Knurhanen, råd til at koste nyt, når det trængtes, derfor kunne han også tit ha "mestertaget".

– Det var ikke underligt, at Povel syntes om Birte. Rasmus havde rigtignok flere børn – og der blev ikke meget til hvert, når der skulle deles, men Povel kunne jo ikke gøre regning på stort

fra sit – og glad måtte han være, om sådan en pige bød sig til: Folk havde travlt med Povel og Birte!

Povel gik i bælt med Rasmus Mortensen, og silden gav godt det år.

Povel var ivrig til fiskeriet. Enten der var vind eller ej, ud ville han. Blæste det en røgstorm, blev han dog nødigt hjemme. Men Rasmus var skipper, og han forhastede sig ikke – og han havde, som hver mand vidste – altid modsat mening af de andre. Han gik ikke ud, fordi Povel lystede.

Så skændtes de. Men Rasmus holdt alligevel på, at bedre mand end Povel havde han ikke haft ombord i sin båd "Dorte". Og han holdt på, at et hastigt ord, sagt ved stranden, skulle være glemt hjemme – og et hastigt ord hjemme skulle være glemt ved stranden.

Povel havde fået et sært mod på at tjene penge: Hænge i, der var ikke andet at gøre!

Blandt årets fisketider yndede han sildefiskeriet i senhøst.

Drage ud om eftermiddagen og nå fiskestedet før natten. Give garnene, lægge masten, sætte lanternen.

Så mørknede det mer og mer over havet. De sorteste nætter var de gunstigste. Men rundt i synsranden lyste hundreder af lanterner fra de drivende både – og i bølgerne lyste "sildeglimt", "glovand" som ildstrømme.

En sådan senhøstnat er havet sært løndomsfuldt og underligt at se. Men det ængster aldrig den fisker, som står ene på vagt. Derimod gik han i disse timer nødigt op på bondens stænge og hentede en favnfuld hø.

– I morgenstunden skal garnene op. Bedstemanden haler, skipperen "tager bus", drengen "skyder rebene" og dynger

garnet i en bunke.

Masten rejses. Sejlene hejses. Fiskerne sejler hjem – og tæller fangsten op – eller til staden, dersom fangsten er for stor til at sælge hjemme.

Det var fest for Povel at løbe ind i fremmed havn med halvthundrede – hundrede – halvandethundrede – ole i lasten.

I flok går en tre, fire bådes mandskab op til enken, som har et lille spisehus for søfolk. Og der får de steg. Steg det er helligdagskost – sild er gammel sædvanes ret. Sild, saltet, harsk, ristet over gløder hver morgen til davre hele vinteren igennem – bart brød til (dygtig med drikke hele dagen efter). Den ret glemmer øboen ikke, hvor i verden han kommer hen. Sortbrændt og salt smager den af øen … han længes efter den!

– – Povel Røn gik i bælt til nattefrosten kom.

Da satte de båden på land – og efter gammel skik fulgte så bådgildes.

Rasmus Mortensen bad den halve snes mand, som havde hjulpet, med hjem. De gik sammen derindad. Povel trillede sejlgrejerne på en bør, Rasmus kom med kahytstøjet på en anden.

Nu nåede vi sålangt! sagde Rasmus og trådte først ind ad sin stuedør. Flokken fyldte stuen. Gamle-Pæer var med, skønt han ikke havde hjulpet, men for familieskabets skyld. Han sad ved bordenden – de andre tog sæde på bænk og stole langs bordet.

Povel var løbet hjem en vend, men skulle straks komme, forklarede han Birte.

Dorte Rasmus og Birte stillede kopper på bordet. Mandskabet skulle ha "knægt".

– Vi får en brænder af nordlig! begyndte Gamle-Pæer.

Hun sætter op med ris derøverad, sagde Rasmus.

Jeg så et ølle [Note 2)] på himlen i går! sagde Gamle-Pæer.

Jeg mener vinteren kommer tidlig og bliver hård, sagde Klyverhans. Jeg har det på min fornemmelse.

Det kan blive til, hvad det skal, sluttede Gamle-Pæer. Den vinter, at Rasmus kom til verden, havde vi havlæg i november – og efter jul frøs det ikke mer!

Så klinkede de og drak.

– Birte hørte i det samme lyd af dørklinken, hun gik ud i forstuen – der stod Povel med en lille pakke under armen.

Han tog vejret så dybt og rakte pakken frem med begge hænder: Jeg har en lille erindringsgave til dig, Birte.

Hun tog den og smilede: Jeg siger manne tak. Hvad mon det helles er?

Det er en af disse her … disse her blomstervaser af postelin med guld og roser på.

– – Nej, hvor den dog er pænn, det er en yndig genstand at stille på dragkisten – sådan med evighedsblomster i.

Den kan jo nok pryde lidt, sagde Povel beskeden.

Du får tak, Povel! Birte gav ham hånden. Men Povel var i øjeblikket så blu, at han ikke turde klemme til.

– Væsgo at gå indenfor! sagde Birte. Hun gik ud i stegerset, og Povel kom ind i stuen. Der stod han lidt og sundede sig, før han fik betænkt at tage huen af. Det var der ingen, som så. Dorte skød en stol hen til ham og sagde: Væsgo og sid nør, Povel.

– Per Røn, som sad midt på bænken, havde begyndt at fortælle på en historie. Der var uro over ham. Øjnene skinnede,

smil efter smil gled om hans læber. Han sad og rokkede i sædet, men begge hænder holdt fast på en porcelæns-tobakspibe.

... Fin lejlighed – rumskøds kuling derøverad. Ser mest ud til en brænder. Barometren sunket to, tre streger. Vi sætter klyveren – selvfølgevis, dengang ... i de tider!

– Det er hule-hejemæ løgn! råbte Klyverhans. Vi løb for fok og sejl!

... Ser I, det var lige lejlighed for "Håbet". Hille den glorøde syge, hvor kunne han springe – lige lukt over søerne. Vi løb fra en skonnert dernøre i Gabet. Men så er det, at sejlet revner – dørk igennem. Gammel klud ... og jeg hiver den nør. Vi lar stå til for den bare fok. Og det var et grovt vejr lige i øjeblikket – et herrensvejr, som man siger. Men dengang – det var i de tider: vi vendte ikke til havn – vi lod stå til.

Jeg husker så tydelig, der var nogle nederdrægtige topsøer oppe under Langhuse. Og mere sønder efter var det strandvred og strandvred [Note 3)] ...

Ja, det ser pintt noget spejt ud! siger jeg til Hans. Jeg husker det ligeså riveligt.

Det gør jeg med! råbte Hans.

Jov, I to, I husker vist en svær hov! mumlede Gamle-Pæer.

– Lidt norden Troldhave forliser Hans sin ene træsko – og det var den til det dårlige ben – og så lå han nøre i rummet og bølede for at få trukket en træskostøvle på – det tog pintt en halv times tid. Jeg kunne jo itte gi slip på roret og hjælpe ham. – –

Det er løgn, hvert evigte ord! udbrød Hans.

Povel var ked af at høre faderen fortælle, men kunne ikke godt være bekendt at bryde ham af. Povel skævede hen til Birte,

hun stod lænet op ad dørstolpen ind til kammerset og hørte efter snakken, mens hun passede på, at kedlen ikke kom i kog. Så havde hun dog et øje tilovers hen mod Povel.

For Birtes skyld tog Povel småt til flasken, hvergang den nåede ham.

Dorte kom med kedlen og skænkede pâny i kopperne.

– Og lad os så få en vise, sagde Klyverhans. Det er ligemeget, hvad for en vi får.

Der blev sunget en, som begyndte sådan:

"En jomfru gik ud at spadsere,
hun gik op på det højeste bjærg,
og der så hun et skib, som kom sejlende mod land,
hvor de stolte matroser de sad.
Singhopfaldera! – singhopfaldera!
Hvor de stolte matroser de sad.

Og den yngste udaf dem alle,
han steg op på bjærgets top –
og så tog han en ring af sin finger,
satte den på jomfruens hånd.
Singhopfaldera! – singhopfaldera!
Satte den på jomfruens hånd."

Lang er visen – og bedrøvelig. Så slutter den:

"Den sømand gik ind på sit kammers,
lukked døren i lås efter sig.
Og så drog han da ud sit guldblinkende sværd –
og det stak han i livet på sig.
Singhopfaldera! – singhopfaldera!
Og det stak han i livet på sig!

"Singhopfaldera" sang de alle med. Selv Gamle-Pæer brummede det. Der blev sunget to viser til. Den: "En vise jeg nu synge vil om alt min skæbne stor. Der er så mange sorger til på denne verdens jord!"

Og den om "Soldaten som af skinsyge stak sin kjæreste ihjæl, år 1811": "En sørgelig vise jeg haver her opsat, alt om en liden pige og så en smuk soldat".

Det var nu tid at komme hjem. – Dorte sad i lænestolen ved kakkelovnen og tørrede øjnene. – Der var ikke mere kaffe på kanden. – –

– – Povel og Birte blev de sidste ude i forstuen.

Skal jeg itte ha et eneste kys for denne hersens … blomstervaser, Birte?

De stod med hinanden i hånden.

Godnat, sagde Birte.

En eneste lille kende kys?

Men Birte havde en ubestemt angst for mandfolk i mørke. Hun skubbede til stuedøren. Den gik op. Povel fo'r ud.

På stenbroen standsede han: Gonat, Birte!

Så gik han hjemad. – Der er pintt it andet at gøre – i averten!

Men Birte stod i døren og kiggede ud i mørket.

Kærestefolk

I julen lejede de unge en gårds øverstestue. De ville danse.

Just blev tilsagt at komme med fiolinen. Der var ingen andre end Frans og han, som forstod at håndtere den.

Så mødte de allesammen. Pigerne gik ind i kammerset og trak skoene på. Karlene begyndte med en dram inde ved bordet i stuen. Manden selv skænkede og skålede.

Just stemte fiolinen og gned harpiks på buen. Dernæst spillede han op med den allernyeste runddans. De unge skyndte sig fra kammerset og stuen gennem mellemstuen op i øverstestuen.

Der var halvmørke. Lysene, som sad i træklodser på de hvidkalkede vægge, skinnede svagt og blafrede i trækvinden. Øverstestuen var ikke stor, skønt tre-fire skabe og en kiste blev flyttet ud før dansen. Langs væggene var lagt brædder over tomme ankere. Der hvilte man sig i de korte stunder, fiolinen tav.

Just sad i en krog og spillede, men det kunne knapt høres, når gulvet var fuldt, og karlene trådte takten med tramp, så det rungede i loftet. Just forstod ellers nok at "rive i", så det kunne lyde, hed det. Der var ikke mange, som forstod det bedre.

Snart åbnede man vinduerne i øverstestuen. Og drengene stimlede sammen udenfor. Det var jo ikke for drenge at komme ind, men musikken skulle de ha alligevel. Støv og damp fløj ud til dem i store skyer. De, som ikke råbte og sloges, sang dansestykkerne efter fiolinen.

Ved døren til mellemstuen stod nogle ældre og så på de dansende. Mange besøgte den gæstfri gård i nat – og der var dramme og kaffe til alle – undtagen til drengene, som stod udenfor og ventede på at blive voksne.

Spillemanden blev ikke glemt, hverken med øl eller brændevin.

Ved døren til mellemstuen står Klyverhans med det dårlige ben op til dørstolpen. Danse med det ben kan Hans jo ikke, men høre på musikken det kan han – sådan at han glemmer alle gode dramme og kaffeknægte.

Tier fiolinen for længe, siger han: Lad vos så få en vise, det er ligemeget, hvad for en vi får …

I mellemstuen står en omhængsseng, et bord med glas og kopper samt nogle stole.

Herinde sidder de, som er trætte af dansen.

Ved midnatstid sad Rasmus Mortensens Birte her på sengefjælen og tørrede sig med sit lommeklæde.

Hæ – Birtt, du kan iligevel itte døje "Pigernes Fornøjelse", siger Klyverhans.

– Det er osse noget farligt snurreri, men karlene vil jo ha den! – – Hvorfor danser du dog itte, Povel?

Han stod ved dørstolpen og røg tobak.

Jeg har da danset mange stykker!

Birte tav lidt og tørrede sig med lommeklædet. – – Skal vi ta denne hersens tilsammen, Povel?

Han fik et lyst, undseligt smil over øjnene. Han rettede ryggen og tog Birtes hånd. De gik ind i øverstestuen. Klyverhans nikkede og så efter dem, mens de snurrede rundt – i vældig fart.

En timestid dansede Povel nu med Birte, så tit han kunne komme til det. Der var mange, som havde lyst til at danse med Birte – det syntes dog næsten, som hun foretrak Povel.

Just sad, grå af støv, i sin krog og spillede. Hans øjne fulgte Povel og Birte. Da Povel kom til ham med flasken, sagde Just: Nu får I "Sværmen", og ovenpå "Hertugens Hopsa" – så skal du nok være hertug, når den er forbi.

Povel smilte og sprang hen til Birte. Justs bue fo'r over strengene. Povel bød Birte op.

– "Sværmen" er et turestykke, hvori deltager fire par – en ægte gammel dans.

Første tur danser flokken rundt i kreds. Melodien er jagende-stundesløs, udtrykker det øboerne kalder "vimmelvandt". Næste tur er den mere rolig – følger et mål, dansen er nu kæde.

Så finder de hinanden i en glad hopsa – som slår over i sidste tur til en øm, indsmigrende melodi. Ikke hopsa, ikke vals: parret griber tæt om hinanden og drejer med trippende trin først ret om, dernæst avet om.

Første tur begynder igen, men danses nu som "Mølle". Det er denne tur, som giver dansen navn: Sværmen.

I sværmen øjner karlen sin pige – i kæden følger han hende, i hopsaen kendes de. Sidste tur, hvor fiolinen lyder lavt, fortæller om elskov mellem de to.

Men "Sværmen" er næsten lige så slem til at give varme som "Pigernes Fornøjelse". Og så var Just endda skændig nok til pludselig at slå over i "Hertugens Hopsa".

Birte fulgte lidt uvillig med, hun kunne ikke slippe ud af Povels arme.

"Hertugens Hopsa" er en ejendommelig skælmsk dans. Den er et slags runddans. Først en hurtig hopsa – dernæst håndklap mod benene, i hænderne og mod meddanserens hænder. Hurtig takt og drøje slag hører til.

Birte prøvede at slå blikket ned, men det varede ikke længe, før hun så på Povel – vredt, han slog alt for rasende til … men nu lod hun sine hænder falde lige så kraftigt mod hans. – Han holdt hende tæt ind til sig – snurrede rundt i hopsa, hun lå sikkert i hans arm.

Igen tørnede deres hænder mod hinanden. Deres blikke lå fast …

Just spillede ikke mer. Povel blev standset i sin hopsa, fordi de andre stod ham i vejen. Så satte han sig hurtigt på bænken med Birte på skødet.

De vidste nu, at de var kærester!

– Povel gik hen og bød en anden pige op til dans. Der kom en karl og snakkede med Birte – de dansede ud.

Da Povel havde snurret et par stykker til, gik han ned i stuen. – Birte gik ind i mellemstuen. Lidt efter gik Povel ud på gårdspladsen – og lidt efter kom Birte ud i forstuen. Så traf de sammen henne i den mørke port, hvor der stod en stor arbejdsvogn.

– Povel kyssede Birte og spurgte, om hun nu også gjorde dygtig meget ud af ham. Hun kyssede ham igen – mange gange, men svarede ikke.

Der kunne jo være en lurer. Alverden gik på lur efter kærestefolk – og sådan en skal ikke ha noget at løbe med. Povel forstod, hvad Birte mente.

Hun gik snart ind igen. Ingen måtte mærke, at hun havde været ude for at kærestes. Povel gik en vending om på gaden.

Siden dansede de ikke meget med hinanden. Men ud på natten, da pigerne tog madkurvene frem, så Povel sit snit til at sætte sig hos Birte.

Der var latter og spøg under måltidet. Man byttede mad og sagde morsomheder. Et ølkrus og en klukflaske gik rundt.

– Hastigt madkurvene ind i kammerset til tørklæderne og de blanke træsko. Der er kræfter til at tage fat pånyt. Spillemanden sidder i sin krog.

Før den tid, pigerne skulle hjem at malke, holdt dansen ikke op. Men så var man jo nødt til det.

Povel og Birte var blandt de første, som gik – og kom dog bagefter.

Det var tøvejr, regndrys, dårligt føre, mørkt endnu. Birte bar sine sko i madkurven, og Povel smøgede kraven op.

Idet de gik forbi møddingen, som lå i en pøl, hørte han lyden af en, der klagede sig.

Der er nogen fuldet i, Birte! sagde han og slap hendes arm. Han tog et sædebræt af en vogn, smed det i pølen, trådte ud.

– – Det er Klyverhans – han er nok blevet vildfarendes! hviskede Povel og trak den gamle op.

Hans rystede af kulde og kunne ikke stå oprejst.

Du har pintt fået for mange dramme, min gamle dreng! sagde Povel. Det kan itte nytte, du prøver på at stå. Bentøjet er skidt til hverdags – og meget vovere nu.

– – Jeg har hule-hejemæ væt med i 48–49–50! snøftede Klyverhans.

Birte lo stille. Povel trak sin trøje af og rakte Birte den.

Smid du ham ind i laden! hviskede hun.

– Nej – bi blot et øjeblik. Jeg skal straks være her. Gå om bag gærdet og sid stille.

(Hans er dog en gammel mand.)

Povel tog Klyverhans på sin ryg og gik hurtigt gennem haven ud mod den gamles hus.

Birte sad bag gærdet under de høje berberisbuske og biede. Larmen fra ungdommen døde hen. – Hun kunne skimte lys fra lygten gennem staldvinduet i gildesgården, det sad hun og stirrede på, til Povel kom. Birte var ikke fri for at være bange.

– Nu er han i senge! sagde Povel. – Fryser du, Birte?

Nej, itte større, svarede hun og rakte ham trøjen. Han trak den på og lagde armen om hendes liv. De kyssedes engang. –

Og så fulgte Povel Røn sin kæreste hjem.

Det skulle nu holdes hemmeligt, at Povel og Birte var kærester. Just vidste det – han tav, for han var Povels gode ven.

Men Povel og Birte kunne sjældent træffes – i hvert fald kun lige et smut i helligdagene.

– Vinteren blev stræng – som sagt var ved Rasmus Mortensens bådsgildes. Povel Røn sad hjemme i stuen, bandt garn og bødede garn og hivede efter vejret, fordi han ikke kunne komme på stranden.

Det var en trist tid. Penge var der ikke at tjene. Når der endda ville komme havlæg, så man kunne gå ud og stange ål.

Povel begyndte at gå med Just på andejagt ved stranden. Men det morede ikke Povel at krybe om på de snefyldte tangbunker – eller ligge ganske stille og bie på ænder i en kuld, så huden revner ved det. Ikkeheller holdt han af at vove livet, når de

skulle ud på den tynde is og hente såret eller dødt vildt. – Nej, så hellere med pres på skøderne, til vandet stod ind over lugkarmen.

Og Just blev alene.

– En søndag eftermiddag traf Povel Birte på gaden, han fulgte med hende et stykke.

Det er dog osse kedsommeligt, at vi ingen steder kan mødes! sagde han.

Ja, det er farlig kedeligt.

Du kommer aldrig til vort nu, Birte.

Nej, det er nok itte rådeligt, at jeg render der!

– – Hvad skal vi finde på? sagde Povel tungsindig.

– – Du kunne kanske se op til Niels Mortensens karl. Han er kærest med min søster Karen, som tjener der. Når nu du kom op til ham – for jeg ser jo ind til Karen engang imellem!

Det var itte galt regnet ud! svarede Povel lettet. Så, de to er kærester?

Ja, men det er hemmeligt – og det er først fornylig blevet.

Jeg og Jørgen vi er pintt gode venner! sagde Povel.

Efter sysletid, de syslede klokken halvfem, så kommer jeg derop, Povel. I Karens kammer kan de høre os inde fra stuen, men ude hos Jørgen, der kan vi sidde.

Lad os sige det for bestemt.

Ja, jeg skal nok komme, Povel.

De havde nået Rasmus Mortensens hus. Birte stampede sneen af træskoene og trådte ind i forstuen.

Farvel, Povel – sålænge!

De mødtes i Niels Mortensens karlekammer.

Et langagtigt, smalt rum i enden af staldlængen. Over døren sad et lidet vindue med blyindfattede ruder – der var dog mørkt, når døren blev lukket. Langs den kalkede væg stod karlens skab og drengens kiste, overfor hængte piber, piske, seletøj.

En bred seng med umalede fjæle og bødte vår stod bagerst ved den smalle væg.

Pigerne sad ved siden af hinanden på sengen. Karlene sad yderst. Povel hos Birte og Jørgen hos Karen.

På kisten sad hyrdedrengen og dinglede med benene. Han røg på en kort pibe og søgte at fange glimt af dem derhenne i sengen.

– Nu skal I tænde lyset! sagde Birte.

Vi har skutte noget lys! svarede Jørgen.

Jovist har I. Jeg så det før – henne på væggen. Å, tænd du det, Peder.

Næ-ej, svarede drengen lavt.

Jeg har et rødt ævle i lommen!

Må jeg, Jørgen?

Du bliver, hvor du er, dreng og rører dig ikke afsteden. – Giv hende dov et kys, Povel, så lukker hun munden, mens det står på.

Det skal jeg nok selv passe! svarede Povel kort.

I kunne osse gærne tænde det lys, når hun nu vil ha det, sagde Karen.

Du er en rejtig govs, Povel! hviskede Birte. Han havde lagt armen om hendes hals og trykket hende ind til sig. Han holdt hende i sin favn, og hun lagde sin kind mod hans skulder.

Jørgen og Karen snakkede dæmpet om en ko, som skulle kælve.

Gå ud og se etter den, dreng! bød Jørgen. – Har du hørt det? Nu lidt villig!

Peder sprang ned fra kisten og løb ud. – Døren gik op. Den var uden klinke, og Peder havde ikke kroget udvendig. Der faldt månelys ind over sengen. Povel havde lagt sig op imod hovedgærdet med Birte i armen.

Luk døren, Povel, bad hun.

Han kyssede hende.

Gå du nu blot hen og luk den dør, Jørgen! sagde Karen. Det er dog rasendes koldt.

Drengen kommer snart, svarede Jørgen.

Du skal, Povel! hviskede Birte.

Han rejste sig og trak døren til.

– – Hvordan er det med hende? spurgte Jørgen, da Peder kom.

Hun ligger nør og tygger drøv, svarede han og krøb op på kisten.

Så lad hende ligge. Kan du stoppe min pibe, dreng!

Peder sprang igen ned af kisten og kom lidt efter hen til sengen med en stor træpibe. Jørgen strøg tændstik og røg.

Han sad med armen om Karens liv. Hun sad med hænderne i skødet.

De lader, ligesom de sover, hviskede han.

Kanske de osse gør det.

Skal vi gå en vending ind til dig, Karen?

Nej, så hører de det.

– Ingen talte. Det kunne høres, at køerne tyggede drøv, og døren klaprede for blæsten. – Månen skød et blink over det lille vindue, og Jørgen kom til at se Peder, som sad og sov på kisten.

Der er sku plads for drengen, når vi sådan rykker os sammen. Smid klæderne og kryb i kassen, dreng! Det er tid for børn og gamle folk.

Peder vågnede og begyndte langsomt at klæde sig af. Da han var færdig, løftede Jørgen dynen: Kom så! Drengen sprang op i sengen og krøb ind til væggen, hvor der var halmfletning.

Jørgen skød mere af dynen over til ham: Lig nu itte og frys, dreng. Lad mig se, du svøber dig godt ind.

– Povel og Birte hviskede. De to andre kunne ikke forstå det. Jørgen snakkede lidt med Karen om den ko, som skulle kælve.

– – Nu kan det vel snart være sengetid! sagde Karen omsider.

Ja, nu skal vi hjem, svarede Birte lidt efter. Det er koldt.

Kan du itte holde varme i hende, Povel? spurgte Jørgen.

Povel blev liggende med Birte i armen.

– – Kan du snart få rejst dig! sagde hun.

Jørgen og Karen stod på gulvet. Birte gav et lille hvin –: Uh, dit store bøel!

Hun fo'r op og hen til døren. Povel rejste sig og svang armene over brystet.

Ja, så skulle vi velsate hjem.

Jørgen og Karen fulgte dem over gården og slog slå for porten. Da de gik tilbage, skrånede Karen hen mod stegersdøren.

Det er god tid for vos endnu, Karen! sagde Jørgen.

Hendes træsko klaprede på stenbroen.

Å, det kan vel aldrig være såmeget fortidlig nu – og så er det dog gruligt koldt.

Jov, koldt – – oven på dynen …

Næ-ej – du skal ligegodt ha godnat, Jørgen!

Træskoene klaprede igen.

Hm. Nå. Godnat, Karen!

Hun lukkede krogen for indvendig på stegersdøren. Jørgen trådte sindigt ind i karlekammeret.

Henad foråret fik Rasmus Mortensen at høre om kæresteri mellem Povel og Birte. Rasmus blev gal og skyndte sig at få Birte trukket ind i kammerset, derpå lukkede han døren og skældte ud, som han plejede, når hans tøser fik kærest.

Birte måtte først være ved, at det var sandt, hvad folk sagde.

Hun stod ganske stille og hørte på faderen, endelig begyndte hun at græde, hun kunne ikke lade være – og så vidste hun, at den gamle holdt op.

Rasmus kunne ikke lide at høre på det.

Men Birte måtte jo græde og sørge, når hun ikke fik Povel.

Rasmus rendte og lod hende være ene.

Nogle dage efter, da snakken igen faldt på Povel, lod han sig mærke med, at Povel var en dygtig karl efter sin alder. – Men Dævlen hurre mig – sluttede Rasmus – om jeg vil vide af kæresteri mellem sådan et par unger. Hm – net relighed! Førend han har tjenesten ovre og har fartøj og fiskeredskaber, vil jeg ikke høre et suk om disse her … sepetikunster!

– Birte måtte lade sig nøje. Og hun mente, at de sagtens kunne være kærester, uden at de gamle skulle høre mer om det.

– Povel kunne ikke træffe Birte mere hos Karen – og hun kom sjældent på gaden om aftenen. Det var tungt for de to!

Tilsidst tænkte Povel, at hun ikke mere havde ham kær.

Og værre blev det, da han en dag så, hun stod og fjasede med en gårdmandssøn hjemme ved sin faders dør.

Den flab ville kysse hende. Og hun slog fra sig, men ikke nok, han fik kysset.

Povel stod med hånden om kniven nede i lommen og tænkte på at løsne den store sømandskniv fra strikken, den var tøjret til livremmen med. I det samme løb han, møgsprederen – og Birte gik ind i stuen. Povel vendte om og drev ad stranden til.

Han tog hånden fra kniven og trak skråtobak frem. Og han huskede et vers af visen: Den sømand er så lidet æstimeret. "Hvor skal man troskab hos de piger finde?"

Han nynnede det – tænkte at det var en trøst for ham. Hvad nyttede det, de var alle sådan!

Povel var kommet helt ned ved tangbunkerne. Stranden var øde, ingen sejlende fartøjer og ingen folk nogensteds. Så smed Povel sig i tangen og lagde hovedet på sin arm.

Vinden susede hen over ham, og det var en dårlig vind. Bølgerne slog ensformigt ind mellem strandstenene. Alting var gruligt trist – og værst det, at Birte var utro.

Dersom det ikke blot var narreri af hende, og hun alligevel holdt mest af Povel og ville tage ham. Det var ikke såvel, det var sandt. Men gårdmandssønnen havde jo noget mere at byde ind på – og han så godt ud – ja, bedre end Povel.

Ja. – "Hvor skal man troskab hos de piger finde?"

Povel prøvede, om han ikke kunne lave en vise på den tone, men det kunne han ikke, han kunne ikke finde nogen ord, som

passede. Og mens han lå og plagede sig med det, faldt han i døs – og i slummer.

– – Da Povel vågnede, havde det begyndt at kvælde. Han satte sig i tangen og gabede. Hvad var nu det, han havde drømt. Det huskede han ikke klart. Men det randt ham i minde, hvorfor han havde ligget her – – og han blev så bedrøvet, at han lagde sig igen.

Han stirrede op på skyerne. Det stod med ris omme i sønder – det så ikke ud til noget godt.

Nej, hvad var vel godt nu?

Drone sig! tænkte han. Der er pintt itte andet at gøre.

Hvad ville Birte sige – og hvad ville de gamle sige. Og hvad ville folk sige, dersom at han nu alligevel gik hen og druknede sig.

… Han hørte latter inde fra byen. Sprang op og så derindad.

Jo, der kom de unge og skulle lege på strandengen. Ikke for aldrig det, ville Povel træffe dem. Ikke for mange penge. Men komme hjem uden at møde dem, det var umuligt.

Han lå på knæ i tangen og dukkede sig og var rent rådvild. Da fik han øje på et stort, tjæret hyttefad – det krøb han til og hoppede i – skød låget for og vidste, at han nu lå godt gemt.

Gennem hullerne kunne han med øjnene følge legens gang og se, hvordan Birte bar sig ad. Det var knapt, han kunne få vejret for spænding. Varmt var der i hyttefadet og tilmed ørentvister, som kravlede omkring. Povel kiggede ud – og masede imens alle de ørentvister, han mærkede under sine hænder.

Karle og piger flokkedes på engen. Karlene stod på hovedet og "tog tag". Pigerne ville lege. Så lagdes der råd op om, hvad de

skulle begynde med.

Lege "Bag om Byen", råbte en.

Det er der itte noget ved!

Birte sang:

Skøn jomfru hun drager det røde guldbånd,
det binder hun om sin allerkærestes hånd.
Av, av, søde pige bind ikke for hårdt,
jeg agter sletaldrig at rejse langtbort.

– Vi kan spille bold! sagde en karl.

Lad os danse! kom det fra pigerne.

Fangedansen? – Ja, fangedansen!

De tog parvis hinanden i hænderne, stillede sig op i en række, slap hinandens hænder, hvorefter pigerne stod i én rad og karlene i en anden. Og pigerne sang den gamle dans.

Første par begyndte – svingede en hopsa. Så fo'r pigen fra karlen – og han skulle fange hende i løbende dans.

Tra la, tra la, tra la la la la …

Gennem flokken og udenom snoede hun sig – drillende og skælmsk. Da han omsider fangede hende – eller hun forpustet faldt i hans favn – stillede de sig nederst. Og næste par begyndte.

Sådan gik dansen længe.

Birte stod langt fra gårdmandssønnen. Hun havde Laves, som var med til at slå bundgarnspæle, dengang Povel fik det første kys af Birte.

– – Sent blev de unge enige om at gå hjem. Endelig drog de ind ad byen til. Pigerne med hverandre forrest og karlene i flok bagefter.

Pigerne sang, og karlene sang med. De var ligeglade allesammen, hvem der vågnede ved deres vise. –

Povel hørte ikke Birtes stemme, det var underligt.

Visen kendte han:

Den sømand er så lidet æstimeret,
fordi han er udaf så ringen stand.
Han surt sit brød på søen må fortjene
og døje ondt såmangen man–gen gang!

Povel forstod ikke, hvad der fejlede Birte, at hun tav. Da så han gennem hyttefadets huller et rødstribet stykke skørt. Det var Birtes kjole. – Ok, Gud, hun sidder pintt her! hviskede han lykkelig.

Et øjeblik var han ved at springe op, men betænkte sig. Det var dog ingen nytte til, Birte fik besked på, hvor Povel havde været i aften.

– Nu hørte han en røst sige: Godavrten, Birte!

Godavrten, Just.

Hvorfor sidder du så enlig her. Venter du kæresten?

Ved du noget om, hvor han er, Just?

Jeg har ikke set ham i dag, svarede Just og hængte bøssen over skulderen.

– – Skyder du altid? spurgte Birte.

Jeg har ikke løsnet et skud siden middag.

Hvad går du så med bøsse for?

Hvad jeg går med bøsse for – – ja, der kunne jo komme noget på skud – – og så har folk ikke ondt af, at man går og driver.

Nå sådan!

Vil du med herindad, Birte. Ja, for hernede er han nok ikke – og det kan vel være på tiden.

Nej, han er vel ej! svarede Birte skuffet.

Hun fulgte med Just.

Povel biede, til de kunne være inde ved byen – så stod han op og listede sig hjem.

Hedt og umageligt havde han haft det. Men han fortrød ikke på det nu.

Birte havde siddet på hyttefadet og biet ham.

Foråret

Det våredes på markerne, men klamme, knugende tåger stod ved stranden, hvor mågerne skreg. Det var råkoldt og lige ved påsketider.

Folk gik hjemme ved husene og pudsede og hvidtede til højtiden – og snakkede med hverandre om bysens nyt.

I smedjen og hos købmanden var der fuldt med folk.

Hos Frans Fiskemand sad der tre kørende fiskemænd og spillede kort. Det var "Sørbymanden" og "Rottejægeren" og "Globisten".

Men Frans lod dem skøtte sig selv, han sad inde i gamle Børtt Bendtses stue lige overfor sengen, og Maren Franses stod ved hovedgærdet med en skål mælk. Børtt lå under en bødt dyne, hivede efter vejret og ville intet drikke.

Inde fra stuen kunne høres, at "Rottejægeren" havde tabt i spillet. Frans gik derind. Da han lidt efter kom tilbage, var alt stille.

De stod og så på den gamle.

– Lider du meget, moer? spurgte Maren.

Børtt sukkede blot.

– Det er sku det! sagde Frans.

Ja, ja, hviskede Børtt.

Frans så da på Maren. Hun stod og stirrede ned på dynevåret – og hun begyndte med ganske svag røst:

"Fa-der vur – duu, som er i Him-me-len!"

Frans dukkede hovedet og foldede hænderne. Et øjeblik var det, som han skulle synke i knæ – men han drog vejret dybt, og

så var det ovre.

Gamle Børtt Bendtses smilte. Maren så det ikke, for hun græd. Frans så det: alle den gamles rynker glattedes ud.

… Riget og magten og æren i alevighed-amen! sluttede Maren.

Børtt sukkede – og hun ligesom sank dybt ned i underdynen.

– Nu har hun udstridt, hviskede Frans.

Ja – åja. I Jessu navn!

– – En halv time efter vidste de det over hele øen, at gamle Børtt Bendtses var død. Ja, det var en almissedød: hun var gammel, og der var ingen sorg påfærde.

Folk bliver gamle på øen og går for det meste bort om foråret – og der er sjældent nogen sorg påfærde. –

– Hun var sådan en god kvinde – og hun gav gærne bort af det lidet, hun havde!

Og en dygtig kvinde i alle måder – og en rask kvinde i sine velmagtsdage.

– – Ja, Beendt, det skidt, han måtte ondd lynemæ love for hende! sagde Gamle-Pæer. Og jeg skal vise Frans, han skal komme til at give hende en hederlig begravelse.

Se, det mente folk, Frans ville gøre uden Gamle-Pæers prat.

Just kom hjem, og de sagde, at mormor var død. Han vidste, hun skulle snart dø – hun havde ligget over en måned. Døden havde været ventet i al den tid.

Mormor var køn og hvid. Der var noget helligt ved hende nu, istedenfor det ærværdige, mens hun levede.

Maren havde foldet hendes hænder og lagt et par strå af sengehalmen på kors over hendes bryst.

Da Just blev ene med liget, strakte han nysgerrig sin hånd ud og rørte ved dets pande.

– Der fo'r en isnende gysen gennem ham, og han gik straks ind i stuen. Han havde set, at der ikke var liv i mormor – nej, men han havde truffet noget, som ængstede, fordi det var ukendt. Noget levende alligevel!

Just gik atter ind i mormors stue og læste himmelbrevet igennem. Det var længe siden, han havde gjort det.

– Kvinderne, som skulle vaske og klæde liget, kom. Der var Ane Per Røns og Dorte Rasmuses og et par flere. Just skyndte sig ud. Han gik til stranden og satte sig i skydeprammen. Da han var et stykke fra land, lod han sig drive med strømmen.

– Han så et billede for sit blik.

Det var disse kvinder, som gik omkring i kammerset med klude og vand. – Mormoer sad nøgen i sengen. De runkne lemmer hængte slapt ned. En af kællingerne holdt på hovedet, en anden gned det med en våd klud. På kinderne, på halsen – skuldrene og brystet faldt den klamme klud. Nu rettede de armene og benene, skruppede og gned. Flettede det grå hår – og tog den hvide ligsærk, som havde været syet, før Just kom til verden – trak den over mormoers hoved – og lagde hende på langhalm, der var bredt over en dør, som lå på to bukke.

Det kaldte de at "klæe lig".

Mormoer var meget renere end nogen af de kællinger. Men alle benene i hendes ansigt stod uhyggeligt frem …

Ja, man kunne slå ruderne ind til de fire kællinger i nat – og så rejse bort – tilsøs i morgen.

Nu var der ikke noget til hinder for at tage tilsøs: mormoer var død og ligklædt, havde halmkors på brystet. – Druknede

Just, så kom han vel til hende – og det kunne hun ikke have imod …

Just sad stille og fulgte med øjnene en fuldrigger, som stod op sønder efter. Langtude kunne han se røgstriben fra en damper. Og han kunne øjne fjærne, dunkle kyster. Skovene var så sorte – og skyerne så hvide, husene så små. Men skyerne blev til kyster, når man længe stirrede på dem: dybe, klare fjorde og søer – tykke, sorte skove, hvorover lå et spindelvævsskær. – Herligt liv at fare tilsøs. Herligt i stille at drive langs kysterne – i storm at stå udefter og skyde fart over bølger, højere end huse.

… Oluf druknede … men netop derfor fik Just ikke det navn … Just skulle ikke drukne.

Du er dog en vildgal rad, ligesom din fåer, dreng! sagde Maren Franses.

Det er da itte så vildgalt, at han vil se sig om i verden! svarede Frans.

Se sig om i verden, det er en god snak. Og så skal vi vel aldrig se ham mere. Husk dog på, han er den eneste, vi har igen.

Derfor kan drengen itte blive hjemme, moer. Søen er god for de unge – og øen er god for de gamle!

Ja, du snakker Frans. Det gør du altid!

Jeg snakker – og jeg siger: Kan drengen itte længer bere sig på denne plads – så afsted med ham.

Just havde skiftet bukser og taget ren bluse på henne bag kakkelovnen. Nu trådte han frem – trak livremmen et stykke ind, spændte den og lagde hånden på sin moers skulder.

Jeg skal nok komme igen til denne plads, moer!

– – Om aftenen, da de var i seng – Frans og Maren i omhængssengen, Just i slagbænken – siger Maren:

Du skulle dog høre Gamle-Pæer ad, om han itte hjælper dig med lidt til rejsen. Det er strængt at stå helt bar.

Han skælder mig blot ud! svarede Just.

Kan gærne være, min dreng – sagde Frans – men det kan aldrig skade at forhøre sig.

– De sov på det.

Om morgenen gik Just hen til Gamle-Pæer. Nødigt ville han, men de gamle syntes jo, han skulle gøre det. Og så føjede han dem.

Just var lidt bange for denne rejse. Han havde altid haft frygt i sin ærbødighed for Gamle-Pæer. Som dreng var Just ofte blevet drillet af ham – når han så græd, fik han en toøre. Det var den gamles måde at behandle børn på. Han led dem godt, men drillede dem altid – og betalte dem for det.

Just troede som dreng, at Gamle-Pæer havde faret på de varme lande. Når den gamle fortalte, sad Just og ventede på, at der skulle komme noget om de varme lande. Og da det aldrig kom, mente drengen, at Gamle-Pæer ikke agtede sine tilhørere højt nok til at give dem sine bedste historier. Sådan kunne det også godt se ud!

Nu vidste Just, at Gamle-Pæer ikke havde været længere end i Kiel med korn. Men han kunne knapt få sig selv til at tro det.

– Og nu ønskede han, at Gamle-Pæer ihvertfald ikke ville råde ham fra at sejle.

Gamle-Pæer sad i sin stue, da Just trådte ind.

Sid nør. – Stop piben! bød han.

Tak, jeg har ingen med.

Det er ondd lynemæ en dårlig kål, som går i byen og glemmer at tå pibe med.

Just satte sig nederst på bænken og tog sin hue mellem hænderne.

Du behøver itte at tå huen af for mæ!

Just satte sin hue på nakken og fortalte lavmælt, men ret frimodigt, at han ville tilsøs.

Nå, så du vil tilsøes. Hm. Du bier vel til Børtt er i jorden.

Ja, det gør jeg da.

Vist så. Det forstår sig. Ligger ligeså godt gemt i stranden som i landjorden. Ligger kaske bedre i stranden …

Just så forundret på Gamle-Pæer. – Knøsen opdagede – uden at det egentlig lå i ordene – at Gamle-Pæer sad ensom og stred med dødstanken.

Det er ondd lynemæ ingen sag at køre til kirke, når man kommer med herhjem igen. Men når de lader in blive deroppe … Han nikkede og så ned i gulvet.

Ja, I er nok gammel, men I er da rask og vel ved magt endnu, svarede Just.

Gammel – vel ved magt! Jeg har itte levet mer end halvtiden, dreng. Der er længe igen! Børtt gik væk, før hun var fuldet de firs, som hun var spået det af den kloge kvinde, men jeg skal leve længe endnu.

Men Just forstod ikke, hvorfor den gamle snakkede såmeget om det til ham. Ingen fik ellers at høre, hvad Gamle-Pæer tænkte om at dø.

– Hvor vil du henad, dreng?

Jeg har tænkt, at jeg vil på langfart.

Så-å. Nå, du har tænkt, at du vil gå på langfart.

Ja, hyren er større der.

Det kan være meget rejtig det. Hyren er større!

– Og så kan det være morsomt at se de varme lande.

Hæ – varme lande, varme lande … og fluer og feber og alt Faens skidteri!

Der blev tavshed. Just tænkte, at nu skulle det være …

I vil vel itte låne mig lidt til at komme afsted for?

Gamle-Pæer stirrede stivt på ham, Just syntes, at den gamle rykkede ham så nær med de grå, stikkende øjne.

Åjo! svarede Gamle-Pæer endelig og rejste sig. – Du kan vel tie med det?

Jo. Mange tak! sagde Just.

Du kan komme igen, når Børtt er i jorden!

Pæer satte kæppen forsigtig frem og stavrede hen mod døren.

Just gik efter ham ud. Den gamle gik sin vante vej mod stranden. Han skulle ned til "Den skønne Ø".

Just bød farvel, men fik intet svar.

Børtt Bendtses kom i jorden – og Frans Fiskemand gjorde et rigtig pænt begravelsesgilde. Selv Gamle-Pæer havde intet at klage. Og Just tænkte ikke mere over, at mormoer var død.

Maren græd, da kistelåget blev sømmet, og da de tre skuffer jord faldt. Frans fortalte intet på begravelsesdagen, uden han endte med at rose Børtt. Just mærkede intet – uden det: han længtes efter at komme væk.

Både Per Røns og Rasmus Mortensens var med til begravelsen. Birte gik for borde med grøden og klipfisken, som man sædvanlig fik til gildesmad.

Da folk havde fået mad gik de – som sædvanlig – ud i frisk luft og pratede sammen.

Povel og Just stillede sig ved gavlen. De snakkede lidt om vejret og om følget. Så spurgte Povel:

Hvornår rejser du?

Såsnart jeg kan. Jeg skal sige dig – du behøver ikke at snakke om det: Gamle-Pæer har lovet at hjælpe mig med lidt.

Har du prajet ham om det?

Ja.

Se, det havde jeg pintt itte gjort i dit sted.

Hvorfor ikke det?

Nej, jeg havde ej!

De gamle synes det jo.

Jeg er tilfreds, hvad de synes!

Povels ord lagde sig koldt knugende om Justs rejseglæde. Han så modfalden ud, idet han sagde:

Du skal vel itte ud at sejle?

Jo, så såre vi får lidt varme i vejret, skal jeg ud at trække ålevåd.

Hvor vil du henad? – Just havde fortalt Povel om sin rejselyst, Povel havde ikke gjort gengæld. –

Over ad Bredhuggen til – syv, otte mil!

Med jollen?

Ja, jeg er min egen mand!

– Men jeg vil nu på varmen! sagde Just.

Det kan osse være godt.

Kunne du itte ha lyst til det?

Å-å, jeg tænker, vi får al den varme, vi behøver og mer til, her på denne plads.

– De tav begge. Lidt efter gik de sammen hen til en flok mænd, som stod og pratede ved havegærdet.

Jægeren forstod ikke fiskeren. Fiskeren ikke jægeren. – –

Nogle dage ind i maj rejste Just hjemmefra. –

Da han bød farvel, havde Maren vand i øjnene og kunne ikke sige stort. Frans befalede ham at bruge både øjne og øren – se at få noget lært, så skulle han nok komme frem i verden. Gamle-Pæer, som var stavret derhen, sagde, at han skulle passe på skillingen, ellers blev han aldrig skipper.

Just havde slet ikke tænkt på at blive skipper. Han sagde ingenting. Maren stod og trippede, ville så gærne sige et godt ord, men det var jo det, som altid faldt besværligt lige i øjeblikket.

– Fragtmanden kom kørende. Skibskisten blev læsset bag på vognen. Just satte sig foran. Fragtmanden drak en malurtbitter, som Frans gav – knaldede med pisken og kørte. –

Langt ude på vejen så Just de gamle, som stod ved gavlen og stirrede efter vognen.

Da huskede han, hvad han havde sagt: "Jeg skal nok komme igen til denne plads, moer!"

Men hvor vejen drejer, tabte han dem afsyne. Og fragtmanden fortalte, at han ville bede i Øseby kro, for en af bæsterne var brudt i bringen.

– Da vognen var borte, tog Maren Frans i hånden.

Hvorfor har jeg dog fået sådan en vildgal mand, fåer?

Jeg ved itte, svarede Frans. – Din moer ville haft en vildgal mand – og du fik en. Det ligger vist til jer familie.

De vendte sig for at gå ind.

Det er jo tungt, at itte vore børn vil være på øen, hviskede Maren.

Men Gud-ske-lov, at itte det gik mig som min moer!

Ja, moer, vi har alligevel meget at takke for: *De kan rejse!*

Farende fiskere

Povel Røn havde fået lavet sig et våd. Nu tjærede han det. Sin damjolle gjorde han istand. Over forenden kom et ruf. Derunder var rum til køje og madvarer. Vandankeret lå under køjen, spritkoger på en lille hylde. Al pladsen var nøje optaget. Povel kunne være i sin kahyt, når han ville ligge i køjen – hvis ikke måtte han da krumsluttes. Men det var jo sommerdage. Tiden skulle tilmed bruges godt – der blev ikke stunder til at døse i kahytten.

– Det er ingen nytte til! sagde Per Røn. Han holdt ikke af, at drengen sejlede så langt alene med jolle.

Det er dog itte nøddvendig! sukkede Ane.

Der er pintt itte andet at gøre! svarede Povel.

For han ville tjene penge – og ud, hvor der var noget at gøre. Sejle som egen mand på eget fartøj.

Han sagde farvel til Birte i Niels Mortensens karlekammer om aftenen. Ja, Birte var han sikker på – ellers havde han ikke turdet drage ud. Han gik fra hende og hjem, tog oljetrøjen og skyndte sig ud på jollen, som lå for anker.

Der skulle nok komme luft i dagningen, mente han. Så krøb han ned i køjehalmen og dækkede sig med det uldne tæppe. – Lugen stod åben, han kunne se mastetoppen med vimplen, som Birte havde syet. – Birte havde været bange, fordi han ville sejle så langt væk – det var ikke til andet end grine ad, og det havde Povel gjort. Han havde også hvisket til hende, at "Birte" nemt skulle stå for søerne. – Der var ingen uden hans kærest og ham selv, som vidste, at jollen hed Birte.

Og var der nu blot flinke folk i det land, han kom til – og ikke halve røvere og faener, så skulle det nok gå godt.

– Povel Røn kunne ikke falde i søvn den nat. Det sker jo, at første nat, man ligger i båd, bliver søvnen borte …

Povel begyndte at gøre sit regnestykke om igen over, hvormeget han måtte fiske for at tjene mere, end han med rimelighed kunne tjene herhjemme. Der skulle fiskes godt, for udredet var dyrt – og der gik mere til ved alle lejligheder end hjemme.

Der skulle både regnes ud og hænges i – ellers gik det sådan, at folk sagde: Per Røns Povel er kommet hjem, og han har sat penge til. – Ja, det kan endda gå galt, omend man hænger aldrig såmeget i. Man skal ha heldet med sig – bare heldet!

Og Povel Røn troede, at heldet tilhørte ham!

Det faldt han i søvn på, men kun en kort stund. Han sprang op og kiggede.

Ude i øst tegnede kysten med kirker og skove sig mod en rød himmel. Vinden suste – en yndig sydost. Det var tid at sejle!

Povel lettede anker og satte sejl. Rødt storsejl, broget fok – hvid, flunkerny klyver og topsejl.

– "Birte" lå med rælingen i søen og skød fart som en strandmåge. Povel sad tilrors – på eget fartøj med shagpiben tændt. Han frydede sig mangfoldigt over sit fartøj – og tænkte: Hvordan mon Just nu har det?

– – Lidt over middag nåede han op til Bredhuggen. Da han smed anker, prajede han en fisker, som gik og strøg rejer.

'Dav makker! råbte fiskeren.

Godauu! svarede Povel.

Heldig rejse?

Jo. Nydelig vind!

Povel tænkte: Det er flinke folk her på denne plads! Så hentede han brød og røget sul op på ruffet, satte sig ved siden af og begyndte at spise, altimens han spejdede ind mod det fremmede land.

Da han var mæt, sejlede han ud, kastede våddet og lod jollen drive med det.

Dernæst sad han stille og biede på den stund, han skulle drage det ind.

Det var ikke så lige til det vådfiskeri – for to våd kan ligne hinanden på en maske, det ene tager ål, det andet tager kun tang og alskens møg fra bunden. Povel vidste, at den, der laver våd og drager med våd, må stole på heldet og ikke på sig selv.

Fordi Povel havde tro til heldet, turde han sætte penge i våd.

Så begyndte han at hive rebene ind. Han stemmede knæene mod rælingen, bøjede sig – hev og halede af al sin magt … de sorte masker viste sig over vandfladen.

Først "armene" – tilsidst "kalven". Povel væltede våddet ind, løste op for det – og fangsten strømmede ud i bunden af jollen.

Han holdt vejret et øjeblik. Pustede derpå stærkt efter sliddet …

En masse tangmøg var der – tungt at tage ind og kun for at slænge det ud igen. Han øste det i søen. Krabber og kvabber, ulke og småtorsk og alle havsens underlige småfisk: tangsnarrer, smørbuttinger, niøjne – fulgte med. Krabberne ville klemme og ulkene stikke, men rap hånd kan tage dem.

Endelig var der kun syv slimede ål, som vred sig langs damtragten [Note 4)]. Povel åbnede den og greb den tykkeste ål mellem pegefingeren og langfingeren og klemte til med

tommelen, så kunne den ikke slippe fra ham. Han holdt den i vejret og lod den sno sig om hans håndled.

Nå, nå, du store dreng!

Han klappede dens hoved og lod den vride sin slimede krop om hans trøjeærme, før han kastede den i dammen.

En efter en kom de andre seks derned.

Det var et godt "træk"! syntes Povel.

Han sejlede op igen og gav våddet ud pany.

Dagen efter kom der en vådfisker til og næste dag nok en. Nu var de tre farende fiskere fra øen.

Hjemme fangedes der rødspætter, men det er trist og træls at gå med truget og garnene frem og tilbage, når vejret er varmt – og så giver det højt kun en god dagleje. Våddet kan give mere.

Men der skal hænges i. Når der er vind, skal våddet gå – i stille kan manden sove!

De første dage var der en køn brise – både dag og nat sejlede fiskerne derude og gav sig næppe tid til at stege en ål. Så lige med et slår vinden om – og nu bliver det hæng-hav-stille. Jollerne vil ikke trække våddene, mændene kryber til køjs. Det gør godt at vide, der er tid til søvn. Fik de nu sovet et døgn, lidt madtid fraregnet, var de friske og kunne tage fat pany.

Der viste sig blot ingen vind.

De ankrer sammen, side om side for selskabs skyld. Alle tre ligger de på rufferne og kigger efter skyer. De tjærede våd, som er hængt til tørring i masterne, steger i solbranden – og prammen, som er med, for at man let kan komme i land – ligger agterude, men kan ikke engang stramme fanglinen, den er bundet med.

Povel røg shagpibe, Jænns røg stumpibe, Laves tyggede skrå og spyttede i vandet og gjorde skæv mund. – Det var den Laves, som slog bundgarnspæle for Rasmus Mortensen.

Det er sku skidt! sagde han.

Vi får pintt nok vind! håbede Povel.

Ja, Gud give det! sukkede Jænns. Han kaldtes oftest Jænns Ligevel, fordi han aldrig bandede, men når han blev fristet dertil, sagde "ligevel". Han var den ældste og gift – tillige meget mere gudfrygtig i sin færd end de andre.

Når den smule vind her mærkes af og til kunne vride sig lidt øster på, så kommer det pintt nok, sagde Povel. Vi kan få en brænder inden aften.

Det står med torden deromad, sagde Laves og strakte armen ned i køjen efter sin flaske.

Han drak. Tag en sup! bød han de to andre. Denne her er bedre end vor moes hjemmebryggede.

– Så blev de enige om, at det var madtid.

Povel kogte kartofler, som han tog af en sæk henne agter. Laves stegte ål ved spritkogeren oppe på sit ruf. Jænns lavede meldyppelse – det var han mest forfaren i. Altimens snakkede de.

Jeg længes så rasendes etter kage! bemærkede Laves.

Du kan lave kage for din egen mund, svarede Jænns. Jeg æder itte det, du rager sammen.

Jeg bager ligeså god kage som din kvinde.

Ok, Gud dov! Nej, nej, lille Laves!

Du skal itte kunne smage forskel.

Mener du på din kage og hans kvinde? spurgte Povel.

Du kan gærne tage din egen kvinde med! svarede Laves rapt.

Kvinde, det ved jeg itte, hvad er fornoget.

Povel stillede sin gryde frem. De tog hver sin lommekniv og pillede kartoflerne, som de delte i tre små lerfade.

– Du ved mer end du snakker om, din rad! svarede Laves og tog fisken fra ilden.

Jænns havde fået meldyppelse rørt. – Der! sagde han og stillede den ved fisken. – Det er noget, der smager!

En stund tav de alle tre. Så begyndte Laves:

Jeg skal dog se at få fat i et kønt stykke kvindfolk derinde. Man lever lovlig enligt her!

Nej, du kan itte undvære kvindfolk! svarede Povel.

Jov, når jeg er hjemme, så kan jeg sku nok, men når jeg ligger på stranden, så minder det mig alstillens.

Povel lo. Men Jænns svarede alvorligt: Der kan være sandt i det, du siger, Laves!

– Det blev en dødhede. Fiskerne strakte sig atter på rufferne og tændte piberne. – Der var ikke brise i sigte – ikke tegn til forandring.

Omsider gik de tre til køjs at få en middagssøvn. Tiden skulle dog nyttes!

Fredag kommer med stille og lørdag ligeså. De farende fiskere levede på tæreskillinger – og det er ikke godt. Laves og Povel gik endda tit i land og fornøjede sig, som de kunne.

Der lå en kro ved stranden, og der var liden søgning til det sted. De farende fiskere blev altid såre vel modtaget.

Kromanden var en gammel, fordrukken stodder ved navn Klavs, men hans kvinde var ung og køn. Hun havde tjent på øen, før hun fik ham. Og hun hed Katrine og var ligegammel med Laves.

Jænns gik ikke i land, han var jo gift og havde ikke råd til at øde penge på kroen. Han sad i jollen og kedede sig – tog en dram i al ordentlighed og læste mellemstunder lidt i et lille Lucasevangelium, han havde med sig.

Laves og Povel syntes, at der var svært mange flinke folk på dette strøg.

Når de to bare kunne finde sig i at blive ude hos Jænns, ville han sågærne synge for dem.

Laves havde harmonika med og kunne spille. Povel og Jænns kunne synge. Povel sang bedst men Jænns sang flest viser.

– Lørdag aften kom der en halv snes piger fra en herregård deroppe ned til stranden at bade. Det var blikstille – over land stod tågen, himlen var dunkel – ligesom dugvåd. En lanterne skinnede svagt ude på det vildsomme hav.

Laves og Povel klappede i hænderne og sang. Pigerne dansede dertil, så vandet sprøjtede over dem. De lo og hvinede.

Laves og Povel prøvede at tælle hvormange – men det var umuligt, de tøser fo'r om mellem hverandre som rejer i en ruse. De sang også. De hvide lemmer skinnede og brød op af vandets mørke som skumsø i en storm.

De to unge fiskere havde rejst sig og stod ved rælingen for at se skuespillet.

Jænns sad stille på toften og fulgte med øjnene de badende piger.

En efter anden sprang nu op på strandbredden og tog klæderne på.

– Jeg vil derind! sagde Laves og greb fat i prammens fangline.
– Jeg vil med! sagde Povel.

Der er altfor mange til jer, svarede Jænns. De lægger jer – ligevel – øde!

Laves ville løse fanglinen, men Povel standsede ham. Der er lige lovlig mange, Laves!

Man kan vel pille en ud.

Bliv I heller her, så gir jeg en "knægt", sagde Jænns. Det er helligaften.

Nu render tøserne, sagde Povel,

De går op efter gården, svarede Laves.

Jænns satte kedlen på kogeren: Vi skal nu ha en "knægt" ligevel!

– De satte sig i Jænnses jolle med hvert sit krus – fik kaffe i det, dernæst brændevin.

I skal aldrig spare, når I får det for itte! sagde Jænns venlig.

Inde på land stod møllevingerne frem i tågen – og duft af græs drev ud over stranden.

Povel og Laves snakkede endnu om de herregårdspiger – og om at det ville gå galt, hvis herregårdskarlene fik at vide, fiskerne rendte med deres kærester.

– Du sidder og grunder, Jænns! sagde Laves pludselig. Skål!

Skål igen! sagde Jænns. Ja, det er dog ligevel et nydeligt vejr.

Sidder du og takker Vorherre for vejret?

Javist, det er jo godt for mange – for bonden!

Lad ham om det.

Du skal itte spotte! sagde Jænns.

Nej, vi skal ta det, som det kommer og være tilfreds – ligevel!

Enten jeg så spotter eller ej, så kan jeg itte fordrage det vejr.

Det siger jeg med! svarede Povel.

Sådan har din moer itte oplært dig, Povel. Hun er en troendes kvinde.

Pas du din egen "moer". Vi kan vel itte komme i Helvede, fordi vi klager på vejret?

Ja, I kender det itte!

Det er itte nemt at kende noget til! svarede Laves.

For de vantroendes og spotterne! lagde Jænns til.

Du skulle nødig sige vantroendes til nogen, begyndte Povel. Du er vel ikke så hellig selv?

Nej, nej! svarede Jænns tungt. Men Herren får hjælpe mig. Jeg er langtfra som jeg skal være, og det fortryder jeg tit på. Jeg kan sige det til jer, ligesom det er, at mange gange kommer der en og anden til mig ved stranden og ber, om han må låne et stykke redskab af mit, enten det nu er værktøj eller sejletøj – og jeg siger: Nej, når jeg kunne ha hjulpet manden. Men vi skal be Herren forlade os det, at vi må blive bedre!

Ja, det kan være meget rejtig sådan! svarede Laves.

Det forstår sig! svarede Povel.

– Der blev en stunds tavshed.

Nøgne kvinder og sløjt vejr og Vorherres vilje stod som en tæt, tåget sky for de unge fiskere.

Det susede ude fra havet. Der kom luft. Og inde fra land kom nattens mangfoldige lyde.

– Jænns drak sindig sit krus ud. Laves sad og så ned i vandet.

Povel sagde lavt: Jeg synes, det trækker op?

Ja, gid Herren ville være os så god! sluttede Jænns.

Derpå drak de ud og krøb til køjs.

Landet indenfor Bredhug kaldes Ørvighuse. Foruden mølle og kro var her nogle fiskerboliger.

Povel og Laves havde i al stilhed gjort sig kendt derinde. Møllesvenden kunne hjælpe dem at drive tiden væk, når det var stille. Og møllerens piger fik Laves et godt øje til.

– Det havde blæst lidt om natten, søndag morgen flovede det igen – og der var ikke vind skabt opad dagen.

De unge fiskere roede i land på prammen. Jænns blev derude, han kunne nok have haft lyst til at komme i kirke og høre, hvordan folk sang på dette strøg, men der var langt til kirke – og simpel tilfods blev man af at ligge på søen. Jænns blev derude.

Ved vinduet i skænkestuen stod Klavs Kromand og så efter prammen.

Nu kommer De, Trine! Har vi noget øl?

Nej, hvor skulle vi vel ha øl fra, når du drikker, som du gør! lød en skarp røst fra køkkenet.

Ja, ja, Trine. Kaffe har vi da. Men spar på bønnerne.

Hvorfor skulle jeg det, når der kommer folk fra øen. – Nej, spar du selv … (din gamle omfjotning).

– Fiskerne trådte ind og hilste: Godauu!

Krostuen var et langagtigt rum, der i den ene ende havde husets bredde, i den anden ende kun den halve bredde. Ud mod køkkendøren (i den brede ende) var en høkerhandel, ved den store kakkelovn tildels skilt fra skænkestuen. Væggene var kalkede, gulvet murstenslagt. Langbord og bænk stod ved vinduerne, hvor der var udsigt over stranden.

Katrine kom med kaffen, uden at den var bestilt. Hun tørrede hænderne i forklædet, før hun hilste.

– Hvorfor hører I så sjældent ude fra øen? Posten lægger aldrig breve af til jer.

Det er vel, fordi vi itte skriver! sagde Povel.

Ja, hvorfor gør I ikke det?

Man er så simpel til den slavs!

Nu ser I bare at få stillet noget op – jeg kan godt li at høre noget om, hvordan de har det derude. Papir kan I få, og I kan sidde med det her ved bordet – I forsømmer jo itte noget ved det. Og så holder I faer med selskab. Ikke så, lille faer?

Jo, jo! svarede Klavs hurtigt. Det skulle I skam gøre.

Klavs sagde skam aldrig sin kone imod.

Og hun havde en slags ærbødighed for sin gamle mand, som virkede, at hun altid talte hviskende, når hun skældte ham ud. – De levede rigtig godt sammen!

Fiskerne takkede. Så ville de til at skrive, men i det lav, kom møllesvenden og to fiskere fra Ørvighuse til kros. De satte sig ved bordet hos de farende fiskere og krævede ind.

– I har gode dage, sagde den ene hjemmefisker. I kan sove, når det er stille. Vi ligger og slider med rejeruser og rødspættegarn, hvordan end vejret er.

Ja-a, svarede Povel. De gode dage har vi pintt formange af.

Det syntes møllesvenden ikke.

Men du gør da heller ingen ulykker, når der ikke er luft, sagde den ene hjemmefisker.

Gør vi det? spurgte Laves.

I splitter vore bundgarn og sejler pælene over. I skal nok komme til at bøde for det!

Det er løgn! råbte de farende fiskere.

Så, så, så! tyssede Katrine.

Der står i loven, at I skal holde jer totusend alen fra vore bundgarn.

Nej, det er dælen dundre mig løgn! råbte Laves. For jeg kender loven, skal jeg sige jer. Der står slet itte noget om det. Og det er itte os, som har sejlet jeres pæle over. Der er jo mange andre, som sejler her.

De trættedes lidt. Endelig blev de enige om, at lade det være folk andetsteds fra, som havde sejlet pælene over.

Hjemmefiskerne og møllesvenden trak sig hen ved den anden ende af bordet, hvor Katrine satte deres kopper.

– Hvor kender du loven fra? hviskede Povel.

Nå – jeg kender sku ellers ingen lov sådan af betydenhed, men man er jo nødt til at lade, som man er klog her på denne plads.

Katrine skænkede i kopperne.

Det er da bedre at drikke end at slås!

Ja, det er det skam, svarede Klavs. Han stod ved skænken med ryggen til bordet og tog en dyb slurk af en flaske. Det havde han øvelse i at gøre på en måde, så Katrine ikke kunne høre det. Men hvad hun ikke hørte, det kunne hun se, når det svandt i flaskerne på skænken.

Alle fiskerne og møllesvenden blev enige om at rykke sammen og spille kort til næste omgang.

For I spiller vel aldrig falsk ovre på øen? spurgte den ene hjemmefisker.

Mener du, det er kæltringer, du er i med? tordnede Laves og lettede sig i sædet.

Pas på jer mund! skingrede Katrine. Vi vil ingen fjendskab eller falskhedsord ha her i vort hus!

Spillet begyndte. – Den næste kop kom. Men der er altid onde øjne og stakket fred til farende folk. –

Nu tog møllesvenden fat. Skal I to svende hen til vort pigekammervindu i nat?

Vi plejer itte at ligge i lande om natten! svarede Povel.

Det meste af den, tænker jeg. Men I kan vove på at komme der tiere. Det er ikke skik og brug her at banke pigerne op om natten. Næste gang kan I belave jer på at få af kørepisken …

Laves rejste sig, greb møllesvenden i kraven og stødte ham ud. Da Laves vendte sig ved døren, stod Povel truende overfor de to hjemmefiskere.

Katrine gik imellem: I holder fred og forlig her i vort hus. Sæt dig nør, Povel!

Han gjorde det.

Så får I en kop kaffe til! hikkede Klavs.

Fiskerne begyndte atter på spillet. Møllesvenden rakte en knyttet hånd op udenfor vinduerne. Ingen agtede på ham.

– – – Henad middag kom Jænns roende ind. Han tvivlede jo nok på, at det stod sådan til. Han satte sig hos Klavs på den yderste bænk og støttede ham lidt. De andre kunne han knapt få svar fra – sålangt var de inde i spil og trætte.

Jænns måtte blive siddende til middagstiden forlængst var ovre, og der kom et par hjemmefiskere til. Da blev Jænns bange for sine egne.

Klavs var imens blevet så svag, at han næppe kunne sidde oprejst. Jænns trættedes ved at stive ham af – og han tog ham i armene, bar ham gennem høkerhandelen ind i sovekammeret. Der smed han kromanden på den brede seng.

Nu skal du ligevel sove, Klavs!

Kromanden snorkede.

Katrine stod i døren og så vredt på Jænns. Du skulle skamme dig at behandle en gammel mand på den måde.

Ja, ja, Katrine. Det er ligevel ingen nem mand for dig at ha – ham kan du ha slid og slæb med – og han kan gærne overleve dig.

Det behøver du itte at minde mig om, Jænns. Blot du vil tie med det, når du kommer til øen. For jeg kan itte li, de skal snakke om mig.

Jeg kan nok holde kæft! forsikrede Jænns. Men nu skulle vi se at få de karle ombord.

Jeg skal hjælpe dig! lovede Katrine.

De gik ind i skænkestuen. Laves og Povel og to hjemmefiskere sad ved bordet og spillede kort i pøle af kaffe. De sloges i kortspillet. Og rundt om dem stod folk fra Ørvighuse og så til. Jænns så, at de gloede galt til Laves og Povel.

Katrine gik hen og greb kortbunken.

Nu skal jeg tørre bordet. Flyt jer!

Jænns fik trukket *sine egne* ud i forstuen og snakkede for dem, til de blev enige om at gå ombord. – For de skyldte ingen noget.

Ja, I skylder Katrine, men det skal vi senere klarere! svarede Jænns.

Så tog han dem under armene og gik ned ad stranden til. Oppe i døren stod hjemmefiskerne.

Han hørte dem råbe: De øboere må love for Katrine.

Men Jænns svarede ikke. –

En øbo er vandt til at klare sit makkerskab ud af fremmed vold.

Om mandag morgen var der småluft og drivevejr. Jænns ligevel vågnede først og kaldte på de to andre.

Drivevejr med småluft!

De fo'r op og kiggede ud ad lugen. I en fart var søvnen borte og livremmen spændt – blusen over hovedet, så var påklædningen endt. Bukserne bar man både nat og dag.

De fik skåret sig hver en stumpe – en rundskive – der var ikke tid til at koge kaffe – sejlede op og gav våddet, spiste mens de drev. Tog våddet – gav det, så hurtigt ske kunne.

Ål var der ikke få af.

Tovl i trækket! råbte Povel, engang han sejlede forbi Laves. Da vidste Laves vel, at han kom bagefter med sin fangst: Povel havde heldet.

Ved middag var der rask brise. Der var ikke tid til at stege og brase, hænges i skulle der. De skar igen stumper og tog en lettedram, før de begyndte. –

– Povel sad på rælingen og nynnede og trampede takt med foden:

> Silden koster fire mark og to,
> Silden koster fire mark og to.
> Fire mark og to, fire mark og to,
> men så skal den også være rigtig go!

Denne gamle dans, "Silderumpen" var det, Birte bød ham op til ved julegildet.

Ja, ja. Ålen koster fire mark og to! nynnede han. Der var kun ét vers i visen.

Sej, sikken vind – netop luft for "Birte". Kors, hvor kunne hun skære. Og der skulle dog ikke sålidt mere luft, før han tog topsejlet.

– Jænns blev ved at drive over et strøg nordefter. Han fik vist mange ål. Laves sejlede snart hist, snart her, han ledte efter dem. Povel tvivlede dog på, at Jænns nåede bedre fangst end han selv.

– – –

Henad eftermiddagen satte det op til en pibstorm – og den kom også inden aften. Ikke vejr til at drive med våd i, de kunne knapt bære sejl. Så lagde de ind under land. Povel kom sidst. Flest ål havde han og ville helst være blevet derude – men vove både fartøj og sig selv – nej, man skal ikke spotte …

De lå for anker i smult, men med svær dønning. De fik stegt en pande ål og tog sig et livfuld, inden de krøb til køjs. Man var tidig til maden nu.

Et herrensvejr! sagde Jænns og lukkede lugen.

Et hundevejr, hviskede Laves hen for sig, da han trak olietøjet af.

Bliver værre endnu! tænkte Povel. Han lå varmt og fast med loftet seks tommer fra sin næse – lad bare jollen springe i dønningen: Povel Røn har gode grejer!

Ved midnat var han oppe at klare ankeret. Stormen var faldet lidt.

Ud på morgenstunden begyndte det at regne. – Ruffet er tæt, tænkte Povel. Men hvad i alverdens riger bliver der ud af det vejr. Det er godt for bonden – ilde for os, dog bedre en pibstorm hele tiden.

Han blundede lidt igen. Da han atter kiggede op, var solen over vandfladen, regnen hoftet – ha, det satte endnu op vesterude.

Povel trak straks i olietøj og træskostøvler.

Vil du drive? spurgte Laves og stak et pjusket hoved med halmstrå i håret op ad lugen.

Der er pintt itte andet at gøre!

Povel hejsede sejl. – Skal nok klare den byge!

Laves og Jænns var ikke sene – og bygerne fulgte dem. Men de havde mange gode træk. –

Ved middagstide var der ikke en tør trævl i jollerne. Regnen trænger gennem det tætteste ruf. Da spillede regnbuen over dyb himmel – der kom stille. Farverne glitrede, hav og luft skælvede.

Fiskerne ankrede op og begyndte at lave middagsmad.

Fint vejrligt! hånede Laves. Jænns rystede på hovedet og hængte sine køjeklæder til tørring.

Det er pænnt at se, som den regnbue glor! tænkte Povel. Men idetsamme tænkte han: Den er pintt pænnere hjemme.

Luften blev mildere. Regnbuen svandt. Havet lå blegt. Stille var der – svækkelse. Ikke andet vejr i sigte. Våddene blev hejst op i masten.

– – Der lå de en dagstid med hæng-hav-stille og ikke andet. Men Povel og Laves blev i jollerne, de talte slet ikke om at gå i land. – Om onsdag aften, da de lå sammen med hver sin kaffeknægt for sig, sagde Jænns:

Bliver der brise i morgen, vil jeg ligevel se at liste hjemad.

Så-å, huer du bedre at fiske rødspætter?

Jeg vil se at få solgt mine ål undervejs. Der ligger en kvasse omme under egeskoven. Og så vil jeg hjem.

Hvorfor vil du det, Jænns? – Så bliver vi helt enlige her.

Ja, jeg kan sige jer det, som det er: I nat drømte jeg, at kvinden havde fået en dreng – vi har jo kuns tøser, hele fire –

jeg tænkte ellers, hun skulle ha gået til ind i næste måned, men det råder vi nu itte for. Og jeg vil – ligevel – hjem!

Det kan være rejtig sådan, svarede Laves.

Det forstår sig! sagde Povel. Men så siger vi osse farvel her.

Hvordan skal vi få taget afskeen med møllerens piger? spurgte Laves.

Jænns løftede hovedet og så på Laves: Skal jeg sige dig et råd, som du kan ha godt af. Du skal aldrig drage en anden mands garn. Nej, du skal ikke!

Ja, væk skal vi pintt. Her er det halve røvere og faener allesammen! sagde Povel. – Vi kan sejle nordpå.

Det går jeg med til! svarede Laves.

Nu har I ligevel sejlet bundgamspæle over igen, brummede Jænns. I skulle passe lidt på!

Det er itte nemt, når man er på søen! svarede Povel. Så synes man, at man er sin egen herre.

Men fiskeriet nordefter kan mageligt blive bedre!

Ja, vi får rettens folk på halsen, bliver vi her! forsikrede Laves.

Lad os nu ligevel lave os det lidt glædeligt til afskeen, sagde Jænns og tog sin koger op.

Lad os aldrig sørge for vejret i morgen! sang Laves.

– – Vi har ligevel meget at takke for! sagde Jænns stille, da han kom bønner på sin kande.

Der kom brise af vestlig om natten. Dengang gryet lyste, sagde Jænns ligevel tak for godt makkerskab og drog ad hjemningen til.

Ja, tak selv! sagde de to andre.

Laves og Povel var i en fart inde at sige farvel til Katrine. Hun kunne ikke råde dem til at blive, hvor nødigt hun end ville af

med dem, de var jo øens folk. Men de fortalte hende, at det var gået galt med bundgarnspælene nu igen.

Så drog de nordpå. Der kom mere luft af vestlig. Vinden var dem god, og de havde svært sejlpres. De kunne nogenledes følges ad.

Næste dag ved davretid, da de ankrede op i Skovnæsvig, var det første de snakkede om, at Jænns nu måtte være godt og vel hjemme.

Med det samme begyndte de at drive.

Der var øde strand, hverken bundgarnspæle eller andre grejer, hvor de kunne blive spejt. Inde på land lå nogle små gårde med kønne haver omkring. Venligt og fredeligt så det ud. I den nærmeste gård ville de farende fiskere hente ferskvand til aften.

God ålebund var der i vigen – og i jollernes damme snoede sig de fede fisk.

Povel var stolt af at have hittet på denne plads.

– – –

Inde ved den nærmeste gård drev drengen køerne hjem til malkning. To piger kom med spande og mælkebøtter.

– Solen var lige gået ned, men Laves syntes, det var høj tid at få nadver, og han ville hente vand til kaffen. Povel var en god makker, han ville ikke hænge mere i end Laves og derved få flere ål. Han satte sig agter i prammen, holdt vandankeret og lod Laves ro.

Så kom de ind til pigerne og spurgte, om de måtte tage vand af brønden.

Jo, jo, det mått' de da så gærn'!

Fiskerne lo, da de vendte ryggen til pigerne, over dette jyske mål. Det lød ilde i pigemund, mente de.

Ankeret blev fyldt. Konen i gården bød fiskerne indenfor. – På denne egn lod der til at være flinke folk – derfor kunne det igrunden godt være nogle faener! vidste fiskerne nu.

Pigerne kom fra malkning. Laves havde en evne til at blive hurtigt kendt med piger. Det blev han også her, skønt han knapt kunne forstå, hvad de sagde.

Det var langt over nadvertid, Povel og Laves kom ombord. De havde da både spist og drukket og var sengefærdige – luft var der ingen af. De havde dog lidt at snakke om, før de krøb tilkøjs.

Der var nu de to piger. Laves førte dem på tale. Han kunne bedst med Anna. Ja, når sådan skulle være, kunne Povel egentlig bedst med Marie. Men Anna var kun i besøg og boede ellers i en by, som lå henved en halv mil borte. Laves frygtede for, at det blev strængt, skulle han tit vinde det stykke vej frem. – Anna var en nydelig pige, men Marie var nærmest, og dersom Povel ikke havde imod det, så ville Laves til hverdags gærne gantes lidt med Marie.

Nej, Povel mindedes, at han havde en derhjemme og gav villig Laves lov til at gantes lidt med Marie.

Så gik de tilkøjs. Den nat lå Povel længe vågen og tænkte på, hvordan Birte havde det. For det var dog hende, som han huede bedst. –

– I den uge var de to gange inde at hente vand. De kunne ikke vaske sig rene i det salte, forklarede de. Vasket sig havde de også – og det for første gang siden de drog hjemmefra.

Heldet havde de med sig: Gårdkvinden bad dem komme igen lørdag aften, så ville Anna være der i besøg.

Laves og Povel stillede lørdag aften i pudsen der på gården. Tøjet var krøllet, skoene stak næserne opad, det var altsammen af fugtighed i jollerne.

Pigerne kunne lide de stærke, solbrændte fiskere. Så var det jo nok!

Da de skulle gå, fulgte begge piger dem på vej ad stranden. Povel og Marie kom foran. I tågen kunne de ikke se Laves og Anna.

De to stod også bag en busk. Laves tog Anna om halsen.

Do ska la me gå! vrissede hun.

Jamen, det kan jeg dælen dundre mig itte! Kan du slet itte li mig lidt, min søde pige?

Jo-o, det kan a da nok.

Vil du så itte være min kærest?

I rejser jo snart herfræ igen!

Det gør jo itte noget, min pige – så skriver vi sammen.

Laves tog et kys. Anna sank tung ind mod hans skulder. –

Povel sad på rælingen af prammen, Marie stod foran ham, da Laves og Anna kom.

Lidt efter roede fiskerne ud, og Laves fortalte om, hvor yndig og nydelig en pige Anna var.

Du er en govs, Povel! Hvad siger det, at du har en tøs hjemme. Hun kan være ligeglad, når hun ingenting får at vide …

Det kan gærne være! svarede Povel.

Om søndagen trækker Laves igen stadsen på. Han vil op at besøge Anna. Povel sætter sejl, han vil ikke øde hele dagen af den årsag.

– Det er middag og magsvejr. Alle sejl til – stor klyver og topsejl. Og flag på nokken, for det er helligdag. Har Vorherre

givet god vind, så må den nyttes, hvad enten det er hellig eller søgn.

Inde på land fester de og går i helligsdagsklæder – på søen hejser de blot flaget – og lader ellers dagene være lige.

Povel sidder stille med hånden på rorpinden og ryger tobak. Han ser efter den hvide røg og efter skyerne. Og han tænker sine egne tanker.

Marie ser godt ud – og kanske bryder hun sig om ham. Men Birte vil han nu giftes med.

Han skal tjene penge, bygge hus på øen, holde bryllup og bo derhjemme. – men Birte får aldrig at vide, hvad han her tager sig for, blot der er penge, når han kommer hjem.

Et lille, kønt hus. Hvid væg, sorte stolper, rødt tag, grønne vinduer og døre.

Ja, ja, dammen var halvfuld – godt og vel – af fede ål.

… Oppe i gårdens have gror alleryderst træer og buske sammen i et krat, hvor der ingen gang er, helt ned til åen. I det krat er mange skjul … på fremmede pladser kan man opleve mangfoldige ting. Marie er en yndig pige!

Men Birte er tro i sind, hun sviger aldrig Povel. Han skal være hende tro igen.

– Et kys mer eller mindre. Fiskeren må bruge god vind, når den kommer … Og Marie, ja der havde Povel Røn god vind … det var der ingen tvivlen om.

– Povel tog våddet ind. Krabber, ulke, småtorsk og andet skidt – to slatne ål.

Hvad skulle det være for?

– Bliver bedst at holde sig til Birte. Heldet går fra Povel, når han er utro. Sider kanske Birte og beder om at beholde ham?

Der steg en inderlig længsel efter øen op i Povels sind. Om helligdagene var der trist alle andre steder.

Han så Birte tydeligt for sig – med hvidt hovedklæde og hvidt forklæde, med brunt, opstrøget hår, blanke, alvorlige øjne, til tider lidt hvasse – og den røde mund.

Når han i tankerne tydeligt så Birte, da lå den hele ø, som han kendte den, udstrakt for hans blik …

– Det blev aften. Da Povel havde fået mad, lagde han sig til at sove. Det havde flovet hele eftermiddagen, nu var det stille.

Jeg gider pintt itte gå i land! sagde han ved sig selv.

– – –

Næste dag spurgte han Laves, hvordan turen var gået.

Småt, småt! sukkede Laves. Skoene klemte, ømbenet blev jeg – jeg kan dæleme ikke med at færdes sålangt til fods. Kors, hvor vandet drev ad mig – og jeg tørstede. Frem nåer jeg jo, og det sidste stykke kommer jeg op at age hos en bonde. – Jeg tror sku aldrig, jeg gør det om igen. Og jeg sagde til hende, at herefter skulle hun komme nør til mig.

Ville hun det?

Javel ville hun!

Kanske mener du at beholde hende?

Det ved jeg ikke!

Så er det kuns narreri?

Nej! Dæleme, jeg bruger aldrig narreri med piger. Hvorfor skulle jeg det? De, jeg får, er så føjelige og rare, at jeg ikke behøver at lyve for dem.

Nu skal jeg dog sige dig, hvordan det gik for sig i går. Du kan ha godt af at høre det.

Anna hun møder mig lige udenfor byen, hvor der er en lille granskov. Jeg springer af vognen, hilser af med bonden og går med hende ind i skoven. Der kærestedes vi først en timestid.

Så synes jeg, ligesom jeg altid gør ved den lejlighed, at pigerne egentlig er for gode at narre – så synes jeg, at det skal siges.

Jo, Anna, ser du, sa jeg, du er nu meget for god til at bruge kommers med – og du kan forlade dig på hvert evigste, eneste ord, jeg siger:

Jeg har haft mange, mange kærester i min tid.

Du har vel aldrig haft så svært mange! skød Povel ind.

Jeg har dog færdedes med en del, skulle du høre, om de blev talt sammen.

Og Anna hun klynger sig opad mig og græd en lille smule. Jeg trøster hende og kysser hende. Og så fortæller jeg hende, at der er én, som går og venter på mig derhjemme. Ja, for det er der nu!

Kanske aldrig at jeg glemmer hende, men hvis jeg nu tog dig alligevel, for dig elsker jeg nu! siger jeg til hende.

Så måtte tøsen brøle igen. Enten det var af glæde eller bedrøvelse, det kender jeg ikke.

Vi får se ad, sa jeg, vi får se ad, Anna. Du skal itte tude af nogen grund – for jeg er trosindet. Dersom det sådan skal være, at du itte kan undvære mig, skal du heller itte komme til at stå ene, det lover jeg dig!

– Den snak huede hende bedre.

Og så havde vi en glad dag tilsammen.

En fjorten dags tid havde de stadigt og god drivevejr. Våddene tog ål. Dammene blev fyldt.

En morgen satte fiskerne sejl og stod ud i åben sø. De skulle til staden med deres fangst.

Det er næsten synd at sejle for lyst i sådan vejr! sagde Povel.

Jollerne gik med solstrimen over bølgerne mellem sig. Det spillede og blinkede af guld og ædelsten. Forude lignede solglimtene en gylden myggesværm. Forude rejste søerne sig og krummede hals mod stævnen, de lyste som sølv. Mens de faldt, flunkede de som glittrende glas.

Der var luft langs landet. Himlen blank. Varmen blæste ned. Nydeligt vejr!

Ved middagstid nåede fiskerne staden og lagde til nær fiskehandler Knudsens hyttefade.

Knudsen kom straks og købte ålene. Han var en flink mand.

Og han kendte godt øen.

Han bød dem med op i Svendsens beværtning, betalte for ålene der, gav dem kaffe og nybagte basser. Og gik sin vej igen.

Laves og Povel skulle nu til at se sig om i byen.

Folk i massevis løb der omkring på gaderne, nogle fine og nogle lasede – få almindelig klædt, syntes fiskerne, som så på dem alle – og sommetider bandede på, der var en, de havde set før. Men det var jo ikke tænkeligt, de her skulle kende nogen – så langt hjemme fra.

Først var de to farende fiskere inde i en "skibsprovianteringsforretning" og købte lidt til dagligt brug, De bar det ned i jollerne og traskede derefter om hvorsomhelst.

Et sted købte de damebilleder af en pige, som så meget fin og fornem ud. Der var tillige mange bøger og skilderier på det

sted, men disse ting nøjedes de med at tage et øjesyn af. Sådanne sager står ikke i pris for fiskere.

Et andet sted købte de æbleskiver og syltetøj. Det var i en gyde, hvor der lugtede af stegt kød.

Så var de inde på et lejebibliotek og lånte to romaner, store og tykke, nogle med forslag i og kærlighed. Det var Laves, som huede at læse den slags.

Jeg synes hele tiden, det er helligdag! sagde Laves og slog ud med armene.

Jamen, det er pintt dog mærkeligt, hvor alle mennesker ser alvorlige ud! svarede Povel og lo.

De nåede ned til dampskibshavnen og beundrede de store, prægtige skibe.

Ja, sådan sku vi ha det med damp og fut! sagde Laves. Så faen med vinden!

Jeg tror itte, det duede for os! svarede Povel.

– – –

Dagen kvældede! – Lygternes lysrækker lagde en festlig, fremmed løndom over staden.

Skal vi iitte gå på komedje? spurgte Laves.

Pengene render pintt fra os!

Vi skal sku alligevel.

– De spurgte en herre om, hvor komedjen blev spillet. Det var en sortklædt. Povel kom til at tænke på håndværkssvenden, som fik de fortjente tærsk.

Men manden var vistnok præst.

Han svarede: Der! – spilles komedie. Men vogt dig, unge sømand. Vogt din sjæl!

Dermed gik han. Og fiskerne gjorde det samme.

Hen til et stort hus med port, hvorover stod:

"Variete".

De farende fiskere kom ind i en stor sal med mange små borde og øverst oppe nogle musikanter, som nu begyndte at spille.

En mand – igen en sortklædt – viste dem hen til et bord. Han lignede degnen i kirken, som ligeledes sørgede for, at folk fik plads. Men denne sørgede tillige for at de fik drikke.

Povel sad og så på gesimser og maling og folk, som kom ind. Laves stoppede i mag sin shagpibe.

Ham der har jeg sku set før! sagde han og pegede på en herre med silkehat.

– Jeg ved det itte, svarede Povel, som nu sad og lyttede efter musikken og undredes over, hvor musikanterne kunne lade fingrene løbe. – Mon du dog itte tar fejl igen …

Det blev pludselig bælgmørkt. Et fint malet tæppe bag musikanterne gik op. Og der indenfor danser en pige frem og synger. Hvad hun synger, kan fiskerne ikke forstå – men hun danser, så skørterne ryger hende om hovedet. Ja, det var faen til tøs, som hun kunne slå ud med skankerne.

Folk klappede. Hun fo'r ind mellem træerne, men lidt efter kom hun igen og dansede videre. Da hun havde faret omkring en stund, begyndte folk at klappe og råbe og stampe i gulvet. Så fo'r hun ind og kom ikke mere igen.

Og så gik tæppet ned.

– De har vist godt grejeværk til at hisse [Note 5)] i! ytrede Laves.

Mon de firer [Note 6)] det ligesom et storsejl?

Der blev nu lyst i salen. Musikanterne spillede. Folk sludrede i munden på hverandre.

Laves og Povel sagde ikke noget. De blot hørte og så – og lagde mærke til.

Et øjeblik efter var salen atter mørk.

Så kommer to mand frem deroppe. De var næsten nøgne. Den ene flyver op på skulderen af den anden – og idet han springer ned, busser han hovedløjds [Note 7)]. Dernæst kravlede de op ad nogle tov, hang i hinandens ben og svingede rundt. Så sprang de til og snurrede tre, fire gange helt rundt, inden de nåede gulvet, og der kom løbende en lille dreng. Ham tog de og spillede bold med. Tilsidst tog den ene de to andre ud i stive arme. Og de gjorde så mange forskellige kunster.

Det var smukt at se på!

Men efter dem kom der et par halvtosser med nissehuer. De bestilte slet ikke andet end springe og busse hovedløjds – og de kunne ingen af delene. De sang og dansede og skvat lige henad gulvet. Det var kun for at få folk til at grine.

Men der var ellers ikke stort ved at se på dem, når man betænker, hvad de andre lavede.

Og der kom mange flere optrin, det ene efter det andet. Musikanterne spillede en tur mellem hvert. Tøser var der nok af hele tiden, men det var nogle skabhalse.

Laves og Povel blev i salen, sålænge der var noget at se.

Da de kom udenfor, var det nat. Brostenene glinsede våde i lygteskæret. Det havde regnet. Der trak endnu nogle byger, som nok skulle drive over snart – og det var sejlevejr hjemad.

Ja, hjemad! Det var dog kun til fremmed plads, de skulle.

Laves snakkede lidt. Povel tav, han kunne ingen ord få frem – der var en voldsom, sviende uhygge i ham …

Langs ned ad hovedgaden var der færdsel endnu. Fiskerne drejede om og gik gennem en af de smøger, som førte til havnen.

Et sted blev der banket sagte på ruden.

– Nej, vi har ødt penge nok i aften! hviskede Laves.

Højt sagde han: De kraftmennesker, Povel, de var dælen dundre mig det bedste, vi så.

Langt det bedste, mumlede Povel.

Så var de nede ved Knudsens hyttefade. – For god vind sejlede de hjemad. De lænsede så nogenledes ud af havnen. Og da først natteluften susede i sejlene, kom der en vild lyst i de farende fiskere.

Månen skinnede svagt i det sorte, stridige vand. Der var flugt i skyerne. Kysten lå dunkel – med tykning som skov, skønt det var agerland derinde.

Agter ude lyste byen.

En ildsø! syntes fiskerne.

Æventyr på fremmede pladser. Langt fra den gamle ø. Ukendt farvand – mange fyr i sigte, men ingen af de gammelkendte. Ingen af de, man ser derhjemme.

Laves og Povel løb tæt op til hinanden, men talte ikke.

Pludselig begyndte de at synge den gamle:

Der er et land, dets sted er højt mod Norden,
og polens bjærge svømmer nær dets havn.
Men skøn som det er ingen plet på Jorden,
og Danmark nævner man dets fagre navn.
I sølvblå Vesterhav en dejlig have
med bøgehegn, hvor nattergale bo.
Og hver en del gav Himmelen sin gave
På hver en plet velsignelserne gro!!!

Om morgenen var de ved fiskestedet, De sov til henved middagstide og begyndte så at drive igen.

Dejlig luft. Kuling til et reb i sejlet. – Kun få ål.

– Laves ville i land til pigerne om aftenen. Povel ville ikke med. Det trættedes de om, hvergang de talte sammen den dag.

Endelig tog Laves prammen og roede ind.

Povel rebede fokken og gav våddet.

– Han var vred, fordi han ikke kunne have sine tanker i fred nogensteds for den tøs Marie.

Når han sad og så ned i skumbølgerne, som vred sig for stævnen, kunne han komme til at tænke på, at Maries lemmer var hvide og runde.

I hidsighed satte han rorpinden ned, så stævnen gik stik i vinden, og jollen nær havde kæntret.

Povel slap heldig fra det.

Da han sejlede ind og ankrede, lovede han, at nu skulle den færd være forbi.

Han krøb til køjs. Og så kom øen og Birte. Alt andet var langt borte. Povel lå fast og stirrede ned mod kølen, hvor vandet

stødte op mellem bundbrædderne. Kun på Birte tænkte han – og rundt omkring hende lå den gamle ø med gule klinter og grønne klinter, med bakkedrag og småsøer. Og en lille by på bakken.

… Sådan gik det: Marie om morgenen og hele dagen. Men Birte om aftenen og om natten. Marie i arbejdstiden, men Birte når fred faldt på.

Der gik en dag til. Så mældte Povel Laves, at nu ville han hjem.

Ja, det syntes Laves også kunne være godt.

Pigebarnet måtte han da rejse fra – ligemeget, han havde jo dog en derhjemme!

Mod aften roede de ud for at tage afsked med gårdens folk.

Anna var der ikke. Ja, hende fik Laves så stille et brev op til.

Der blev stor bestyrtelse, da de farende fiskere fortalte, at de ville drage hjem. Folkene i gården led det ikke. Der var ingen fornøjelighed den aften. Fiskerne kunne mærke på gårdkvinden, at hun mente, de havde holdt pigerne for nar.

Da de gik, fulgte Marie dem på vej. Hun sagde kun lidt. Povel mælede ikke et ord. Laves formåede ikke at bringe samtale i gang den aften.

Så kom de ned til stranden. De gav Marie hånden og sagde farvel. Laves tilføjede: Vil du nu hilse Anna og sige hende tak for selskab og munterhed. Du kan gærne sige, jeg lovede at skrive en gang imellem til hende.

Ja, det skal a nok. Men det er ejsen sær, du it selv kan bringe den hilsen.

Kan dæleme itte ske denne rejse, min pige! svarede Laves og greb fat i prammens ræling.

Fiskerne satte ud. Povel tog årerne, men Laves svingede sin hue.

Marie gjorde et par slatne armbevægelser i luften til gensvar. Så gik hun opefter gården.

– Græd hun? spurgte Povel.

Det ved jeg skutte! svarede Laves. Men hun er alfals færdig med det inden i morgen.

– De farende fiskere gik tilkøjs med det samme. Flere gange i natten var de oppe at se efter vejret.

Der stod noget og ulmede omme i nordvest – hvad det nu skulle blive til? Det kunne jo næsten se ud, som de skulle få rumskødskuling hjemad.

Povel var først oppe om morgenen – og han mærkede straks en køn lille nordvestlig.

Han kaldte på Laves: Herop med dig. Vi har heldig vind.

(Ja vi har pintt heldet!)

De drak kaffe på Povels jolle. Straks derefter gav de sig til at gøre grejerne rede.

Tavse hejsede de sejl. Men da Laves fik topsejlet sat, begyndte han at synge – og Povel stemmede i med:

"Jeg havde mig en ven udvalgt
i mine unge år.
Som aldrig af mit hjærte går,
om jeg en anden får.

– Mit hjærte gav jeg dig, min ven,
og aldrig får jeg det igen –
indtil jeg ud af Verden går
til Gud i Himmelen!" – – –

Da den farende fisker kom hjem

Per Røn stod nede ved stranden og så efter de farende fiskere, da de kom en halv mil ude. Per Røn satte sig på en tangbunke nær ved sin gamle båd "Håbet", den han havde fået bragt hjem som vrag.

Han tændte sin pibe, kiggede på pibehovedet, og faldt i tanker.

Det pibehoved var fra soldatertiden og af porcelæn med messingbeslag. Svampedåsen var horn, og slidte kvaster hang langs røret. På hovedet stod Pers navn og nummer i tjenesten under et billede af en sømand, der efter sigende var billede af Per.

Den pibe havde hængt hjemme over standkisten i mange år. Og det var kun om helligdagene, når det ikke var fiskevejr, og Per heller ikke sejlede af anden årsag – at piben blev tændt.

Men nu – siden "Håbet" lå øde – havde Per stunder til at ryge tobak, holde ilden vedlige i det gamle pibetøj, så længe den skulle. Der var itte andet at gøre!

– Hvad Per huskede allermest tydeligt, det var fra den tid, han var en rask karl. Ja, han kunne pintt være rask endnu, når ikke båden lå hen som et gammelt hyttefad, fuld af huller og revner.

Per keg om til "Håbet". Det så dårligt ud. Malingen skaldede af. Lag af snegle og muslinger sad fast på de tjærede bord, helt ind under kølen.

Det bedste var at brænde den! sagde de. Men Per havde holdt igen. Og nu skulle den hæges lidt og skrabes, hvad så kvinden sagde, og hvad så folk sagde. Kvinden ville ha "Håbet" gennem skorstenen. Men Per Røn var pintt endnu mand over sit fartøj.

"Håbet" kunne blive til endnu – om det var beskikket! …

– De skulle ha lidt mere luft derude, det flovede stadigvæk.

Per trak stærkt på piben og jog lillefingeren ned i det tilrøgede hoved.

… Den aften Per Røn købte sit pibehoved, da var han just fri fra kongens tjeneste. Og så var det, han begyndte at sejle for alvor og tjene penge, bygge hus til kvinden og drengen. Den aften Per købte det hoved – ude på Kristianshavn – sagde han farvel til de unge dage og til de kammerater, han havde ligget i tjenesten med. – Fulde og tossede var de jo allesammen den aften – og så drog de hver til sit. Siden havde Per kun truffet en af dem, som var blevet æbleskipper.

Da Per kom hjem fra tjenesten, gik han nogle dage rundt og så til bekendte. Og han bestilte ikke andet end ryge tobak. Men en måned efter var han gift – og så var der mere at bestille.

Den første dreng døde. Det var dog for hans skyld, Per og Ane havde giftet sig så hastigt. Et par år efter fik de Povel. Han stod sig. Det var en sømand, den dreng.

En grov karl lige fra lille af. Da han var to år og blev vænnet fra patte, så kunne de ikke bedre gi ham end tjenestepiben. Men tog de hovedet af for at bevare det, så vrælede ungen.

Per huskede nu en vinter, hvor det stadig stod med tø og regnsjap. Per og Ane sad i stuen og hørte, hvor de klinede vægge faldt i klumper.

Ha, ha. Hvergang der faldt en klat, så grinede drengen – han sad hos Ane og suttede på tjenestepiben. Men Per og Ane de grinede pintt itte dengang!

Nu var der ikke en klinet væg i Per Røns hus. Det var gået fremad for ham.

… Og de tarende fiskere var så nær inde, at ord kunne lyde til dem.

G'dauu og velkomn hjemm! råbte Per.

– Tak for ded!

Per stod og støttede sig med hånden oppe på rælingen af "Håbet". Han så efter drengene. Men han mærkede med fingrene, hvor blødt træet var i den gamle båd.

– – Alligevel: så lød god gammel tale:

En harve, en trøje og en bå(d),
de kan aldrig forgå.

Povel var kommet hjem. Han gik med lange, sjokkende trin, trillende en hjulbør ind ad vejen. Laves gik ved siden af ham med en fiskekurv på nakken. De tog provianten og stadstøjet hjem.

Bagefter stavrede Per Røn – snakkede og slog ud med pibespidsen.

Det første, de havde spurgt om, var fiskeriet.

Og Per måtte svare, at fiskeriet var det ikke videre bevendt med. Det kunne jo komme.

Så skulle de høre nyheder. Per fortalte om Jænns Ligevel, som sejlede for at komme hjem til barsel, men barslet kom pinnt førend Jænns.

– Det var om morgenen han nåede herind – lige i den tid, vi sejlede ud til rødspættegarnene.

Først når han Søren Nilen, som havde Klyverhans med sig den morgen – hans makker lå hjemme og var dårlig i lænderne.

Du har hule hejemæ fået en doter til i nat! siger Hans.

Så-å, siger Jænns lidt tvært. Men hvordan har kvinden det?

Hans vidste itte bedre, end at hun havde det godt. Hun er jo vant til turen!

Jænns lar stå til herindad og siger ikke mer.

– Den næste, han møder, er Jørnn Pæsen.

Nu har du dælen brydemæ en tøs til, Jænns!

– Og så videre frem kommer Pa Annsen. Nok en tøs, Saten synkemæ, din synder!

Ikke et ord kunne de få ud af Jænns. Og Pa Annsen mærkede godt, at Jænns var gal. Så havde de det at grine ad.

Jeg kommer tilsidst den morgen. Jeg prajer manden: Det er pintt den fjerde tøs, du har lagt dig til, Jænns. Kors, for alle de mandfolk, der vil besøge dig om nogle år!

Hold kæft, Fanden hente mig! hyler så denne halvtosse. Ganske hvid i ansigtet var han og spytter fråde til. – –

Povel og Laves lo.

Der er ellers ingen, som har hørt Jænns bande! sagde Per. Men den gang kunne han dog ikke dy sig og nøjes med ligevel. Da jeg træffer ham igen, spørger jeg ham, om han troede, at jeg var skylder i, hans kvinde kun fik tøser. – Nej, det kunne han heldigvis sige mig fri for.

– – –

Ane stod udenfor huset og tog mod sin søn. De rakte hinanden hånden.

Povel og Per gik indenfor. Ane fulgte efter med smilerynker over hele ansigtet. – Laves gik hjem til sit.

Ane ventede dem med kogt torsk. De satte sig straks tilbords.

For bordenden Per, på bænken Povel. Ane gik til og fra – imellem sad hun hos Per på et lille hjørne bænk og stak til torsken på hans fad. – Dyppelsesskålen stod nærmest Povel, kartoflerne i et stort fad nærmest Per. De pillede hver en stor bunke kartofler, lagde dem ved siden af torsken, tog så en med fingrene, stak den på gaflen og vendte den en gang i dyppelsen. De nød med stærkt velbehag det hvide, lagdelte torskekød og drak hovedernes bløde indhold. Povel var en stor ynder af torskehoved.

Sålænge de fik mad, tav de. Men der var en inderlig tryghedsfølelse tilstede ved måltidet.

Da de omsider var færdige, og Per havde fået lagt en skrå ind ved kæven, sagde han:

Det kunne så blive et lille hundredkroner, Povel?

Jah, deromkring!

– Lad mig nu se, du bruger dem forstandigt, min dreng! kom det fra Ane.

Povel svarede ikke. Per rejste sig og gik ind i kammerset. Der lagde han sig i omhængssengen og hev sig tilrette ved sengebåndet – og så sagde Per, som han plejede, når han var mæt og veltilpas: Det er pintt nydelig, når man har ædt, så gå hen og lægge sig!

En undertrykt tak til en stor giver, hvis navn Per havde en blufærdig angest for at udtale.

– Ane stod for bordet og skrabede resterne sammen. Hun så på Povel.

Hvordan har det gået med helbreden, moer?

Jo, så nogenledes, min dreng!

Ane strøg kartoffelpillingen i fadet og gik ud med den til grisen.

– Hendes hjærte lyste i tak til Himmerigs Gud, for han havde ført Povel vel hjem. – Men Ane havde osse hele tiden befalet drengen i Vorherres hånd.

Og hun øste en hel otting grebkorn i truget til grisen, som skulle have nøjedes med kartoffelpillingen.

– Povel gik ud for at gense sin by – og muligt træffe Birte. Han gik hen ad den støvede landsbygade og op blandt de gamle, hvide gårde og huse, som lå bag tjørn- og hyldgroede havegærder. Det kunne synes, at til denne klynge boliger var grunden sat i en tid, hvor her havde højnet sig en liden ø eller holm af et større vanddrag, som nu forlængst var borte og stedet bebygget.

Nogle gårde lå så tæt sammen, at der ikke var gennemgang mellem længerne. En gård syntes at have fire længer, men ejede kun tre. Det var naboens den fjærde.

Selv om arbejdsdagen fornam man her en fredhellig tysthed, som sikkert boede i en særegen indestængt duft.

Tjæreportene stegte i solheden.

Ud fra de skæve, sorte skorstenhoveder strømmede en lugt, som kun kendes på øen.

Det er af sod og tjærede planker fra udtjente fartøjer – fladtørv, tørret gødning …

Duerne sad på de mossede tage og blundede. Ved vippebrønden stod en gammel kone og sled med at få vand.

– – Så kom der pludselig hoppende en lille vogn med mand og hund i et støvbjærg hen efter Povel.

Velkommen hjem, Povel! sagde Frans Fiskemand.

Povel blev glad for at se Frans. Først veksledes sædvanlige ord om fiskeriet. Dernæst spurgte Povel til Just.

Frans lo. – Ja, den dreng, han får noget at se – sidst vi hørte fra ham, sejlede han fra Rivejaniro og skulle til Bordeavs. Og han var velfornøjet med ded. Han var jo heldig at få hyre straks. Og der er så meget pænt at se alle vegne – han kan osse bere sig mellem folkene ombord, skønt der både er nejere og indianere og engelskmænd …

Nu skal du se, Povel, hvordan Bordeavs ligger for Rivejaniro!

Frans begyndte at strege i sandet med sin kæp. Det var hans stolthed at "kende kortet".

Men Povel Røn fik ikke nogen klar forestilling om de to "lande".

For Bajads blev utålmodig – det blev den altid, når Frans snakkede længe på sted. Frans Fiskemand måtte tage stangen igen og stoppe sin snak.

– Så halede han ind i støvbjærget.

Povel Røn gik hjem og fik sig en middagslur i sengen overfor Per. – Han var glad ved, at han hverken sejlede på Bordeavs eller Rivejaniro.

Birte fik den aften lavet sig ærende et steds i byen. Povel holdt øje dermed. Og da hun kom forbi, sad han på hjulbøren ved gavlen og biede.

Birte sagde stille: Goavrten og velkomn hjem, Po-vel!

Han tog hendes hånd og holdt den fast. – Der var ingen i nærheden – så kyssede han hende.

Birte lo sagte – og Povel kyssede igen.

De sneg sig forbi gangdøren hen til den næste dør og smuttede ind. Grisen gryntede, men Povel kastede et mål korn i

truget. Birte slog dørhaspen for indvendig.

Povel satte sig i en bunke fiskegarn med Birte på skødet.

Da de havde kærtegnet hinanden en stund, drog han sig pludselig lidt til siden. Han stirrede længe på Birte og åndede dybt.

– Fortæl mig nu noget om, hvordan du har levet, Povel!

Ja, Birte. – –

Ok, det er pintt dog nydeligt at se sit fædreland igen!

Det var rejtnok godt, du kom!

Har du længtes efter mig?

Ja, det kan du tro. Og du?

Ja, jeg har længtes. Til tider. – Så hårdt har jeg vist alligevel aldrig fornemmet det før.

Og nu er det ligesågodt, vi snart tænker på at få noget for vort eget!

Ja, de driller mig osse allevegne! sukkede Birte.

Men ser du, min pige: Her er ejeren af hundredkroner!

Ih dog! Ja jeg får nok ståhej med den gamle, men det hjælper ham ikke den ringeste smule … lo Birte. Så favnede hun Povel.

– – Det ruskede i døren. Birte fo'r sammen.

Hvad er det? spurgte Povel.

Det er mæ! svarede Per Røn.

Kryb op på loftet, hviskede Povel til Birte.

Skyndsomt hoppede hun opad stigen, som førte ind på loftet over stuerne.

Povel lukkede døren op.

Jeg – jeg synes du lukker! brummede Per.

… Har du itte set mine gamle træskostøvler, fåer?

Træ–skostøvler … de står vist inde i stegerset.

Per gav grisen æde. – Den gris taber ikke huldet, skal det blive sådan ved! tænkte Povel. Da Per vendte sig for at gå, sagde han: Skal vi itte ha lukket?

Povel trådte udover det høje dørtrin. Per stod lidt og glanede op i vejret, så begyndte han:

Æ – hvad det var jeg ville sige dig, min dreng – sige som jeg synes – æ, synes du itte, vi skulle ha lavet båden lidt. Nu til bæltstiden …

Lavet båden! Det var pintt osse et trug at koste penge på.

Der er itte bedre sejler i bæltet.

Den er rådden.

Det er pintt løgn, dreng. Tømmeret er frisk, som var det skovet i år, og de fleste af bordene med. Kan blive tæt som helt træ! Nyt storsejl, smuk rigning … ser du, min dreng, for en halvandethundrede kunne vi få ham fint forbedret. Og så var det lige et fartøj at sejle med for dig!

Jeg sætter itte mine penge i det kram!

Når du blot satte det halve?

Povel lo kort. – Jeg kan dog itte begrive, hvordan det falder dig ind. Nu har båden ligget der i flere år – – lad du heller moer få ham til skorstenen. Skal jeg ha båd, får jeg mig nok en ny!

– Vil du så itte låne mig de penge? sagde Per lavmælt.

Nej, fåer, det vil jeg itte ha med at gøre.

… Så skal jeg pintt hellerikke tigge dig om det, din skabede unge! sluttede Per, vendte sig brat og gik ind.

– Povel hjalp Birte ned. Hun havde hørt samtalen. Det var da narrestreger at gå ind på det, Per der forlangte! mente hun.

Ja, svarede Povel. Skal jeg ha fartøj – og det skal jeg vel – så vil jeg ha sådan en lille jagt eller kvasse at sejle med. Du skulle set

en lille nysselig jagt, der løb udenom os, dengang vi sejlede hjemad. Ja, den var værd at snakke om … og ikke det gamle, skøre trug, vi har liggende.

– Povel fulgte Birte hjem. De vaklede imellem, om Birte skulle lade sine gamle det vide nu, eller hun skulle bie og lade sladrekællingerne bringe det ud.

Det var ikke så morsomt at buse lige på med det for de gamle.

Tilsidst blev de enige om, at Birte måtte se efter, hvordan vejret stod hos Rasmus om morgenen. Og stod det godt, så var der ikke andet at gøre end buse på. Men trak det op til uvejr straks, så var det bedst at bie. Blot bie og se, hvad komme skulle.

Den beslutning kom de til, fordi den var god at sove på.

– – –

De næste dage så Per Røn og Povel ikke ret ofte til hinanden – og talte næsten slet ikke sammen.

Ane gik og bad til, at de dog kunne lade være at skabe sig halvtossede for en gammel bås skyld, som hun havde kunnet bie på at få til brændsel i flere år.

Per han var osse en gammel omfjotning, at han ikke kunne få det fartøj ud af sit sind!

– Povel stod i loen og bødede sildegarn. Han ville se at komme med Rasmus Mortensen i bælt atter i år.

Da Per så, at Povel bødede sildegarnene, tænkte han sig resten: de skulle ikke følge "Håbet", men "Dorte".

Der var ikke håb for "Håbet".

Per Røn gik ud og ind ad døre – så på vejret og småsnakkede om vejret. Han var blevet ugidelig til sit arbejde. Og før havde

han været sådan en stræbsom mand.

Lørdag aften gik Povel ud at besøge Klyverhans. Der kom flere til, Laves og et par unge fiskere. Povel og Laves fortalte om deres rejse. Og der blev drukket store, store knægte.

Klyverhans måtte de snart tage fra skænken. Så lagde de ham i sengen – han kunne på ingen måde døje mer.

Laves skænkede op. En ny flaske brændevin blev hentet. Povel kogte en stor kedel kaffe til.

Klyverhans lå oven på den blå dyne og snorkede. Omhænget var trukket fra sengen og bordet flyttet derhen. Povel sad på sengefjælen, og når Hans imellem vågnede lidt, gav han ham en drik af sin kop.

Hans lo og hikkede. Ville fortælle fra 48, men kunne ikke.

Povel begyndte at fortælle kærlighedshistorier, som hverken han eller nogen anden havde oplevet.

Laves svor på, at Povel var en løgnhals.

Så var de nær kommet op at slås.

Povel skulle ellers nok vise øboerne, hvor de gode fiskepladser var!

Klyverhans lukkede et øje op og lukkede det i. Han kunne ingenting sige og ingenting tænke, men det havde han på sin fornemmelse, at nu skulle nogen få tærsk. Han ville meget hellere, de skulle synge en vise og skilles i fredsommelighed, men det nyttede ikke nu, det var for sent …

Lampen osede og sluktes. Og der var ikke andet lyseligt i huset. Det var ud på natten – så ravede de unge fiskere hjem.

På vejen sloges de i fællesskab og fik tærsk allesammen. Det var ikke det værste – de hujede og holdt et styr, så skikkelige folk ikke fik blund i øjnene.

– Der blev snakket gruelig meget i byen de følgende dage om den fest hos Klyverhans.

Birte opsatte helt at "lade de gamle det vide".

Ane Per Røns græd – og Per skældte over den Satans dreng. Men mest sukkede han over de penge, han ikke ejede.

Det bristede helt at få "Håbet" bedret.

– Povel Røn fandt en gammel forlader på loftet. Han tog den – og gik på jagt.

Det var et dårligt tegn!

Birte skældte Povel ud, da de traf hinanden. Og Povel fandt sig i det – han indså, at han havde fejlet. Men hvorfor lade det gå sig så nær til hjærte?

Birte gik det nu nær. Povel kunne ikke få hende gjort mild igen. Hun var spydig og himsk [Note 8)], da de skiltes.

Povel kom med Rasmus Mortensen i bælt – og alt gik ved det gamle. Rasmus holdt jo meget af Povel som bæltsmand – og Povel tænkte for sig: Det er den bedste vej til at blive taget god som frier. – Den gamle skal blot buldre lidt først.

Drengen, de havde med i bælt det år, hed Peder – den Peder, som tjente hos Niels Mortensen, da Povel traf Birte i karlekammeret. Nu havde han fyldt sit fjortende år – og intet i verden yndede han som fartøjer.

Han var et faderløst barn. Moderen sad i en husende og spandt til føden. Peder havde hun sendt i tjeneste som hyrdedreng. Men da Peder havde tjent til sit konfirmationstøj, sagde han stop: nu intet uden at sejle!

Han tog hjem til moderen og fik natsted i slagbænken. Om dagen fiskede han. Og nu gik han i bælt om natten.

Rasmus gav ham det skudsmål, at han var Saten til dreng til at døje kuld. Peder frøs aldrig på stranden, hvor usle pjalter han end gik i. Og han kunne godt æde for et helt døgn i ét måltid.

Povel Røn var Peders bedste ven. Den dreng var blevet hundset meget, og Povel behandlede ham altid godmodigt.

De to havde ikke hemmeligheder for hinanden.

Peder var bud mellem Povel og Birte. Men nu syntes det ham, at kæresteriet var ved at gå itu. Det fik ske, som det skulle.

– De gik i bælt og fik en snes kroner på garnet, det var godt fiskeri.

Per Røn så langeligt efter Povels penge. Per havde nu sat lid til sit bundgarnsfiskeri og med sorg set sejlerne stå ud i bæltet. Men så slog bundgarnet fejlt.

Per røgtede morgen og aften sammen med de andre, som havde part. I mellemtiden bestilte han ikke andet end sove og få mad. Og så gik han sommetider hen hos Gamle-Pæer og hørte efter, om der stod noget nyt i den store avis.

Dog helst snakkede han med Gamle-Pæer om fartøjer. Der var nu "Den skønne Ø", som havde ligget i lande på femogtyvende år.

De drøftede nøje, om "Den skønne Ø" var frisk. Gamle-Pæer bandede på det. Per Røn stod yderst tvivlende.

Vel fik "Den skønne Ø" sin passelse, rigeligt med tjære og maling – havde osse lidt skygge af nogle brædder … Men femogtyve lange år – Pæer – betænk dog ded: femogtyve lange år – og aldrig en dav i søen. Nej, nej – satme nej! –

Så tog de fat på at fortælle, hvordan de havde sejlet med "Den skønne Ø" og "Håbet".

Ja nu om dage sejlede ingen sådan! – Men når Per Røn gik hjemad, tænkte han:

Vel sejlede vi den gang – kors, hvor vi sejlede … men drengen, hvis han ville? Pintt kunne han komme til at sejle bedre!

For han har handlag og forstandighed til at sejle.

Men han er en tovlig unge!

Povel og Birte

Vinteren skred. Povel satte kroge og stangede ål fra jolle. Han bandt garn. Og så holdt han til hos Klyverhans sammen med nogle andre unge fiskere.

De spillede kort og drak knægte. Fulde blev de tit – og ståhej lavede de sommetider, når de gik hjem.

Povel var ikke den mand, som stod under kvindfolks herredømme. Han var mand for at skøtte sig selv.

Når Povel en sjælden gang traf Birte, så skændte og bebrejdede hun. Aldrig nævnede hun et godt ord til ham – og hvad ondt gjorde han vel?

Kunne man gå til Helvede, fordi man drak sig fuld en enkelt gang? Nej, selv Jænns Ligevel mente, at der skulle mere til.

Så blev kæresteriet endt mellem Povel og Birte i foråret lige før Povel skulle ind at være soldat.

Povel sagde til Birte, hun kunne godt blive fri. Og Birte var stolt – hun tog ham på ordet.

– De traf hinanden en aften og gik sammen ind i Niels Mortensens stakhave.

Nordvestvinden strøg derigennem. Birte søgte ly ved en stak. Povel stillede sig foran hende.

Stormen rev i enderne af hans halsklæde og pustede sejldugsblusen, han bar, op som en blære.

Povel havde et hårdt, spottende drag over munden, og han sagde kun lidt.

– – Det er dog det forskrækkeligste, klagede Birte … når du ved alt det, jeg må døje med de gamle … og du itte kan la være at

lave komedje … render I itte her og hujer om natten og skaver jer … Det skal man ligge og høre på … og høre for det om morgenen, og aldrig ha sig en glad time … og hvadfor mænd kan der vel blive af sådanne karle? …

Du kan godt blive fri! sagde Povel.

Birte tav lidt. Hendes ansigt var rødt af harme og øjnene halvt lukkede.

Pludselig hævede hun hovedet – stirrede kort på ham.

Ja!!

Så er vi færdige med det! svarede Povel. – Han vendte sig og gik.

– Men Birte vendte sit ansigt ind mod stakken og stod der længe. Lønlige tårer trængte frem og blev borte i stråene.

– Allerdårligst kunne hun døje at se Povel så ligegyldig-hård.

– – Povel rejste i kongens tjeneste – til søs selvfølgelig – uden at sørge.

I tjenesten kom han sammen med mange raske folk, og i den første tid længtes han ikke efter øen.

Han fik breve derudefra engang imellem. Men hvad er breve? Povel følte, at enten er de ingenting, eller de er til at fremme længslen.

Han kom ud at sejle med et krigsskib i danske farvande. Da længtes han svært efter at komme ned gennem bæltet for at se øen en eneste gang … Det kunne være så dejligt at se den. Men det talte han aldrig om til de andre raske karle. –

– Når han stod ene på vagt, kunne det komme over ham sådan med klemsel og knugen og drive vand i øjnene. Han lukkede øjnene og bandede indvendigt.

Men så kunne det komme, som der var en hel ulykke over ham – og han tænkte blot på at rømme … hvor skulle han rømme hen?

Om han bad at komme i land, fordi hans forældre var døde?

Nej, man skal ikke spotte. Det hævner sig! … Og han undrede sig stundom for alt det, som kunne skride frem i hans tanke.

En nat ville han bede til Gud om at få lindring og tryghed. Men Gud var langt, langt borte … Povel syntes, Gud stod i skyerne ude over øen.

Nej, man skulle slet ikke bryde sit hoved med det derhjemme! sagde han til sig selv.

Og så kunne han dog ikke lade være at mindes så tydeligt hver eneste sten ved stranden derude – og tælle op for sig, hvor alle jollerne og bådene lå – og hvor garnene stod. Han kunne øjne alle de mærker, fiskerne havde på "det andet land": træer og huse og høje og møller og kirketårne.

– – Alle de andre raske folk brød Povel sig ikke mere om. Han sørgede bare for at passe sit, så han kunne gå fri for straf.

En dag, mens de lå nede i Frederikshavn, fik han et brev. Og det var fra Birte. Han gemte det – og læste det, da han var ene. – Han stod i land bag en tømmerstabel.

Birte skrev:

> Gode Povel!
> Jeg kan ikke bie med at skrive dig til, og endskønt du vel syndes underligt derom, så vil jeg sige dig det, som det er, for du skal ikke høre nogen løgn fra mig, at jeg vænter mig, men der er Gud ske lov længe endnu – og det kan ikke ses, men jeg kender ingen andre end dig, min kære Povel, min fordums

trofaste ven. Og du kan jo nok selv regne ud, hvornår det kan blive.

Hjemme vil jeg ikke være for aldrig det, men jeg vil tage over hos min moster i Vangdrup, som har en købmandshandel, og der kan du træffe mig, min ven, om dit sind står dertil.

Min moster har bedet mig så tidt og jeg vil lade hende det vide, som det er, og så får jeg nok husrum hos hende.

Det kan du tro, Povel, at det er ikke nemt for mig med alt dette her, og jeg beder til Vor Herre, at han vil løse op for mig.

Men det vil han ikke, jeg skal lide for, hvad jeg er skyldig. Vidste jeg endda, at du gjorde ud af mig endnu, så ville jeg bære det andet, som Vor Herre haver lagt mig på.

Nu haver jeg sagt dig det, som det er, og nu vil jeg bede dig mindes mig i kærlighed.

Din fordums kæreste

Birte Mortensen.

– Povel stod og sundede sig lidt.

Sælsomt fornam ham, at han elskede Birte så inderligt han kunne grandgiveligt se, hvordan hun sad inde på sit kammers, som vendte ud til gadekæret – og græd, tårerne randt ned over hende.

Han gned sine øjne og spyttede skråen ud, så endnu en gang på brevet, det var fint skrevet med tynde, stive træk. Birte plejede ellers at skrive små, runde bogstaver, papiret var krøllet. Povel gemte det på sit bryst.

Han følte en sviende slaphed snige sig ind i ham, men han stemmede for den med ny styrke.

Der er pintt itte andet at gøre!!

Så gik han ned til havnen. Det var tid at komme ombord.

Ingen kunne se det på Povel Røn, at han havde fået uventet tidende.

Den næste dag fik Povel intet svar skrevet til Birte. Han var aldrig hurtig til pennen og yndede at betænke sig, selv om han vel vidste, hvad han ville skrive.

Men så kom søndag, og Povel fik stillet et brev op til Birte. Det var på tre sider, og der stod i det:

> Kære Birte!
>
> Af dit brev ser jeg, at du er i en sørgelig tilstand, min kære pige. Og det må ikke være nemt for dig at begå dig derhjemme. Men jeg skal nok være dig tro, og vi håber, at alt skal gå vel. Vi kan leje os ind i en stue til vi selv får penge og kan bygge. Se hvornår det bliver, kender vi ikke, men du får at finde dig i, som det kan blive. Føden kan jeg skaffe os, og så må vi jo ikke klage.
>
> Der var meget, jeg gærne havde skrevet til dig, min pige, men det vil slet ikke falde i pennen, og derfor tror jeg det er bedre, at jeg slutter for denne gang.
>
> Med de kærligste hilsener fra din kæreste
>
> *Povel Røn.*

Povel var let om hjærtet, da han havde sendt det brev afsted. Den følgende tid led han mindre af ølængsel.

Denne er i sit inderste religiøs.

Povel Røn havde nu bedet den bøn, han trængte. Til Gud i øens sky. Bønnen, attråen, som gav ham lindring og tryghed.

Thi Povel Røns tro var attrå og ikke overbevisning.

En efterårsaften kom Povel hjem – fri fra kongens tjeneste. Han gik langsomt ind over øen.

Tåge, grå og djung, stod i lavninger og lignede små, drømmende søer.

Huse, hist og her, blev skuffende store.

Et kobbel løse får jagede som hvide spøgelser gennem tågen. – Vadefuglene jublede ude i vigen: en ren, skælvende tone, en skingrende mangfoldighed.

Et skud lyste og dundrede. Som en sky fo'r fugleskaren hen over vandet med enkelte, skrigende pip.

Den glorøde sol ulmede gennem tågen og gik ned.

Ung latter lød fra stakhaverne.

– Povel sneg sig ad stien til sit hjem. Han ville ikke snakke med nogen fremmed.

Per sad for bordenden. Ane tog mod Povel i forstuen. De havde ventet ham et par dage: Povel skrev ikke, hvornår han kom.

Han gav dem begge hånden. Ane tændte lys, og hun stod med vand i øjnene.

De syntes, Povel var blevet lang og svær. Han var duvende – og brun som gammelt egetræ. Når Per så den store hyddel, måtte han tænke på "Håbet"!

Så fik de mad, stegte torskerumper – og så fortalte Povel lidt fra sin tjenestetid. – Per afbrød stadigt, når noget mindede

ham om hans egen tjenestetid. Povel fortalte sindigt og pustede tunge skyer bort af shagpiben. Den gamle mærkede nu, at han havde en mand for sig. Før havde han altid syntes, Povel var en dreng, en tovlig unge.

Povel blev tidligt søvnig. Og de lagde sig til sengs alle tre. Per og Ane i omhængssengen og Povel i sin egen seng ved den modsatte væg.

Da Ane, som altid krøb sidst ind, slukkede lyset, spurgte Povel: Ved I noget om, hvordan Rasmusses Birte har det?

Hun er ovre hos sin moster i Vangdrup, sagde Ane.

Og folk siger, hun laver til barsel! lagde Per til.

Ja, jeg kan lade jer vide, at vi har tænkt på at givte os!

Tænkte jeg det itte nok, moer! Sagde det pintt osse!

Gudfader i Himmerig bevare vos nådelig og vel …! begyndte Ane. – Er det dig, Povel?

Hvem Saten skulle det ellers være?

Nej vel, nej vel, min dreng. Men sådan … lige i øjeblikket … ja, Gud velsigne jer!

Birte … pintt itte den voveste! sagde Per. Lidt efter sov han. Men Ane takkede Herren for, at når det skulle ske, det så var sket med Birte. Og så bad hun til, at pigen måtte finde nådig forløsning. –

Næste dag, da Povel havde fået middagsmad hjemme, gik han hen til Rasmusses.

Han blev budt at sidde. Dorte kom med kaffe til ham og Rasmus. Det var netop kaffetid. De tog sig også en dram i, men Rasmus var tvær.

Povel siger ganske sagtmodig: Ja, jeg er kommet herind til jer i dag for at snakke om Birte og mig selv.

Så kunne Rasmus ikke bie længer. Hans fede kinder var røde og han havde vand i øjnene. Povel kom til at tænke på Birtes ansigt, da de taltes ved sidst.

I er faen stavre mig et par grønne unger at sætte i bås sammen! brølede Rasmus. I skulle på sognet med det samme! Og du – din røver – du mente vel, Birte havde skillinger: ik en trævl skal hun få!

Rasmus rejste sig. – Du kunne jo sate forsnakke tøsen, dit utusk … vi ved nok hvordan kvindfolk er – men du kan den Unde …

Ti dog osse stille, Rasmus! græd Dorte. Povel vil jo givte sig med hende.

Ja, det nytter pintt itte, du skråler og skaber dig! fik Povel endelig sagt. Du skulle være glad til, at jeg vil gifte mig med pigen.

Du får itte noget hos mig! råbte Rasmus.

Du kan holde mig din kæve i nu, svarede Povel hurtigt. Gier du os noget, så er det godt. Gier du os itte noget, så kan det være det samme. Pigen givter jeg mig med, men din dreng er jeg pintt itte!

Ja, det er rektig gjort af dig, Povel. Det holder jeg dig en pæn karl for! snøftede Dorte.

– Rasmus begyndte at fortryde.

Povel rejste sig og gik hen mod døren. – Så kan I ha farvel.

Vil du itte drikke knægten ud? spurgte Rasmus.

Men Povel var borte.

– Næste dag rejste han ind til Birte i Vangdrup.

Midt i landet var det, Povel skulle fæste bo. Vangdrup lå mellem frugtbar ager og skov – lidt gemt i en dal. Folk var gammeldags der, sagde man. Men det gjorde ingenting for Povels skyld: folk var også gammeldags ude på øen.

Hvad Povel lagde mærke til straks, var de yppige haver. Vangdrup lignede en stor have. Bag træer skimtedes hvide gårde. Små huse med halmdække opad væggene og halmflettet gavl overskyggedes af ældgamle frugttræer. Langs gaden stod buske og træer, som snoede sig ind i hverandre.

– Dét er et smukt land! tænkte Povel.

Købmandshandelen lå på en åben plads ud til vejen med have bagved.

Inde i de små halvmørke stuer gik Birtes moster, Kurtsens enke. Tunghør og hvidhåret, snaksom, men ikke nem at forstå. Gammel var hun og trængte hårdt til afløsning ved handelen.

Birte sad i husets mørkeste stue, sovekammeret, og syede børnetøj. Stille og blåbleg. Intet træk i hendes ansigt rørte sig. Kun når en solstråle havde brudt havehegnet og de grøntblinkende ruder, kom der liv i hendes skikkelse, mens hun sugede den.

Så kom Povel – på sin fod fra øen – og greb fat i forretningen.

Birte takkede Povel. Men i de første dage kunne han næppe udholde at se den forandring, som var sket med hende.

I disse første dage viste Kurtsens enke ham, hvordan en landhandel skulle styres. Og så var Povel udlært. Den gamle sad siden inde hos Birte og syede.

Povel solgte og snakkede godt for sig. Han syntes straks, det var en morsom bestilling. Han solgte alting, ligefra grebe og slibestene til sirtsklæder og blærefedt. Og mens han passede

to–tre kunder på én gang, kunne han godt prange med urkæde hos en fjerde.

Folk var godt fornøjet med Povel. Og madam Kurtsen var sjæleglad over sin nye "svend". Da han havde været der en uge, vidste hun, at han og ingen anden skulle tage forretningen.

Madam Kurtsen var ikke så lidt finere end byens folk i almindelighed – og hun så godt, at Povel ikke lignede bønderkarlene. Hvad der egentlig var fint, kendte Povel ikke. Men blot at han var sømand – noget fjærnt – gjorde, at den gamle følte agtelse for ham. Fjærnt og fornemt sluttede sig nær til hinanden i hendes tanke.

Bønderne, som hun havde sin næring af, så hun lidt skævt til. Med alle andre fejl havde de den, at de ville prutte. Og madam Kurtsen hadede al tingen om varerne.

Povel var frisk og troskyldig og køn. Der skulle nok blive en fin og fornem købmand ud af ham.

Birte så op til mosteren, skønt hun ytrede til Povel, at moster var et gammelt vrøvl. Men Birte havde fået noget sirligt over sig – og det stramme i hendes væsen, det himske, som Povel ikke led, var kommet stærkere frem. Han tænkte ikke stort over dette, for hun behandlede ham venligt alligevel.

Moster i Vangdrup havde altid stået for øboerne som noget særlig fint. Hun havde jo giftet sig ind i fornem stand, mens hun tjente oppe i landet. Fået en købmandssvend af rig familie, nymodens i klæder og talemåde. Der blev af hans rigdom dog kun nok til at købe landhandelen i Vangdrup. Så mente Rasmus, at der endnu var penge. Men det var en særhed hos Rasmus, at han altid tænkte sig velstående folk rige. Det var en trang hos ham at tro: Der er mange penge på det sted.

I alle de år, Birte kunne huske, havde Rasmus sendt en ol rigtig gode bæltsild ind til sin konesøster. Enkelte år kørte han selv med dem og tog både kvinde og børn med. Det havde været højtidsdage i Birtes barndom. Og i år havde konesøster fået to ole sild af Rasmus.

Kurtsens enke anede, at Rasmus var fornem.

Han kunne også te sig som herremand og havde intet af dette ydmygt-kejtede, der kan kendetegne øboere.

Især holdt Kurtsens enke meget af hans børn – hendes eget barn var død som lille. Hans kone var i hendes øjne et bondekvindfolk, skønt Dorte overfor sin søster gjorde sig umage nok med at være – pænn.

Gennem lang tid og fornem stand havde Kurtsens enke mistet øen af sit minde.

Og hun var et vrag.

– Da Birte kom, tog den gamle glædestrålende mod hende som en støtte i sin alderdom. Da hun fik at vide, Birte var frugtsommelig, blev hun arrig, men gav dog pigen lov til at bo hos sig. Og da hun begyndte at hjælpe Birte med børnetøj, gik fortrydelsen over.

Straks Povel kom, lystes der første gang for ham og Birte fra prædikestolen i Søstrup. Der blev lyst anden gang. Tredje gang, der lystes, "faldt de nør af stolen", hed det sig. Og så blev de viede kort efter.

De fik den ene af madam Kurtsens stuer – og der kom vuggen i gang lidt før jul. Dorte Rasmusses var der nogle dage …

Povel holdt sig stadig ved handelen den hele vinter. Tålmodig gik han og sagde til sig selv: Det er ikke vejr til andet. Der er

pintt itte andet at gøre!

Det var også simpelt vejr. Ikke havlæg – hellerikke godt krogfiskeri. Dårlig vind for det meste. Og når der ikke var noget at gøre, så var der hellerikke liv derude.

Hver uge kom der til Vangdrup en kørende fiskemand. Og Povel købte altid torsk. De havde vel langtfra den smag, som når de kom op af vandet og blev kogt med det samme – men de var dog alligevel torsk. Moster havde god levemåde i sit hus – meget bedre end Povel var vant til derhjemme – og Povel holdt nok af god levemåde. Men æde sig dvask i torsk – rigtig (blank, grønhovedet) torsk, det var dog noget andet, noget for sig!

Henad foråret fiskede de svært i bundgarnene derude. Og Per Røn skrev et langt brev derom, hvori kun stod, hvad silden kostede, hvordan bundgarnet var sat, og hvilke fiskemænd de havde. Povel brugte en søndag til at stave sig det sammen.

Om mandagen sagde Povel til moster: Det er grueligt for alle de penge, der går i fragt.

Ja-ja. Det har du sandt for dyden ret i, Povel. Der går rektnok mange, mange pen-ge til de fragtmænd.

Tror I ikke, det kunne svare sig at holde hest selv?

– – Hest og vogn, Povel? Ih, men da, tror du det?

Ja, der er pintt itte andet at gøre! sagde Povel. Vil I koste den ene del, skal jeg koste den anden.

Madam Kurtsen betænkte sig. Og det blev til ingenting. Så måtte Birte til at snakke for hende. Birte havde stor lyst til at blive kørendes.

Endelig gav moster sig. Povel købte vogn og seletøj for hendes penge. Han fik solgt sit våd og sine garn – jollen ville han ikke skille sig ved – for pengene købte han en gammel hest.

Og Povel begyndte at køre fragt.

Nogle dage efter, at de havde fået hesten, kørte Povel og Birte ud til øen for at besøge de gamle. Povel havde lavet nogle sukkerkasser om til sildekasser – og de stod bag i vognen.

Han bragte fem ole sild med sig hjem og én ol hornfisk.

Moster slog hænderne sammen og hvinede.

Men dagen efter kørte Povel ud og solgte sine fisk.

Han tjente penge på det, og moster mente, at det var hende, som havde lært Povel handel – hun var stolt af hans fortjeneste.

Og Povel begyndte at køre to gange om ugen ud til øen efter fisk. Da blev den gamle gnaven. Købmandshandelen forsømtes. Birte havde barnet. Og moster vidste ikke længer nogen besked om varerne. I det samme fandt hun på, at det var en grim bestilling for en pæn købmand, dette fiskeprangeri.

Birte skældte Povel ud. Men han blev ved at køre til byen efter fragt, dog særlig til øen efter fisk. Hesten blev brugt, så det var knapt, den kunne trække dem til kirke om søndagen. Povel brød sig hellerikke om at komme i kirke.

Så begyndte moster at tale hårdt til Povel.

Det var hendes forretning, han styrede …

Er det Jer forretning, kan I pintt selv passe den! svarede Povel. Jeg vil itte blive ved at være Jer kramboddreng.

Den gamle var rasende og ville jage Povel ud.

Så havde Birte en dyst med hende i køkkenet. Birte ville ikke af med manden. – Og skulle Povel rejse – det gjorde han gærne – så blev han da nødt til at tage sin kvinde med.

Moster ville på ingen måde skilles ved barnet og Birte. Birte ville ikke bort fra forretningen. – Når drengen voksede lidt til, skulle hun nok passe handelen.

Det endte sådan, at Povel blev i forretningen også. Vorherre ved, han ville hellere været derude!

– – Povel Røn havde det sletikke godt hos sine kvindfolk. Den eneste glæde, han kendte i Vangdrup, var at lege med sin dreng. Men den gamle kunne ikke undvære drengen ret længe – og hun tog ham fra Povel.

En aften kom Povel fuld hjem. Ikke mere end han kunne sætte hesten i stald. Dog blev der en forfærdelig jammer. Den aften hørte Povel ikke meget, han gik i seng straks. Men dagen efter – og siden, når der var lidt ivejen – så måtte han høre for det igen.

Hvad hjalp det dem at skælde? Otte dage efter kom Povel atter fuld hjem.

Moster fortalte den slemme historie til naboerne. Da blev Povel bange, han ville så nødigt, folk skulle ha ham at snakke om.

Det kan jo altid ske, at en fiskemand bliver svirendes. Og det skete oftere med Povel, skønt han intet drak til hverdags.

– Birte måtte finde sig i at passe købmandshandelen alene.

Det sagde Povel til hende: Moer! Hører du, moer?

Ja-h!

Du kommer pintt til at stå for dette her!

Så-å, du kan vel hjælpe mig!

Jeg har nok at gøre.

Jeg vil itte stå bag disken alstillens!

– Har du hørt det, moer, hvad jeg har sagt! Og faen fortøje mig, skal du rette dig derefter! Det er jeg mand for. –

Da græd Birte. Moster hvinede. Drengen begyndte at skråle. Men Povel gik ud og spændte Spætmand for.

– Det var en mild sommeraften med gråt skyggeskær og dæmpede lyde.

Povel løftede tømmen – slog ud med pisken: Nå, Spætmand.

Så kørte han ind under træerne. Lidt efter kom han ud på landevejen. Den gamle hest travede. Der var ingen mennesker at øjne. Køerne lå i kløver og tyggede drøv.

Povel sad og snakkede med sig selv.

… Ja, ja … pintt sandhed. Jeg blev født nøgen, gjorde jeg – jeg måtte kavte [Note 9)] mig frem. Og jeg havde heldet!

Gud ved, om jeg har heldet endnu!

Men jeg er fri mand – kan køre rask, når jeg synes, og jævnt, når jeg synes. – Hver hytter sig. Går det galt en gang, går det godt en anden gang. – Sidst gik min vogn itu … jeg blev ved at køre. Alle råbte de efter mig: Du er jo tosset, mand … du vælter. Nej, Povel Røn kuldsejler itte. – Vil I hjælpe mig? sa jeg. Så luskede de bønder af.

Hver skøtter sig. Jeg kører med fragt og jeg kører med fisk og med alt muligt, hvad i verden er til. Hvem der har heldet, de kan sagtens – altid – hver hytter sig.

Og jeg kører ud på øen. Der har jeg heldet!

Håbet

Per Røn gik endnu og satte lid til sit bundgarn. For Per kunne nytte en skilling til sit fartøj.

Og det begyndte med stort fiskeri. Per var oprømt i nogle dage. Men så tog det gnavne ham igen. Fiskeriet var ikke blevet ringere – og der tjentes gode penge. Der var blot såmange steds ærinde for de penge, Per øjnede, at der blev ingen til fartøjet.

Der skyldtes hos brygger og bager og købmand – og som sædvanlig til Knurhanen. Bundgarnet skulle bødes, mere tvist skulle Per ha. Og gælden måtte først betales …

Så skulle jo også Per og Ane leve. Det slog lige til med pengene – det var godt det. Da måtte man ikke klage.

– Når Povel Røn kom til øen, holdt han sig mest hos de gamle. Han talte kun lidet med andre folk. Og til de gamle sagde han heller ikke mange ord. Han havde sit husly der – og sad ved bordet og bandt garn. For han skulle ha noget at tage sig til – så bandt han og bandt alt det, han kunne overkomme.

Ane sad ved garnvinden og vandt tviststykkerne op i store, kantede nøgler. Per fyldte dem på hvide trænåle til Povel.

– en aften, mens Ane var i stegerset at stege hornfisk, sagde Per:

Jeg tror pintt, der bliver godt bæltfiskeri i år – efter alting at skønne – ja, det tror jeg pintt.

Ja-h, svarede Povel tungt. Så blev der da noget at køre med.

Du med din køren. Sådan mand som du skulle sætte lidt penge i båd og bundgarn og bæltslængde [Note 10)] og holde en karl. Så kunne du tjene store penge, dreng! Og får du først

oventaget, sætter du dig nør på øen som fiskehandler. Sender tyskerne vore sild. Holder en kvasse. Pintt itte til at gå fra: du kan blive en rig mand, min dreng!

Povel lod garnet synke i skødet og lænede sig tilbage. Han så ud ad vinduet og så en mast fra søen …

– Det er kanske itte så helt galt, hvad du siger, fåer!

Der er pintt itte andet at gøre, min dreng. – – Lad os to først få den gamle lidt istand. Han gør det fremfor nogen andre.

Har været god båd. Bliver aldrig mer! sukkede Povel.

Skaf mig et hundredkroner, dreng, så går jeg på den i år. Skulle vel tro, skipperen kender sit eget fartøj og ved, hvad det duer.

Jeg har jo ingen penge, fåer. Og du er osse for gammel.

Kan låne! Kan låne!

– Så kom Ane ind med hornfisken. Per fik kun en lille gran.

Er du syg? spurgte Ane.

Syg – hæ – fejler itte noget – skal sove – sove!

Per Røn krøb ind bag omhænget.

Om morgenen, da Per gik til stranden for at røgte, sad Povel og drak kaffe sammen med sin moer. Hun sad ved kakkelovnen, hvor kedlen stod. Povel var endnu kun halvklædt og bredte sig for bordenden.

Han hørte først lidt efter de små, hurtige drag, Ane tog. Så sagde han ligegyldig:

Fåer kan itte få glemt den båd.

Nej. – Er han dog itte en gammel govs?

Han kan være tovlig nok med sit. Men hvad skal jeg gøre ved ham. Han vil pintt i bælt.

Gudheden, Povel – du må da itte hjælpe ham til det! Hvad vil den gamle stodder dog stille op derude? Nej, Povel, det kan aldrigen gå. Lad mig se, du snakker ham fra det!

Det er der pintt ingen, der kan! svarede Povel med stærk alvor.

Jo, du kan nok. Han lytter til, hvad du siger.

– Det er næsten synd at holde ham fra det, moer. Han tænker itte på andet end komme ud. Jeg siger aldrig et ord om fortjenesten – for den bliver ringe. Når skipperen er gammel, ved vi nok, hvordan det går med sejladsen. Har han først fået båden istand, så kigger han på vejr og vind og vil itte afsted, uden alting føjer sig etter ham. Sådan er de gamle, det duer itte. Men jeg kunne ligegodt ha sind til at lade ham prøve.

Ane skænkede en kop kaffe til.

Du må itte, Povel. Du må love mig det. Fåer er gammel, det er itte med det alene. Men jeg skal sige dig: når det bliver kuldet, så draver han nør agter, og så lænser han flasken – og så kan han på ingen måde manderere med fartøjet. Der kunne ske en stor ulykke! Ja, var du med, min dreng, så skulle jeg itte sige noget derimod. Men du har Gudfader i Himlen ske lov og tak dit på det tørre.

Jeg ved det altsammen, moer. Men her går han og visner hen!

Ja, han skulle være glad på sine gamle dage, at han kan ha det godt og lunt inden døre.

– Povel trak sin trøje på og gik ned til bundgarnsmændene for at få læsset sild på sin vogn, som stod ved stranden.

– Sit på det tørre – ha det godt – inden døre! mumlede han.

Ja, det tror kvindfolk!

Per Røn stavrede hen til Gamle-Pæer og traf ham i hans aftægtsstue. Der sad Gamle-Pæer for bordenden og gloede i avisen, som dækkede ham fra den jærngrå top til den brede buksesmæk.

Gamle-Pæer kiggede over brillerne og avisen – lagde den på bordet og læste videre halvhøjt.

Skonnert "Signe" af Flensborg – – kaptajn Nordbjærg – – kender ikke ham, Per Røn. – Du ikkeheller. Nej, hvor faen skulle du kende ham fra.

Laber kuling, Frederikshavn.

Men kender skuden, Per. – Laber kuling. Jo, for den mær kunne ikke bere sig, når "Den skønne Ø" gik for fuld fok og rebet storsejl.

Hun skulle heller lægge op nu.

– Hvorfor skulle hun det, når hun kan sejle?

Sejle! Slem sejler! Du hører, jeg siger, *hun kan itte sejle!*

Ja ja da! sagde Per Røn.

– De sad lidt og snakkede om vejret og silden og priserne. Så busede Per Røn ud med sit ærinde.

Du vil vel itte låne mig et hundredkroner, Pæer?

Hundredkroner, gabede Gamle-Pæer. Hvad kan du bruge hundredkroner til?

Jo, jeg skal sige dig, svarede Per Røn lavmælt: jeg har tænkt på, at jeg vil gå i bælt i år!

Du. Du i bælt. Gammel stodder!

Jeg kan pintt føre mit fartøj endnu.

Jov, du føre fartøj. Når du havde et – lige ind i det røde Helvede. Men jeg sætter ondlynemæ ingen penge i den fart.

Nu stod det pludselig klart for Per Røn, at Gamle-Pæer var den mand, han mindst kunne vente hjælp fra. Og Per så hel modfalden ud.

– – Du blev nok bavset, Per! sagde den gamle og dukkede igen hovedet ned mod avisen.

Hvorfor skal du gøre nar ad mig? sagde Per Røn grædefærdig og stille. Alt havde nu forladt ham.

Gamle-Pæer så op. Det kan vel itte undre dig, at jeg griner, når sådan gammel stodder vil til at spille komedje. Om jer moer fik en dreng til, skulle jeg osse grine.

Det er pintt det samme, Pæer, jeg kan itte undvære at ha båd.

Jov, jeg kender nok det. Du fortæller itte mig noget nyt – og heller itte noget gammelt. Men når du er færdig hos jer moer, så er det tid at lægge op. Og så kan du læse en god avis, hvori der står noget om søfarten. Det hjælper dig. Og har du itte råd til at holde en god avis, så kan du få min, når jeg har læst den.

– Ja, manne tak, det læseri kan jeg nu itte ret vel med! svarede Per.

Du kunne derimod tjene mig i at låne mig de …

Gamle-Pæer sad med næsen nede i avisen, og der var tyst i den lave aftægtstue. Fluerne summede svagt. Bornholmeren dikkede med sprukken lyd.

Der kom i Per Røns øre noget, som mindede om sus over stranden og bølgeslag i småstenene.

Farvel! sagde Per Røn.

– – Galease "Søstjærnen" af Nordby – – NNV.– –

Per Røn drev hjemad.

Der er pintt itte noget at gøre!

Selv den vind, der skyllede mod ham, følte han som kold og fremmed.

– – Om natten drømte Per Røn, at han stod på stranden og skovlede flere hundrede tusinde ole sild i land med en rejekejs.

Men lige med et så han, at det var eneste krabber og ulke, han havde slænget op.

Og Per Røn græd isøvne.

Et bedested

I bæltstiden blev Povel Røns dreng syg. Povel holdt sig hjemme et par dage for dets skyld. Men drengen døde – og det var sådan en ualmindelig køn og kraftig dreng.

Moster og Birte græd længe. Povel gik ganske bleg bag disken og solgte ud.

Den dag, drengen kom i jorden, stod det i Povels sind så: Han syntes, han aldrig havde brudt sig om moderen. Elsket hende … nej, det havde Povel Røn ikke! Han havde derimod gjort meget ud af den dreng – sådan en ualmindelig kraftig, rødmusset dreng.

– Povel Røn drog igen til øen to gange hver uge. Tit blev han derude to dage – det varede en dagstid at få fisken solgt. Han boede næsten aldrig hjemme. Der var hellerikke godt at bjærge sig. Siden drengens død kunne kvindfolkene dårligt forliges. Den gamle var gnaven – men Birte kunne også være lige himsk nok. Det gik ud over Povel, når han var tilstede.

Bæltsfiskeriet var stort i år. Povel måtte ønske, han var med derude. Skønt han helst ville være nøjet med, som det nu engang var lavet for ham – så blev han dog tvungen til at ønske sig det helt anderledes.

Povel Røn han havde ikke mange glade stunder.

– Birte klagede over moster en aften, da Povel skulle til at sove.

– Birte måtte både være her og der, passe handel, passe hus, passe den gamle, som ikke gjorde andet end skælde på alting.

Og Povel gav aldrig Birte en hjælpende hånd … han lå og rakkede på landevejen …

Vi kan tage derud og bo! svarede Povel. Så skal jeg itte rakke på landevejen.

Nej, så skulle du ligge og sejle alstillens.

– Skal vi ta vor last og løbe, mens der er stunder til det, moer?

Nej! svarede Birte. – Nej. Den gamle skal alligevel ha sin passelse nu, hun trænger. Da vi trængte, var det hende, som hjalp. Og når hun engang falder væk, så er vi velståendes folk, Povel. Betænk det.

Jeg er pintt tilfreds, hvad vi bliver. Dette hersens liv er sørgeligt.

Mest for mig! svarede Birte.

Povel trak i sengebåndet og vendte sig. Og han tog vejret hårdt gennem næsen. –

Den morgen var Povel væk, førend Birte vågnede.

Når Povel Røn kørte i landet med fisk, måtte han bede i kroerne. Af alle kroer led han ingen bedre end den ved Bredhug, hvor han havde ligget i sine unge dage som farende fisker. Til en herregård derved solgte han stadigt sild. Bredhugfiskerne gik ikke i bælt. De var hjemmefiskere af herregårdskarle og sammenløbet pak med elendige joller og fladbundede pramme. Ikke ét ordentligt rigget fartøj.

I kroen ved Bredhug havde Povel et godt tilholdssted. Han var jo gammelkendt med Klavs og Katrine. Klavs kunne snart ikke stive en skagle mer, han havde vel nu nået nær bunden i den tønde, som var tilkejset ham at drikke læns. Men Katrine havde skik på alt alligevel. Hun var et rask kvindfolk. En yndig kvinde at snakke med. Katrine og Povel snakkede meget

sammen. Og altid om øen. Om de unge dage derude og om, hvordan det nu gik. Katrine kunne aldrig glemme øen.

– Som en lille, bleg femtenårstøs kom hun derud at tjene. Hendes moer var en fattig pige, faer kendte Katrine ikke. Tøsen skrantede lidt, forslæbt var hun. Men på øen fik hun sit helbred og gode huld – blev ikke overlæsset med slid, blev en stor, rødmusset pige med glade, grønne øjne og stærke lemmer.

Det var ikke det alene.

Derude blev Katrine aldrig overset. Aldrig mærkede hun, at gårdmandsdatter var bedre end tjenestetøs. På gammeldags vis tog man sig af tyende. Manden satte hendes løn i sparekassen, kvinden hængte hendes stads ind i øverstestuens skabe ved siden af sit eget – og det blev vist frem sammen, når der kom gæster. – Synes I itte, det er en pænn hverkenskjole vor pige har fåt? Den skinner sku som davsens lys. Ok, hvor kålene vil more hende til gildes! –

Katrine tjente fem år på sted. Hvad hun fik i fødselsgave eller kærestegave eller markedsgave – glaskrus, blomstervaser, spraglede kopper – det stod endnu på hendes gamle madmødres dragkister.

Det stod jo godt der!

Lysten til at se sig om i verden tog også Katrine – og hun kom til at bestyre hus for kromanden ved Bredhug. Han var enkemand, han syntes godt om hende. Hvad skulle en fattig pige vel svare? Klavs var en skikkelig, gammel mand.

Nu havde Katrine nået begyndelsen af trediverne. Fyldig og rap. Med ejegode øjne og rødligt hår. Mild stemme. Altid mildest, når hun snakkede med Povel om fortiden derude.

– Ja, ha ha – kan du huske det osse – du var kuns en dreng, den aften Frans Fiskemands Johan ville følge sin mormoer hjem. Han tænkte, det var mig.

Må jeg følge dig hjem, min pige?

Ja, smænd må du så, min dreng, sa Børtt Bendtses. – Korsbevares, Johan blev flov. Ha, ha, ha …

Katrine lo, så det skingrede. Der var ingen andre gæster end Povel. Klavs sad og sov i armstolen ved skænken. Han vågnede og gloede på Katrine, men hagen sank, øjnene lukkedes straks.

– – Jeg kan huske, at jeg var med dig ude en aften at lure på kærestefolk, sagde Povel. Vi stod udenfor porten, de stod indenfor. Vi hørte, han bejlede til hende: Du kan lisågodt tå mæ som en anden in. – Jov! – Og så kyssedes de.

Men jeg tænkte: Er der itte flere omstændigheder! Dette her kunne du gøre dem efter.

Ok, ja, ja – ha, ha, ha! lo Katrine.

Vi lurede i de tider. Der var ikke en aften, uden et par blev luret ud. Vi havde jo kuns de fornøjelser, vi lavede os selv.

– Men du kan vel itte huske, at jeg gik om og bankede på dit kammersvindue?

Nej, der rendte såmange i de tider.

Ja, jeg var itte andet end en dreng, men mod på de dele havde jeg, for jeg hørte meget, når vi lurede kærestefolk ud. Og jeg kunne nu bedst lide dig – du var så smuk rødmusset, syntes jeg. Men du så jo itte til den side, hvor jeg var. Og jeg havde itte andet at gøre end banke på dit kammersvindu. Det brugte jeg svært en månedstid.

– Ja, vi havde mange narrerier i de tider! sukkede Katrine, som om noget i de glade minder var hende bittert.

Povel vidste det. Katrine havde været orleant [Note 11)] med Frans Fiskemands Johan. Men der var sket et brud, og Johan rejste til Amerika. Og Katrine rejste fra øen.

– Povel talte om at komme hjemad. Han gik udenfor. Det var gråt vejr, tykning, støvregn – ren gal vind for silden.

Spætmand havde bedst af at blive i stalden.

– Ingen stjærner og ussel lille måne. Mørkt at køre!

Povel Røn havde lyst til at ligge i kroen natten over. Der var så rart og varmt. Så hyggeligt at være.

Han stod med pisken i hånden og sansede intet.

– Pludselig rettede han sig, smed pisken – gik indenfor og sagde farvel til Katrine. –

… Ellers kuldsejler pintt Povel Røn.

Dermed kørte han ad Vangdrup til.

Det var vinter. Povel havde gruet for vinteren. Der blev dog lidt at køre efter alstillens.

Birte gik hjemme og vejede ud til kunderne. Moster lå i sengen og hivede.

Men hun havde nu tilskrevet Povel og Birte, hvad hun ejede – imod at de skulle svare små summer til Rasmus Mortensens andre børn. Povel var ikke glad den dag, det stod på. Han ville jo være fri mand, og nu syntes han, de bandt ham.

Birte lod ham vide, at sådant tilbud kunne folk ikke sige Nej til uden at blive regnet blandt tosser.

Povel tænkte for sig: De par tusind dette er værd, kan hverken gøre mig rig eller fattig. Men nok tvungen.

Birte ville have, at han skulle køre ud til de gamle med nyheden. Selv måtte hun blive hos moster. Skønt Birte ville så

hjærtensgærne med ud til øen, det var længe siden, hun havde været der.

Birtes samvittighed var sær ømtålelig. Den tog både hensyn til, hvad folk sagde og til, hvad den selv sagde.

Alene det, at øboerne skulle sige: Povel og Birte er tossede, de rendte fra et godt sted i Vangdrup – var nok til, at hun ville blive der. – Og det, at hun selv sagde: Jeg må blive her i dag og lade Povel køre ene – jeg kan itte la et fremmed menneske passe moster – var nok til, at hun nægtede sig den bedste fornøjelse.

Povel var ikke helt glad for at skulle snakke til de gamle om penge. Men han føjede Birte.

Og Spætmand travede afsted med ham.

– – Hos Rasmusses blev de forundrede over, at der ikke var rede penge. – Povel blev bænket ved en "knægt", men det havde nær gået ligesom sidst, da han skældte Rasmus ud og rendte fra koppen.

Rasmus skyldte Povel for, at han og Birte havde listet pengene fra moster. Moster hun havde manne, manne penge. Det var Rasmusses skønneste drøm.

Povel svor på, det var løgn.

Men Rasmusses umistelige tro var dog, at moster havde haft mange penge.

Jeg tror rektnok osse, at vores moster havde penge! sagde Dorte.

Gid så faen havde både handel og penge, råbte Povel. Og han fo'r ud ad døren.

Lidt efter trådte Povel stille ind i sine forældres hus. Han satte træskoene i forstuen – og moderen rakte ham et par rummelige halmsko.

– Inde i sovekammeret bag de stribede omhæng lå Per Røn. Da de havde det store tag sild i efteråret, lagde Per Røn ned, fordi han var nødt til at lægge op [Note 12)]. Og siden var han blevet der. Per fejlede intet, uden at han var sær. Han kunne godt gå oppe. En dag kom nogle store lam, som løb ude, mens der endnu ikke var sne – springende ind i stuen. Per fo'r op og gennede dem væk med sin spanskrørs-støttekæp. –

Hvordan er det med dig, fåer? spurgte Povel.

Med mig – min dreng – er det pintt skidt!

Per lå og hev i det lange, knudede sengebånd.

Ja, er det itte osse faale, at han skal ligge nør nu? sukkede Ane.

– Det er småt med vor gamle, bemærkede Povel.

Så–å, mener du, hun står sig?

Det gør hun vel itte meget længe. Og vi får jo, hvad der er.

Hun stiver pintt nok den. Jo gu gør hun så, brummede Per.

Det er noget, vi itte ved! svarede Povel. Og nu har hun så tilskrevet os det. Vi skal så svare en god skilling til Birtes søskende.

Jøsses, Povel – allerede?

Æ-er det dit det hele?

Ja, det er, fåer!

Per hev hårdt i sengebåndet og sukkede.

Ja, ja, fåer. Mit er det. Og jeg kan gøre ved det, hvad jeg vil!

Du bliver vel ved det, Povel? spurgte Ane.

Nu får vi se! svarede Povel hårdt. – – Hå – jeg og fåer, vi kan gærne blive makkere endnu. Du skulle dog stive dig lidt op, fåer.

Du har pintt ret i det! sagde Per og rykkede sig opad hovedgærdet.

Hør, Povel, min dreng! Jeg drømte i nat om den store guldgås, som ligger på de tolv guldæg derovre under dyssen. Den dysse, som vi skal ha lige for Niels Mortensens pile, når vi slår bundgarnspæle. – Jeg gik derøvre – og så hittede jeg reden. Men gåsen ville itte lade mig tage æggene.

Hæ, hæ. Men nu har du fået dem. – Hæ, hæ. Vi skal pintt nok ruge dem ud!

Ane sagde intet. Hun vidste, det gjorde ikke nytte, hvad hun ville sige. Hun følte på kedlen, som stod på kakkelovnen. Så skænkede hun tre kopper kaffe og satte dem på bordet ved sengen.

– Per ville ryge. Povel stoppede tjenestepiben.

– Det er pintt galt. Rejtig galt, sagde Per. Her ligger vi gamle og visner hen. Gamle-Pæer har osse lavrt nør. De, der duer noget, drager bort – vi får skravlet igen.

– – Men nu bliver det vel godt med det snareste? – hviskede han til Povel. Og den gamle, skæggede mund skjalv.

– – –

Om morgenen havde Povel læs på sin vogn. Det var torsk. Han kørte ud og handlede hele dagen. Ved aften var han nær Bredhug kro. Der bedede han.

Da det var tid at tage afsted, drog han dog nødigt til det. Så sagde Katrine, at han kunne godt ligge der. Få en pænn seng. Ikke bryde sig om betalingen.

Povel var en vending ude at se på vejret. Det lyste af stjærner og blank frost. Men Spætmand var ked af, at Povel ville køre i

nat. Stort læs hele dagen. Lang vej hjem. Og når Katrine bød Povel ligge der, kunne han vel ikke være bekendt at sige nej!

Povel mærkede, hvor hårdt det ville være ham at sige nej. Han gik ind.

Jeg tror ligegodt, Katrine, jeg må til at liste af.

Det kan du, som du vil, svarede Katrine. Men du har vel itte noget at haste efter. Kvinden skal ligge ene i nat alligevel.

Det er hellerikke, fordi jeg har megen lyst til at køre i nat.

Ja, bliv du kuns her.

– Så siger jeg tak, mumlede Povel.

Efter jul kunne Povel kun køre én gang om ugen til øen. Der var ikke fiskeri til to gange.

Hver torsdag morgen mindede det ham: I dag skal du til øen. Men så var det jo først om mandagen, han skulle afsted.

Povel blev tvær overfor kunderne og gnaven mod sine kvindfolk.

Moster var værkelig [Note 13)], og Birte sagde til til sig selv: Jeg har det smænd ikke for godt. Nej, jeg har det smænd besværligt. – Til Povel nyttede det ikke at sige noget.

– Aftnerne var de værste at få slaget ihjæl. For den skik havde Povel kuldkastet, at de unge folk – og nogle gamle med – kom ind i købmandshandelen og sad aftnerne hen, sludrede meget og købte lidt. Povel ville ikke holde dem med selskab.

Når der var tændt lys – og de havde spist, smed Povel sig på den lille sofa. Der lå han, til de skulle i seng.

En aften så Birte, han lå og stirrede op i hængelampen med uhyggelig rædsel i blikket. – Pludselig sprang han op og fo'r ud. Birte holdt på bordet, som nær var væltet.

Povel kom på hosesokker ud i sneen. Hen til skuret, hvor brændevinstønden lå. – Han tappede sig en halv pægl. Den drak han. Det hjalp.

– Povel huskede en gang før, han havde mærket noget lignende, en hård angest, som tog vejret fra ham. – Det var som dreng, han legede i sin faders båd, der stod på stranden. Han var krøbet ned i kahytten og havde skudt lugen for. Da han ville op, kunne han ikke få den skudt tilbage. Han sled. – Det var kun en kort stund, men han mente, der gik timer. En mand, som hørte hans nødskrig, skaffede ham lugen bort. Siden led Povel ikke, at den luge blev skudt tæt til.

– Da Povel kom ind, var han bleg. Birte spurgte, hvad han fejlede. – Søvnig! sagde han og gik straks i seng. Lidt efter kom Birte.

De lå tavse. Uret dikkede. Stormen stærkedes og suste gennem trætoppene med en lyd, der for Povel havde noget underligt vildsomt i sig – ikke ren og mægtig som havets.

– Synes du itte her er tresk [Note 14)] at bo, Birte?

Å – vi har nu engang fundet hjem her.

– – Jeg havde mod på at sælge!

Du gør det ikke, Povel! … Nylig har vi fået det hele, og handelen går godt.

Jeg tror, vi kunne lave bedre "handel" andetsteds med de penge.

Aldrig i mine levedage gier jeg mit minde! råbte Birte. Og den gamle, vil du slæbe hende bort herfra?

Nej, det vil jeg itte! svarede Povel. Hun skal få lov til at blive her det, hun kan. Men jeg synes, det var dejligt at komme tilhuse på øen igen!

Ja, det snakker du altid om. Du er altid så barnevorn [Note 15)]! – –

Birte lagde sig tilrette for at sove. Povel lå og lyttede efter moster, som var nærved at blive borte i hosten, det gamle skind. –

– Næste dag fik Povel fat i noget tvist til at binde garn af. Han begyndte at binde garn: sildegarn, ruser, rødspættegarn. Aften efter aften sad han og sled og sagde ikke et ord. Birte spurgte, hvad de garn skulle bruges til. – Der blev brug for dem, når fisketiden kom, svarede Povel.

– Vinteren var hård med frost og kuld – næsten umulig at færdes ude i. Røgvejr om natten. Og frost lige op i øjnene på solen.

Havlæg var der. Fiskerne gik halve mil tilsøs og stangede ål. Skønt isen ikke alle steder var så stærk, for det stormede jo imellem.

– Plut der en i, hjalp de andre ham op med stagerne, han fik en dram – og var karl igen.

Povel vidste, hvordan det hele gik til.

Så stred han sig ud til øen. Tog ålejærnet og stangede. – Der var ingen andre prangere end Povel – og han fik fuldt læs.

Hvor han nu kom hen med sine fisk, var han velset. Man var ikke vant til ål på denne årsens tid.

– Povel sad og kørte og frøs, mens det kvældede. Og så småsnakkede han med sig selv.

… De prangere, de forstår sig pintt itte på at tjene penge. De er bange for kuld. Men Povel Røn han er itte bange for noget, når han er frimand!

… Nu begynder det at sne igen. – Røgvejr til natten – dog en drabelig vinter! Men vi øboere, vi kan døje den!

Han kørte ned under en bakke. Der var lunt. Han mærkede varmen komme i sig. Han skuttede sig og gned hænderne. – Det mildner nydeligt! … Ja, hvem der nu havde en kvinde efter sit sind at komme hjem til. Og der skulle være så mildt og så lunt – og stille i stuen. Hun kom og tog faer om kinderne og kyssede ham. – Og de sov i en omhængsseng – ikke sådan en pram, som han og Birte havde. Nej, seng med ruf over, omhængsseng med halmfletning inde ved væggen.

Uh … ligeså varmen rislede ud i fjerene.

– Povel kørte igen ud i stormen. Sne føg ind i hans ansigt. Spætmand ludede. Povel slog ham med pisken – og så hen over den hvide mark, der syntes at skælve i snevejret.

… Ok, ja,… At det ikke blev os to – Katrine!

Hjem igen

Engang i marts måned, da vinteren omtrent var ovre og Povel på øen efter torsk, spurgte han, at Gamle-Pær lå og skulle afsted.

For familieskabets skyld måtte Povel hen at se til ham. Gamle-Pær var jo Povels kones fars farbror.

– – Det har endelig [Note 16)] været en hård vinter, siden sådan en gammel jærnmand må lægge nør? sagde Povel.

– Hi – ja, nu kan I lægge mig nør. Så kan jeg selv se, hvordan jeg kommer op igen.

Det må I rejtnok itte sige, Pær, begyndte vågekonen, som stod ved sengen. – I ved da nok at – e … I kender da Jessus.

Oh – kender. Hvad kender jeg til alt det?

Pær vil itte ha præsten! sagde konen til Povel.

Så-å?

Præsten, nej, hvad skulle jeg svåre præsten. Og hvad skal jeg med ham. Tilsidst må man dog en ene klare bygen! …

Da konen gik ud, sad Povel tavs. Der var ikke noget at sige til dette her. Men noget måtte han dog sige, inden han gik.

Der er vel nåde for os allesammen – når vi døer. – Det slap Povel af munden, uden han ville det. Undskyldende føjede han til:

Tror I itte?

Gamle-Pær sparkede til dynen og gav et hostbrøl fra sig.

– Jæ ved, hvad jæ hår. Men jeg ved ondd lynemæ itte, hvad jeg får!

Han lå tavs lidt. Så vendte han hovedet til siden:

Der kommer en brænder ovenpå den fugtighed, Povel.

Det mener jeg med! svarede Povel lettet.

De snakkede lidt mere om vejret. Og så gik Povel Røn fra Gamle-Pæers dødsseng.

Da Povel kom til Vangdrup, fortalte Birte, at moster var vovere [Note 17)].

Povel havde hele tiden tvilt på, at hun stod sig til foråret.

Så er det bedre, vi får fat i en dokter en af dagene, sagde han og kastede hakkelse i hestekrybben.

Birte lænede sig ind over halvdøren og så på ham.

Dokter, hvad skulle det nytte. Vi måtte da før se at få præsten hentet til hende.

Ja, det kan du sige, som du vil ha det.

Hun har jo snakket om, at hun ville til alters.

Ja, hvorfor ikke ded? Sådan er gammel skik!

– De drøftede ikke dette videre, førend aftenen, da Povel skulle hente præsten næste dag.

– Birte kom fra mosters stue med bindehosen i hånden. Så såre Birte havde en fristund, tog hun bindehosen.

Hvad skal jeg sige til ham? spurgte Povel.

Til hvem? Til præsten! Ih kors, du skal da sige, at vor gamle moster ville så meget gærne berettes – og så skal du bede hr. pastoren, om han vil køre hos dig hertil i den anledning. Så meget kan du da belægge dine ord!

Hm. Man er itte vant til at ha med den slavs at gøre.

– – Hun stod lidt og så ud ad vinduet. Så vendte hun sig pludselig mod Povel og sagde:

Synes du itte, vi to skulle gå til alters med det samme?

Ne-ej. Det er jeg da itte belavet på.

Det er ellers længe siden, Povel.

Ja, det er pintt nogen år siden.

Vil du så itte alligevel?

Ånej. Lad det være.

– Men som Povel sad og bandt garn, kom han i tanker om, at gammel tale lød:

Når en syg er berettet, vender sygdommen sig: enten liv eller død!

Enten liv eller død. – – Enten held eller uheld.

Det kunne Povel ikke komme fra. Man fik prøve. Det måtte også kunne volde en vending for den sunde: Enten held eller uheld.

Heldet havde været med Povel før. – Og nu var det kun: at komme til øen igen.

Han gentog for sig selv: Enten liv eller død – enten liv – eller død!

– Da de kom i seng, sagde Povel til Birte: Vi kan godt tage og gå til alters, Birte. Når jeg nu betænker … jeg tror ligegodt, det er det bedste. – Det kan da vel aldrig skade noget,

Ja, og moster, hun vil blive så glad for det, Povel!

– – –

Om morgendagen fik Povel besørget det ærinde: at hente præsten. Da han kørte ham bort – og alt var vel overstået – ventede Povel stærkt på, hvad der skulle komme.

– – Ottendedagen efter gik gamle moster bort i hosten.

Det var nu det første. Der skulle ske mere endnu!

Moster kom i jorden. Og Birte syntes, at Povel derefter blev helt stundesløs. Han fo'r omkring med sin stakkels rallik i nord og syd. Birte vidste ikke det mindste om, hvad han kørte efter.

Der kom vår. Vangdrup sås som et bjærg af bristende knopper og skydende urter. Luften var frisk og liflig – himlen skøn blå med hvide, bløde skyer.

Stundom mærkede Birte et sting i sig – kun et nu. – En sviende længsel efter anden luft og anden himmel. Luft af hav – himmel over hav.

Hun jog hver tanke derom bort, langtbort. Hun passede husets sager både ude og inde,

Ak ja, Birte havde nok at skøtte og tage vare – og hjælp, det kendte hun ikke. Birte ville ikke klage. Nej, der var meget at takke for: de havde det godt … kunne aldrig forlange det bedre. Kun at Povel ikke var så vildgal til at fare om. Og så det sting kunne fortage sig … det var vel endelig ikke andet end kuld [Note 18)].

En middagsstund, mens Birte stod og vejede soda til snedkerkvinden, hørte hun en vogn fare op foran dørene.

Povel holdt der. Spætmand stod i skum. Povel sad rolig på agestolen og svippede med piskeskaftet – snært var der ingen af – og lo sikkert og veltilfreds.

– Han sagde ikke et ord, før hun havde stillet maden på bordet. Men så sagde han:

Om en time har vi køber til ejendommen.

– Birte sank i knæ. – Hun kastede sig ind over bordet og greb hans hånd.

Køber – Povel dog … Lille faer!

Han svarede ikke, men lo stille.

Køber. Det bliver løgn, mand. Stedet her er mit – det er min hver trævl her …

Da lo Povel højt.

– Hvorfor har du ikke sagt det før! hulkede hun.

For så havde du skældt ud og skavet dig!

Birte brast i en vild gråd. – Hun fornam den stindeste vilje i sig, hun nogensinde havde kendt. Og hun vidste ikke, hvorfra eller hvorfor den kom.

Povel havde begyndt at spise. Nu kastede han skeen og rejste sig.

Du får pintt holde op med det skrål. Denne gang bliver det, som *jeg* vil!

Birte flygtede ud i køkkenet og gemte sig allerbagerst i tørvehuset. Da hun havde grædt en lang stund – uden tanke for noget – hørte hun, Povel viste en fremmed omkring. Det var, som hun endelig fattede en tanke: standse dem! Hun sprang hen i døren – tørnede lige mod Povel og en frakkeklædt mand, som skulle ind at se tørvehuset.

Hun ville skrige, men blev standset af Povels blik. Aldrig havde hun skuet hårdere øjekast. Og hun trak sig tilbage i tørvesmullet – hulkede, håbløst og træt.

Mændene gik videre.

– Den fremmede var kørt. Købmandshandelen var lukket. Solen stod ved toppen af nogle fjærne pile.

Ude i den lille have gik Povel og røg tobak. Han dampede tæt og bredte munden til en ligegyldig mine.

Nu havde Povel Røn solgt sin ejendom.

Ja, for der var pintt itte andet at gøre!

– Konen lå og hujede inde på sengen. Gal var hun. – Så stod hun til forbedring, som Børtt Bendtses altid sagde.

… Ret eller uret, det var itte nemt at hitte rede i. Men liv eller død! – Der var pintt itte andet at gøre.

Povel blev pludselig led ved huset og haven. Han gik ud på vejen og hen til et ensomt sted under nogle store pile, hvor der var tusmørkt. Der gik han frem og tilbage. – aldrig før havde han haft lyst til at rende frem og tilbage på en landevej. En underlig fornemmelse: rolig og dog rastløs.

Han tænkte så kort og så storagtigt, mens han gik der.

Vil ikke blive her. Nej, nej. Satme nej! *Vil* ud til øen!

Kommer aldrig til Bredhug kro mere. Ser hende kanske aldrig mere …

Men det får så være!

– – –

Povel fandt Birte liggende i sengen med klæderne på. Han klædte sig hurtigt af og lagde sig inderst. Hun blev i samme stilling.

Der gik en ensom stund.

Så rejste han sig halvt op og begyndte at løsne hendes kjoleliv.

Birte sprang ud på gulvet. – Hu! Væk med dig! – Du har gjort mig meget, meget ondt …

Hun mærkede i det samme det gamle troskyldige blik og hørte, han sagde med lav stemme:

Jamen Birte, jeg *skal* – jeg *skal* pintt derud til bæltstiden!!

Povels planer

Povel kom til øen. – Tidsnok så han kunne følge Gamle-Pæer til jorden. Han blev ikke fri for at tage dette som heldigt varsel. Povel Røn havde før haft heldet.

Ved begravelsesgildet var han oprømt. Og hen på slutningen, da de sad og drak den sidste knægt, og der var kvalmt i stuerne, rejste han sig op og holdt en lille tale. Det var aldrig skikken at holde tale. Men Povel var ikke helt ædru. Der var noget, han skulle sige: stakkels mand, han fik det ikke sagt.

Han mindede dem om, hvad Gamle-Pæer plejede at bemærke ved jordefærdsgildes. At det var ingen sag at komme til kirke, så længe man kom med hjem igen …

Og se nu var Gamle-Pæer itte kommet med hjem igen. Han var blevet deroppe i landet. Men når vi nu sidder her i gården, hvor Gamle-Pæer har holdt til i mange, mange år, så er det pintt næsten, som vi havde ham endnu.

– Det er noget slemt vrævl! yttrede en. –

Povel så omtåget ud. Bagfra trak de ham i trøjen, men Povel strittede imod, han ville ikke sætte sig.

Det er pintt næsten, ligesom vi havde ham endnu. Se der står hans kæp – og der hænger hans barometer, og de to ting kunne Gamle-Pæer aldrig undvære.

Men nu er han kommet op i landet. Og det er pintt det bedste for ham. Gamle-Pæer skal nok klare den byge!

– Det var på den tid, folk rejste sig og gik. Ingen spillede kort mere. Forstuen var helt fuld af mennesker, som hørte på Povels tale.

– Så kom Birte og trak ham i trøjen.

Vi skal hjem, Povel.

Ja, vor moer!

Povel var så glad og så veltilfreds. Det var egentlig det, han skulle sige. Og han sluttede sin tale for Gamle-Pæer.

Det er itte nemt at få savrt lige det man vil. Nej, det kan man itte. Og dersom at Gamle-Pæer han hørte, jeg holdt tale over ham, så ville han sige: Hold mig din forbandede kæve i, dreng!

Det vil jeg også gøre … for Gamle-Pæer han var en mand udaf makkerskabet.

Da lo de alle rundtom ham.

Sådan endte Gamle-Pæers begravelsesgildes.

– Povel fulgte med Birte. Han tog hende under armen. Det var nu heller aldrig skikken, at manden tog sin kone under armen. Birte ville det nødigt, mens nogen så på det. Da de blev ene, trykkede hun hans arm ind til sig – og de traskede sammen udad den dyndede vej.

– Povel Røn havde købt det eneste hus, som var tilfal. Det lå midt på øen, noget afsides og et stykke fra stranden.

Birte havde måttet sande sin mands mundheld: Der er itte andet at gøre! Hun havde slået sig til ro derude. Underligt stod det med hende: om hun var glad eller sorrigfuld, vidste hun ikke, men så mild i tanke og tryg i sind. Og Povel var bleven god, siden de kom til øen.

– Dagen derpå, da Povel havde fået morgensøvn og davre: en salt, ristet sild fra sidste bæltsår, gik han hen til sin faer.

Per havde hjulpet sønnen at flytte ind, men da talte Povel ikke om "Håbet". Nu vidste Per, at det skulle ske.

Og han gav sig straks til at stoppe "tjenestepiben" for ret at sidde og nyde de store ord med ro. – Povel spurgte efter moer. Hun var et ærinde i byen.

– Ser du, fåer, vi snakkede jo om at gå i bælt sammen.

Ja-a, svarede Per og tågede røgen bort.

– Så er det vel bedst, vi ser at få bødt "Håbet" en kende. Vi kan vel gøre nogen rejser med ham endnu. – Vi kunne jo købe os en ny båd – men … den gamle, det er nu den gamle!!

Per nikkede. Den båd! Der er pintt itte mage til båd.

– Ja, det er dig, som må sørge for at få ham lavet, fåer. Jeg skal nok skikke dig penge til bådbyggeren. Du ved dog bedst, hvor der rester noget nyt – og du har osse stunder til at se efter, det bliver gjort, som du vil ha det!

Per nikkede. Han klemte munden sammen og røg ikke mere.

– Farvel, fåer. Jeg skal til stranden og tjære min jolle.

– Du får tak, min dreng! svarede Per – og tårerne randt ham ned over kinderne og blev hængende i mundvigen.

Men Povel var ude. Den gamle rev Anes nye sirtsklæde ned fra dragkisten og tørrede øjnene.

Så stillede han sig foran barometret og nikkede.

– De tre nederste bord skal der kun øges nyt i henne ved stævnen. Fire øverste bord helt ny. Og dæk og skot. – Bagplejden kan måske holde lidt endnu.

Og tømmerne de er pintt friske som mit eget sul! – –

Povel gik ved stranden og så på alle de redskaber, der lå – dømte hvert stykke efter sit skøn og stillede store planer for et nyt fiskeri.

Der skulle være en havn ved øen. Rent galt, at der ikke var plads for de store fartøjer. Og en kvasse, hjemhørende på øen,

blev næsten en nødvendig ting. En kvasse kunne svare sig – gøre sin mand rig. Nu måtte øboerne jo til at drive det lidt mere med rusefiskeri. – Sættegarn og kroge tog både tid og slid – og hvad gav de mere end daglejen. Nej, ruser, mange ruser, skulle der til. Kvasse. Havn. Dernæst kom fragtfart. Ja, med tiden kunne her blive en af de større pladser. Her var pintt noget at gøre for en mand med skillinger,

Og Povel Røn havde fået lidt mellem hænder nu!

– Povel blev stående ved "Håbet" og skuede den forfra og bagfra og fra siden. Det var sandt, hvad den gamle sagde: Båden var smukt bygget.

Han klattrede op på rælingen og svang sig ned i rummet. Der satte han sig og tændte sin pibe.

Han så de gamle tjærede bord med trænaglerne – og mens han så dem, tænkte han på mange ting.

Først løb drengeårene ham forbi – og ungdomstiden – med et var han langt borte i fremtiden. Stort fartøj, høj rigning, hvidt skrog: kvasse. Skipper i med lommen fuld af penge.

... Goddav makker. Nå, du kommer med torsk til mig i dav. – Vil du ryge en cigar – vil du drikke en rød såben. Kom nør i kahytten, her er lunt, kedlen snurrer. Tegnebogen op, helt fyldt med sedler, blå, grønne. – Jøsses! tænker manden.

Povel sprang op på dækket – så ud over havet. Der kom Jænns Ligevels jolle ... han kommer med torsk til kvassen.

Povel sprang ned i kahytten.

Der stod en gammel, trebenet kakkelovn, som manglede rør. Og køjehullet stirrede så fattigt i møde. Der var hverken bund eller halm i den køje.

… Hæ, jeg leger nok, hviskede Povel. Det er pintt sandt, hvad Birte siger: jeg er så barnevorn.

Han stak hovedet op og så sig omkring. Nej, der var ingen i nærheden.

– Hvormange, mange gange i de unge dage havde Povel ikke leget skipper i den båd, som da for hans syn blev en fuldrigger. Og sneget sig til at ryge tobak. Og slåedes med Just om, hvem der var skipper. Mange, mange gange. –

Povel Røn gik langsomt hen til sin egen jolle, hvor han havde sat tjærepøsen. – Nu blev det ikke til noget med at tjære før efter middag. Han listede sig så småt hjemad. Og så nynnede han en gammel vise. "Der er et land! …"

Om eftermiddagen gik Povel til stranden igen for at tjære sin jolle. Først skrabede han den ren og tættede den så godt, det lod sig gøre. Når den kom i vandet, trak den sig bedre sammen.

Det var et yndigt vejr. Stille og mildt. Inde fra byen kom svag lyd af vogne. Den nærmeste kyst lå smilblank med huse og gårde. Længst borte tabte den sig i små tuer af skov, som stod og bandt havet til himlen. På den blegblå himmel gled langsomt hvidgrå, dovne skyer med stærk skygge.

Ude ved revlerne fløj store måger. Det var stille, så man syntes at høre de bløde, hastige vingeslag suse.

– Torskemåger, mumlede Povel og dyppede sin pensel.

Hvide og grønne joller lå som sovende på vandet i små, vege bølger. Hen over siderne flød varme strømme af bølgeskygger.

Povel ville male sin jolle grøn med hvid stribe i vandgangen. Grøn var Povels yndlingsfarve. På sit hus malede han både vinduer og døre grønne. Hans fader havde malet sine blå og røde, det var den tids skik og yndest.

Povel løftede ruffet af jollens forende. Der lå endnu et par flasker og en gammel kniv i køjen fra den tid, han var farende fisker. Og en gammel klud, som han så, var den vimpel, Birte syede til jollen. Povel huskede nu, at jollen hed Birte. Det satte sig så underligt i ham, vemodigt og trangt. Minder stod op som ny skyer i synsranden. Glade minder, tunge minder. Og en tanke sagde ham, at var han nu ungkarl – og lønlig skulle give sin jolle navn, da blev det ikke Birte. – Men Povel Røn var ikke ungkarl: han ville hellerikke tænke som ungkarl!

Ikke ville han køre med fisk mere og bede i Bredhug kro. Og ikke ville han leve med andre folks kvinder i sit sind.

Nu havde det været borte, siden han kom til øen. Og så lige med et var det der igen. Ligesom i de unge dage med den jyske pige, Marie.

Povel Røn *ville* ha Katrine Kromands ud af sit sind – *ville* ikke se hende for sig. Nej, nej. – Satme, nej!

Hvem fik Povel Røn til makker? – Ja, hvem hellere end Klyverhans. De to havde såmeget sammen fra fortiden. Nu var Hans gammel og simpel af helbred, han trængte til en rask mand ved siden.

Povel og Hans satte igen rødspættegarn.

Det havde Povel aldrig syntes om før. Det var sent, stille slid, men nu faldt det ham nemt og rart at gå og sysle med. Pille garnene rene, hænge dem til tørring hjemme ved huset, tage dem op og binde lyndesten i dem, sætte truget med garnene på børen og trille til stranden den tidlige morgen. Sejle ud og sætte garnene og drage dem, der stod – for at tage dem hjem og gøre rede til næste morgen.

Det var et meget godt arbejde – og det var kun billige redskaber, der brugtes.

Per Røn ville ikke fiske rødspætter i år. Han ville hjælpe bådbyggeren med at bøde "Håbet". Og mens bådbyggeren sov til middag, strøg Per rejer for dog at tjene en skillings penge.

– – –

I juni kom "Håbet" ud. Der var en hel snes mand til at sætte den i vandet. De satte ryggen mod bådens sider og gik med den. Å høj – hive høj – så går – vi – med den – hive høj!

Klyverhans stod og skød på stævnen. Per Røn, som havde lagt lunde [Note 19)] under kølen, kom hen og hjalp ham.

Fint fartøj, du får, Per!

Pintt en nydelig båd! svarede Per.

Hulehejemæ! sagde Hans. Så går vi – med ham.

Hive høj! Så går vi med ham! sang de begge.

– Da båden var i vandet, stagede Per og Povel den ud og roede det lille stykke til ankerpladsen.

Per ville ene rejse masten. – Pintt nej. Povel måtte tage fat og hjælpe ham.

Så kastede de anker og roede i land på prammen. "Håbet" skulle ligge og trække sammen, at den kunne blive tæt – som helt træ, sagde Per – til de skulle ud med den.

Inde ved strandbredden sad mændene på sildekasser og hyttefade, nogle lå i tangen. Midt imellem dem stod en kasse med ølflasker og Per Røns store engelskmand med brændevin.

Der var bådgildes!

De tog rigeligt af alle dele. Klyverhans bød om. Han var hyret som tredjemand på "Håbet". Det var kun drengs arbejde, men

Hans var stolt, for Povel havde sagt: Der skal pintt ingen andre med end dig, gamle!

Per og Povel skålede med mandskabet.

"Held med Håbet!" ønskede hjælperne.

– Så var den fest ovre, og de gik hver til sit. – Men det er ligevel yndigt med et bådgildes efter gammel skik.

– Næste dag var Povel og Hans ude at tage ballast, hovedstore sten, som de drog op fra havbunden med en tang.

Per Røn sad hjemme og syede på sejl. Ingen kunne gøre det som han. Sådan troede Per selv – og Povel havde sagt det samme.

Hver time gik han ud og så efter vejret. Om natten stod han op, for han måtte vide, hvordan skyerne stillede sig.

Endelig var alt rede, og de skulle i bælt for første gang.

Povel sad hjemme ved bordet og fik mad. Birte lavede kaffe.

De var begge tavse. Der blev sjældent vekslet mange ord mellem dem. Pludselig sagde Birte: Det er vel dig, som har sat båden istand, Povel?

Han havde ventet på det spørgsmål længe.

Det er for vore penge, den er lavet!

Jeg tror osse, det var rigtig gjort af dig, Povel!

Tror du det? spurgte han forbavset.

Ja, for den gamle kunne vel itte undvære fartøjet.

Nej, det var jo det … Båden var ellers itte meget værd!

Povel rejste sig. Jeg må vist afsted nu.

Hun stod og så på ham.

– Skal jeg tage saltesild med hjem til dig, Birte?

Tak, Povel.

– Farvel. Og lykke med båden! Sagde Birte, da han gik.

Da Povel kom til Per Røns hus, hørte han den gamle råbe derinde.

Povel stillede sig ved døren: Vil du så med, fåer?

Javist vil jeg med. – Hvor er min bog, Ane? Hvor satan har du gemt den? Vil du komme her med min bog.

Du behøver itte at ha toldbogen med i bæltet, sagde Povel.

Det kunne ske, jeg fik brug for den. Ane – Ane …

Men Ane gik rolig ude i stegerset og lavede madkassen til.

Nu kan du bare tie stille og komme her, sagde Povel.

Har vi tobak. Skråtobak, røgtobak? … råbte Per.

Povel tog en rulle skrå af bordskuffen og gav ham. Her har du det jo.

Røgtobak?

Det er dernede. – For faen, kom nu!

Per stod midt på gulvet og råbte: Madkassen, Ane. Kan du være her på pletten med madkassen.

Povel lo højt. Det var ligesom i gamle dage, når de skulle proviantere – næsten værre nu.

Ane kom stille ind med madkassen.

Værsgo, Per.

Bogen. Lad mig ligegodt få bogen!

Ane rodede op i en dragkisteskuffe, til hun fandt bogen, og Per fik den ind på brystet – og hun knappede hans vest.

Islænderen, Ane!

Hun kom med den og Per trak den på.

Kompasset – Ane!

Det er i båden! råbte Povel udenfor. – Og nu kommer du her!

– Ha det godt, moer!

Farvel, Per.

– Klyverhans mødte ved stranden i ny islandsk trøje og transmurte træskostøvler. Hæ, Per. Det er hule hejemæ vejr, man kan blive klog af.

– De roede ud.

Per hejsede sejl og befal hårdt de andre at hjælpe her og hist. Han råbte, så det gav genlyd inde på land. Og der stod et par drenge og lo af fuld hals. Det hørte Per ikke.

– "Håbet" gled for rask brise udad. –

Povel sad agter og styrede. Hans sad i rummet og lyndede garn. Per stod "henne for" og så efter vejret.

– Jeg tror, der er slagside, sagde Povel. Ballasten ligger vist skævt.

Vist så: Styrbords slagside – det tyder til heldig rejse! råbte Per. Det sagde de gamle.

Han stirrede ind mod øen. Hans hu var stor af tak til alt, hvad han så.

Styrbords slagside: heldig rejse!

Da vendte han sig mod Povel og smilede lyksalig:

Tjump nør og tag mig engelskmanden, dreng!

Og Povel tjumpede nør og tog flasken i køjen. Han gav den til Per. Og solstrålerne spillede på det hvide glas. –

Frans Fiskemand

Vinteren gik så slideligt – og det blev marts. – Der groede grønt op mellem de visne strå. Over blå vandpytter rendte små, rappe bølger. Sivene stod og svajede i vårvinden.

På havet stod sejlerne underlig skarpt mod den milde tåge.

Det var gammel havbund, hvor Frans Fiskemands hus lå. Jorden var bølget – og bølgerne var revler af fortidshavet, som kun havde levnet lidet rum til øen.

Disse revler strakte sig altid med langt, tyndt, blegt græs på ryggen. Om vinteren blev sneen ikke liggende der – den føg ned i dalene, som var dybe nok til, at får kunne skjule sig i dem. Om sommeren kom hist og her røde felter af engelskgræs og lyng eller gule af evighedsblomster eller hvide af stenbræk. Men det blege græs stod der alletider – vemodigt og bange svajede det i suset fra stranden.

I dalene lå langstrakte damme med ilende bølger og tuer af siv. Hvor der ikke var vand og dynd kom ungt, grønt græs og gåseurter myldrende op. Blandt dynd og tuer voksede kæmper og øjentrøst. Et eneste sted stod klokkelyngen, men der var endnu lang tid at bie for den.

Det var forår – og ingen skyer stod stille. Der var storm histoppe, men smult hernede. Og dejligt sollys.

Frans Fiskemand lod sig hede igennem, mens han smurte sin tohjulede vogn – og Bajads gøede ad alle dem, der kom forbi. Frans, som ellers tistede enhver an for at snakke, lod hunden gø og brød sig om ingenting uden sit arbejde.

Myggene sværmede under vinduerne, da Frans kiggede derhen. Og han tænkte på Maren, som gik derinde og var sorrigfuld. Det var nu sytten måneder siden, de hørte fra drengen. Og nu var han vel død, mente Maren. Ok, Gud! Ja, det var osse tungt for de to gamle.

Myggene drev i en stor stime op og ned. Op til taget og ned til stikkelsbærbuskene.

Frans blev stående med smørelsekanden i hånden og betragtede dem – det var ellers ikke Frans Fiskemands skik at blive stående over så lidt.

De er glade for, at de er levende – og derfor spræller de! tænkte han.

Mon de har levet vinteren over? Mon de har bjærget sig i tagskægget eller inde på loftet? Så er de kanske osse sytten måneder gamle.

Frans satte smørelsekanden ind i vognhuset, et lille halvtag, der var muret op til gavlen. Derpå gik han ind til Maren for at få midaftensmad. Det var nok lidt tidligt – men alligevel …

– Maren gik og passede sit, skønt hun var sorrigfuld og bedrøvet. Der var rent og pænt i alle kroge, da Frans kom. Men Maren stod foran dragkisten og gloede ned i en af skufferne, som hun havde trukket ud. Frans satte sig ved bordet.

Maren stillede fedtkrukken og brødet derhen, lagde kniven ved siden af. Hun plejede dog alletider at skære stumperne til Frans. Og hun havde vand i øjnene: det ville gærne trække vådt i hans øjne med.

Frans tog kniven og skar. Maren sad stille ved kakkelovnen og bandt hose, men dragkisteskuffen stod åben.

– Skal du itte ha noget med, Maren?

Hun lod hosen synke i skødet. – Jeg var tilfreds, jeg var død i denne dav.

Hvad sku så jeg? svarede Frans.

– Men er det dog itte gruelig tresk og sørgeligt for vos gamle.

Vist så, ja vist så, moer?

Det er Herrens høje vilje, men det er dog gruelig tresk og sørgeligt, Frans.

Der kunne vel komme brev endnu, moer.

Maren formåede ikke at holde tårerne tilbage, de flød ud over hendes fingre. Det var ynkeligt at se. – Så gik hun hen og tog Justs breve, en lille pakke med hvid tvindetråd om – og lagde dem på bordet foran Frans.

Han greb dem og krøllede tankeløst hjørnerne.

Maren holdt sin hånd over. – Der er de, der skal være – for der er tretten. Jeg har bundet dem sammen i dag … Nu venter jeg ikke fler.

– – Har – har du mærket noget, Maren?

Å-h, ikke sådan. Man mærker jo såmeget, det kan ikke alt ha noget at betyde. Men det er nu *min* tro, Frans: vi får itte flere breve fra Just, endten han er død eller rømt, eller hvordan det står til med ham. Det er nu *min* tro.

Frans sagde med lav, trøstende stemme: Vi kan jo håbe på gensynet, Maren!

Ja – men sådan er nu *min* tro, Frans! –

– Der gik otte dage, og Frans var af by med fisk en eneste gang. Ingen kom til ham, og han sad hjemme.

Om aftenen sagde han til hende: Når *det* er *din* tro, Maren, så må vi hellere rejse over til vore børn.

Ja! svarede Maren.

For jeg kan ingen rigtig mening få om det, Maren. – Men jeg tror vist ligesom du.

Det kan du osse godt, Frans.

Et langt brev fik de to skrevet til deres børn i Amerika. – "Om vi gamle må komme over til eder og ende vores treske alderdom hos vore børn? Så vil vi sælge alt, hvad vi har skravet sammen i de mange år."

– – –

En søndag eftermiddag gik Frans Fiskemand og Maren på omgang hos folk for at byde farvel.

Auktionen var berammet og der var skrevet med kridt på alt deres bohave.

Da de gik fra huset, så Frans sig rundt omkring over den stenede slette, hvor revler og dale nu lå prydede med alle de kønne blomster. Himlen spejlede sig i kæret, hvor drengene havde leget med sejleknas [Note 20)]. Alle de mange grønne græstuer derude havde været øer, og drengene lod deres sejleknaser gå fra den ene ø til den anden.

I haven groede en grøn busk over det sted, hvor Bajads var jordet. For ham kunne de jo ikke tage med til det fremmede land.

Frans Fiskemand sagde til Maren: Ok, moer, det er skønt og smukt at se!

Ja, Frans, men vi får finde os i at forlade det!

– Sært var det at gå om og sige farvel både til folk og øen. Frans holdt sig bestandig stiv – stoppede pibe og røg, lige til han gav hånd, så smuttede piben fra ham, og tårerne randt ham ned ad kinderne. Alle mennesker lovede han at skrive breve.

Skulle Frans holde sine løfter, kunne han aldrig mere bestille andet end føre pennen.

Tilsidst kom de ind hos Povel Røn.

Her kunne Frans næsten slet ikke få ild i piben. Han så den gode medfølelse i Povels troskyldige blik. Og Frans græd.

Ja, Povel, sådan skulle det nu skikke sig for vos! –

Inde i kammerset sad kvindfolkene. De snakkede om den lange rejse.

Men da Maren stod op og bandt sit sirtsklæde, så Birte på hende med et angstfuldt blik.

Farvel, Birte! sagde Maren og rakte sin hånd frem.

Og Birte brast i en kort, stærk gråd. Hun tvang sig snart, men hendes bryst hævede sig i hulken og hun hviskede:

Jeg ved, hvad det er, Maren. Jeg ved, hvad det er!

Ja, mit barn. Men jeg kan bære det. – Nu er der itte andet for vos!

Maren tog Birte om halsen og strøg hendes kind. Dernæst gik de ud af kammerset.

Skilderier

Det forår, Frans Fiskemands rejste til Amerika, kom Katrine Kromands til øen. Klavs var død i vinterens løb. Og Katrine rejste hjem til sin ungdoms ø.

Hun byggede et kønt lille hus, købte en huslod, plantede en have – og ville ellers sy for folk.

– Katrine kunne nu sagtens få bejlere. Hun havde sagt nej til to enkemænd og en gammel ungkarl. Måske var de ikke kommet så brat til hende, som de efter gammel tale skulle.

"Fri til enken, før manden er kold, så får du ikke nej!" –

– Man sagde, at Katrine ikke havde glemt Frans Fiskemands Johan.

Povel Røn gik og så på hendes hus, altimens det var under bygning. Han bar en angest for det hus.

Når han talte til hende – på vej mod stranden eller hjemad – blev han altid alvorlig, mens Katrine Kromands blanke, skraldende latter lød lifligt i hans øren.

Der var noget, som sved og brændte i ham, hvergang han havde talt med Katrine.

Enddog Birte nu var mild og god som aldrig før.

Bundgarnet gav som sædvanligt. Bæltfiskeriet var jævnt godt. Men der blev ikke et eneste stort mestertag det år.

Altsammen som i gamle dage.

Povel Røn slap de stolte planer og satte trehundrede torskekroge ud vesten øen. Han mindedes fra sine drengeår, at

Per havde fisket godt der.

Nogen bekostning gjorde Povel. Han købte sig en lille jolle til én mand og tre-fire ruser.

Men resten af pengene fra købmandhandelen, mente han, skulle stå til bedre tider.

Deri var han enig med Birte. Han yndede at være enig med hende – mere end han selv vidste – og underlig nok havde de næsten altid været det, siden de kom til øen.

Povel lagde tillige mærke til, at Birte havde fået bedre huld og var rødmusset.

Han ønskede, at Katrine aldrig var kommet ham for øje.

Der blev ikke mere talt om, at Povel drak sig fuld. Han kunne gå hen til Klyverhans – få sig en knægt, eller to: fuld hjem kom Povel ikke.

Og i bæltstiden havde Povel måttet passe svært på de to gamle, at de ikke lænsede engelskmanden for tit. Per kunne nok døje noget endnu, mens Hans blev straks rusendes.

Sær sidst i tiden, da det blev kuldet ud ad natten – så tjumpede de nør og hug flasken. – Povel Røn følte, det var et ansvar at ligge med båd i bæltet ved nattetider – gamle folk ombord – og brændevin!

Altid havde Povel fortjenesten med hjem. Og Birte tog godt imod ham, når han kom. – Ligesom andre kvinder mod deres mænd! tænkte Povel.

Der var sjældent et ondt ord imellem dem. Til tider kunne Povel få sind til at gøre Birte noget godt som bod for, at hans tanker tit gik udenbords. Men han vidste ikke ret, hvad det skulle være – og han brød ikke sit hoved synderligt derover.

Så skete det, at han var på auktionen hos Frans Fiskemands.

Povel gik omkring og så på alt det, Frans havde fået skrabet sammen i de mange år. Da tænkte han, at noget skulle købes til Just.

– Om Just levede, så måtte han komme til øen engang. Det vidste Povel. Just Fransen måtte komme til øen, såfremt han var i live – og Povel Røn skulle have et minde fra hjemmet til ham.

– Frans Fiskemand havde haft mange kønne skilderier i sin stue. Som drenge stod Just og Povel og så på dem – og snakkede om dem og legede dem. Der var især nogle sejlere, fuldriggere, skonnerter, store dampere og galeaser. Men også mange billeder af Vorherre og hans apostler og jomfru Maria. – Nogle billeder af de kongelige: Kristian den Ottende, som det krigsskib var kaldet efter – og Frederik den Syvende, som havde været med i krigen, levede endnu, men sad fangen et steds ovre hos tyskerne.

Og så det gamle himmelbrev fra Børtt Bendtses, som Just havde snakket såmeget om, mens de var drenge.

Alle disse skilderier blev nu råbt op i små bundter.

Povel Røn bød – og fik dem alle.

Han gik straks hjemad med sit køb. For nu havde han en gave til Birte.

Auktionen huede ham slet ikke, og han var glad, at han kunne komme derfra.

– Povel blev rigtignok antagendes, da han kom med alle disse mange pæne skilderier.

Birte havde nær faret ham om halsen. Men Povel måtte først have udenomsklædet af og lagt pakkerne forsigtigt fra sig.

Og så gik Birte ud efter et lys. Det var nu lige i mørkningen.

Om aftenen, da de havde fået nadver, satte de sig til at beundre skilderierne.

"Fartøjerne" blev hurtigt lagt bort. "De kongelige" sad Birte lidt med – der var nogle farligt fine prinsesser, men det var jo aldrig til at hitte rede i, hvad de havde på – for de havde næsten sletitte noget på.

Så kom de gamle, bibelske skilderier frem. Underskrifterne på spansk, fransk, tysk og engelsk forstod hverken Povel eller Birte.

Men der var nu først Vorherre med brændende hjærte, lang pegende finger og alvorligt eftertænksomt ansigt.

Jomfru Maria med opadvendt blik, gennemstunget, brændende hjærte. Før Povel begyndte at læse, stod hun for ham som Vorherres kvinde, hun hang jo ved siden af Vorherre ligesom dronningen ved siden af kongen. Nu syntes han pludselig, at hun lignede Katrine Kromands på munden, når Katrine da var alvorlig.

Han lagde stille jomfru Maria bort.

– Begge disse billeder var ovale og i firkantede sorte rammer. Blå overkjortler og røde underkjortler.

– *St. Antonnis von Padua.* En mild, beundrende Antonius, kronraget og med det nøgne Kristusbarn i armen. Barnet hæver profetisk sin venstre hånd. Der ligger en bog opslået på en pult – der hænger et kors på væggen.

– *Den hellige fødsel i Betlehem* – hvor spraglede engle højlover et leje af blomster og lin.

Christi grav i Jerusalem med lyskreds og engle over, med engle ved hoved og fod af detblomsterstrøede leje, og pineredskaber iblandt: korset, tærningerne, knibtang, ris, skorpioner.

– – –

Aftenerne blev lange, og der kom kulde i vejret. Så gik der meget med både til brændsel og lyseligt. Men Povel lå ikke lad, han hængte i med at sætte kroge – og det er der arbejde ved.

Om morgenen tidlig ud at drage krogene – hjem at sælge fangsten. I fladvandstid ud at grave sandorm – hjem at lynde krogene. Og så ud at sætte dem til fangst.

Rende frem og tilbage hele dagen. Ro lang vej til fiskestedet. Frosten kunne lægge islag på hænderne – og vanterne med de to tommelfingre blev vendt og frøs stive endda.

Men sådan er fiskerliv og har været i umindelige tider. At fiske med kroge, det er noget af Vorherre indstiftet. Og de stakkels bløde orme, som sidder levende på stålkrogen og vrider sig endnu om morgenen, ja de er ikke at stakle, for det har Vorherre i sin visdom skabt dem til.

Man havde begyndt at fiske torsk med ruser, men det er dyrere end krogene, og er end arbejdet ved dem lettere, så er det dog tvivlsomt, at fortjenesten bliver større. Nej, kroge, det ved man, hvad er!

Povel Røn ville alligevel prøve ruserne. Han havde haft held med sit våd og altid været blandt forgangsmændene.

I de lange aftener sad han og bandt ruser. Han sad lunt og godt ved sit arbejde – han havde mættet sig – og han havde en god seng at gemme sig i til natten. Povel Røn måtte ikke klage. Og dog var der noget, som våndede sig i ham.

Povel og Birte sad ene, hver med sit. Hun bødede klæder og stoppede hoser – hvad tænkte hun på, det vidste Povel ikke.

Men det vidste Povel, at hans tanker de løb gærne udenbords. Så gennede han dem væk – lige til den tid, hvor han sad som

dreng i sin faders stue. Og de havde et tællelys. Når det var brændt ud, skulle de i seng. Når der kun var en stump igen, stillede Per den i lanternen, som hørte til "Håbet", og gik ud for at give grisen æde.

Povel blev varm over hele kroppen, når han tænkte så langt tilbage.

Han og Birte vekslede kun få og ret kølige ord, mens de arbejdede. Det burde være anderledes.

Povel våndede sig i stilhed – – og hvad gjorde Birte?

En aften busede det ud af ham, da han sad og længtes efter at vide, hvad hun længtes efter: Jeg tror det kunne være godt at høre lidt om, hvad de skilderier har at betyde, Birte.

Povel havde lagt garnet bort og røg tobak. Birte syede ivrigt.

Det kan du læse dig til i bibelhistorien! svarede hun.

Men Povel huede ikke at læse.

– Skilderierne havde Birte hængt rundt på væggene sammen med familieportrætter: Per Røn og Rasmus Mortensen i soldaterdragt – Ane Pers og Dorte Rasmusses i krinoline.

– Kunne du itte lægge det lidt ud for mig, Birte?

Nej, hvor tror du dog det!

Jo-o, for du er så godt lært, Birte!

Hun rejste sig stille og tog et skilderi ned fra væggen. Da Povel idetsamme mærkede hendes blik, så han, at øjnene var våde.

Birte begyndte langsomt og lavmælt at "lægge ud", som hun kunne.

De sad ved hinandens side på bænken. Skilderiet lå på bordet. Povel lyttede andægtig efter.

Birte pegede på skilderiet.

Dette her øverste, du ser, er alle de redskaber, Vor Herre er blevet pint under. Der er spyddet og stænglen med svampen og korset – og alt det andet, vi ser. Vi kan hitte det altsammen. Børtt Bendtses har selv vist mig det, mens jeg var tøs.

Birte gennemgik lidelseshistorien.

Og her nedenunder disse pineredskaber ligger Vorherre i de dødes rige. Men så var det, han stod op på tre-di-e-dagen og fo'r til himmels.

Det var ligegodt mærkeligt, sagde Povel, at han kunne fare til himmels efter al den pine. Men det tror jeg nu alligevel. En anden sag er det, at han skulle lide såmeget for andre folks vel. Det kan jeg itte forstå – og det tror jeg ikkeheller.

Kors-dog, Povel!

Men det er mærkeligt, at de sådan kan hitte på at skildre det af.

Det er da et pænt skilderi, Povel.

Ja, det er grangiveligt at se til.

– Men jeg gør rigtignok osse mer ud af de andre! sluttede Birte.

– – Længe efter, da Birte sov, lå Povel ved hendes side inde i kammerset og tænkte på sit forhold til religionen, som nu med et var kommen ham ind på livet.

Tankerne holdt sig ved hans konfirmationsdag i kirken – oppe i landet.

Præsten stod og prækede. De både spillede og sang. Kvindfolkene græd omkring i stolene. Pigebørnene i en lang række opad kirkegulvet græd. Povel prøvede at se dristig ud – som når han havde været oppe at slås – men al denne højtidelighed og summen begyndte tilsidst at trække vand i

hans øjne. Da præsten spurgte Povel, om han forsagede Djævelen og troede, hvad han havde at tro, svarede Povel med sammenbidte tænder og bævrende mund.

Der var en rørende mildhed over alting. Det gjorde godt – man ønskede sig blot vel ude af det. – Det var ligesom godt vejr for bonden: Povel Røn kom det egentlig ikke ved.

Og da han slap ud, trykkede venner og bekendte hans hånd. Han følte sig stærk og køn i klæderne. Og fri – ganske fri!

Henne ved den hvide kirkegårdsmur stod en dreng – Povels uven – de havde slåedes, men var lige stærke både i armtag og livtag.

– Povel fo'r hen og hilste venskabeligt. Drengen gloede lidt tvært – først da huskede Povel, at de var uvenner. Men siden den dag var der aldrig uvenskab mellem de to.

Og siden den dag havde Povel ikke hørt præstens præken, uden et par gange, som ikke havde givet noget indtryk. Han længtes ejheller efter at gentage det.

Men at høre Birte lægge ud, hvad skilderierne betød, det havde en egen varme, som Povel trængte til.

Og så blev det sædvane, at Birte måtte lægge ud hver aften for Povel, inden de gik tilkøjs.

Omvendelse

Lidt før jul i storm ved nattetid løb en skonnert fra Hamborg på grund nord for øen. – Mandskabet blev reddet. Fartøjet blev ødelagt. Vraget solgtes.

Kaptajnen og folkene – på to nær – rejste igen. Men den stranding skulle ikke så let glemmes: de to tilbageblevne sømænd lejede Frans Fiskemands hus og flyttede ind med deres skibskister.

Den ene var Just Fransen, og den anden var en fremmed, som sagde: Herren har kastet os mod denne ø, for at vi skal forkynde hans ord her. Og de gav hinanden broderhånd på at ville handle efter Herrens vilje.

Just Fransen havde sidst faret mellem Norge og Amerika. Men var rømt i Norge og havde ligget syg længe inde mellem fjældene hos strængttroende folk, som kærligt tog sig af den elendige sømand.

Omsider fik han hyre igen fra en plads højt nordpå – og kom atter til Amerika. Her traf han tilfældigvis – eller ved Herrens vilje – både sine forældre og søskende.

Og da kom over ham den stærke trang og hu efter øen, som han vel før havde kendt, men aldrig af sådan kraft. Den kom, da han så sin slægt i det fremmede land.

Just fik sig en hyre til Hamborg. Herfra tog han med den danske skonnert, hvor han mødte en broder i Herren, en dansk.

Og endelig førtes Just ad Herrens uransagelige vej på sælsom måde til sin fødeø.

– Povel Røn lånte ham sengklæder, og den fremmede, Robert hed han, som engang havde været ved tømreriet, slog en køje op, hvor Frans Fiskemands havde deres omhængsseng.

Søndag formiddag gik Povel derud med en flad pakke under armen.

Just sad på knæ ved en skibskiste og skar af et rugbrød. Robert lå i køjen. På hver side af vinduet stod en skibskiste, og to skidne bibler lå opslået på dem. Andet bohave var der ikke.

Nu kommer en ven, som sikkert vil blive en broder! råbte Just, da Povel trådte ind i stuen.

Robert slog øjnene op og strakte sig.

Herren velsigne ham.

Povel blev blu. Han satte sig på en skibskiste og skød varsomt biblen tilside.

I trænger nok til et bord. Jeg tror, vi har et og kan låne jer, sagde han.

– Ven, sæt dig hos mig! råbte Robert. Og lad Guds ord ligge fremme!

Povel flyttede nølende hen på køjefjælen.

– Tak, svarede Just. Ja, et bord kan vi få brug for.

Broder, giv mig Guds ord! bad Robert.

Just gav ham en bibel. Robert lagde den for sig på dynen og læste et kapitel. Derpå stod han op – knælede og bad. – Kom og bed med mig, broder, sagde han til Just.

Jeg har holdt min bøn, svarede Just mørkt og så hen til Povel, som sad helt modfalden. Overfor Povel var Just selv blu.

– Mens Robert stod og tog klæderne på, efter at han havde bedet, spurgte Povel: Hører I til en anden slags tro?

Vi er Guds børn! svarede Just.

O hvo som ikke er med os, han er mod os og går ad vejen til det evige pinested! fuldendte Robert.

Povel så ræd hen efter ham.

Robert satte sig på køjen og læste hviskende et kapitel til. Just så forlegen fra den ene til den anden. Det var ham så underligt ret at bære sig ad som et gudsbarn her ved sit bysbarn – havde der blot været en hel samling øboere? – Robert hævede stemmen.

Povel havde opmærksomt betragtet skibskisterne, hvis hanke meget kunstfærdigt var flettet i reb med knupper og splejsning.

Det er smukt lavet! hviskede han.

Ja, det er ikke bolværksmatroser, som har gjort det stykke arbejde! svarede Just lettet og med et smil fra drengeårene. Det virkede varmt på Povel.

Kunne du itte lære mig det? bad han. Sådan blot lige vise mig hvordan.

Når vi arbejder om søndagen, bliver vi ikke lykkelige i Himlen! svarede Just. Men jeg vil lære dig at tro fast på Jesus Kristus.

Povel blev næsten bange for, at han havde gjort noget syndigt. Men han tænkte dog, at man tog svært strængt på alting her.

Så rakte han pakken til Just. Den er til dig, Just, det er himmelbrevet, Børtt Bendtses himmelbrev. Det er et minde fra hjemmet.

Himmelbrev! råbte Just. Nå dette himmelbrev. – Her er mit himmelbrev! – han pegede på biblen. Herren har selv med sin guddommelige hånd skrevet denne.

Tag dit skilderi, jeg vil ikke have det i mit hus.

Så kan du pintt blive fri! svarede Povel. Nu var han vred.

Ja, det er vist bedre, jeg ser at komme ad hjemningen til.

Povel lagde hånden på dørklinken.

De fulgte ham begge udenfor.

– Kom her i aften, ven! sagde Robert. Tag din hustru med. Vi holder møde for at gøre jer til Guds børn. – Forsøm nu ikke stunden – – thi enden er nær! betonede Just.

Povel Røn gik hjem i en underlig omtåget tilstand. Han forstod slet ikke, at de tog så hårdt fat – men dem om det. Endnu mindre forstod han, at Just talte hånligt om himmelbrevet. Det var jo det mærkelige: Povel syntes ikke, der var forskel på det, Just sagde og på det, himmelbrevet sagde.

Povel havde sammen med Birte læst det gamle himmelbrev mange gange. Men han forstod rigtignok kun dårligt at dømme i de dele.

Det første, han kom indenfor sin stuedør, fortalte han Birte, at de var bedet til helligmøde hos Just og Robert om aftenen.

Birte svarede nej, hun ville ikke til helligmøde, men da de nærmere fik talt om det, blev de enige i, at man ikke kunne være bekendt at sige nej.

Om aftenen gik de derhen. Birte med salmebogen svøbt ind i lommeklædet.

Robert prækede og Just prækede – de prækede efter folks skøn sådan nogetnær ligegodt – den ene ikke forud for den anden. Men bagefter sang de – og så bad de – og så sang de igen – og blev ved til den mørke nat.

Det var en slags salmer, som ikke står i salmebogen. Der var megen gentagelse. "Jesus min Frelser, Guds blødende lam" – "Følg mig over Jordan til Golgatas kors". Sådan i det uendelige.

Men melodierne løb rask og rullende. Som man sad i en pram og lod sig gynge midt ude i bæltet.

Der var kommet alle de folk, stuen kunne rumme. Nogle vistnok for at spase med prækerne. Der blev ingen spas dengang – alle følte sig sælsomt tryllede ved de to høje, kraftige sømænds tale og de nydelige toner, salmerne gik på. Det var som en orkan, der blæste. Og alle var de inde i orkanen.

Povel var betaget – især af disse toner.

– Da mødet endtes, og folk gik hjem, sagde han til Birte: Jeg havde pintt aldrig tænkt, at en sømand kunne komme til at tale sådan – og synge sådan – hvad Birte?

Nej, såmænd.

Jeg huer bedre dem, end jeg huer præsten.

Det er vist alligevel mest for mandfolk, svarede Birte.

Hun huede ikke, at der blev sunget andet end, hvad der stod i salmebogen, som de var oplært i.

Der blev holdt mange møder i Frans Fiskemands hus. Ikke få øboere lod sig omvende. Povel Røn strittede imod. Han kunne ikke lide at lade sig omvende – han var så blu. Men han ville gærne høre Guds ord og den skønne sang.

Blandt de omvendte var Katrine Kromands. Også Laves, den farende fisker, afstod fra sine synder og giftede sig med kæresten herhjemme, skønt det jo ikke var nødvendigt. Jænns Ligevel var en af de første i lavet. Nu sagde han "visselig" og "sandelig".

Der var dem, som grinede ad al denne omvendelse. Men ingen holdt af at stå overfor Robert eller Just og høre de hårde og gængse ord: Du går lige til Helvede!

Ane Per Røns, Rasmus Mortensen og Dorte Rasmusses gik tit hen at høre "et godt ord".

Per Røn blev hjemme – eller han gik hen og holdt Birte med selskab, mens Povel var til møde.

Nej, nej. Satme nej! sagde Per med stærkt eftertryk. Der har jeg itte noget at gøre.

– Hvi vil du dog itte gå med mig, Per? spurgte Ane. – Hun fik det sædvanlige svar.

Jamen, vi skal dog tro på noget, Per.

Vist så, moer. Der skal tro til alting. Men der er mangfoldige slavs tro, moer. Jeg skøtter mit og lader jer om det andet.

Per sagde dette sådan, at Ane gik uden videre spørgen.

Næste gang begyndte hun alligevel igen:

Per, Per … du skulle dog betænke … i den alder, du er … sige nej til nådens ord!

Ja, vor moer, lad os nu aldrig snakke om den ting. For jeg sejler pintt med "Håbet" sålænge der er et bord tilbage.

– Ok Gud, sukkede Ane stille. Han er smænd en hel hedning for den båds skyld!

– Nej, Per Røn fik ingen vendt om. Han havde samlet sin sjæl i "Håbet" – og han skulle nok krydse ind ad et lille farvand til evigheden.

– – Men omvendelsen greb vidt ud. Selv Klyverhans havde de – mens han var mindre ædru – fået ind i den rette havn.

Dog Klyverhans blev helt ædru og fik at vide, Per var en hedning. Så ville han være det samme.

Det spurgtes – og der var nogle unge og enkelte ældre, som flokkedes hos Hans ved Klyverkæret.

De drak og spillede. Netop hvad de ikke måtte. Satte kroge om søndagen. Blev fulde og sloges: gik ret vej til det store glorøde sted.

– Nårenstid jeg kuns får en he-der-lig begravelse, så skal jeg hule hejemæ nok klare de grejer selv! sagde Klyverhans. Og en he-der-lig begravelse kan jeg få for mit hus.

Og Klyverhanses forsamling råbte hurra for den he-der-lige begravelse.

– Povel Røn var blevet helligmødernes mand. I begyndelsen havde han gået til møde, fordi det var så kønt at høre sangen. Nu syntes han, at han også havde anden årsag. Man måtte blive bedre og bedre, jo mere man hørte – og man blev aldrig for god, men trængte hårdt til forbedring.

Povel søgte at blive god. Han ransagede strængelig alle sit hjærtes synder. Hver dag fik han flere synder. De ynglede. For han syndede mere nu end nogensinde tilforn.

Det var blevet så galt med Povel, at han en mørk aften fandt sig selv stående udenfor Katrine Kromands sovekammervindue. Han stod der og kiggede ind, mens hun klædte sig af. Og det var netop lige efter et helligmøde.

Der var blevet talt og talt om synd og syndighed og syndens sold.

Og Povel mente at have hørt disse ord, Just sagde, før.

Dersom I ikke omvender jer, bliver I forbandede.

Omvend jer fra det onde, som er hor, mord, tyveri, fylderi, banden, vrede … og endnu mere.

Pest og smitte kommer over jer. Vend om fra synd.

Thi der er sagt: Hvo som ikke tror på Jesus skal pines i Helvede …

Jo mere de talte, jo værre det blev. – Povel følte sig stakkels og udskudt – og tvungen, tvungen. Uden nåde, uden fred.

Alt, alting synd. Kun synd så han.

Vind, vejr, strand, båd, det var glemt, glemt.

Og han var tvungen som en bølge af storm og strøm. – –

Han skyndte sig over agrene hjem – vild af samvittighedskval. Kulde og hede jog vekslende gennem ham.

Han stred og stred for at give Jesus sit hjærte. Men når han havde hørt om al Jordens syndighed, droges han af kræfter, hvis magt han aldrig anede før.

Og han gik atter fra helligmøde til Katrine Kromands vindu.

Når han om natten vågnede, strømmede tusind onde tanker over ham. Og når han tænkte Fadervor – kunne han i det samme føle en bitter væmmelse mod Birte, som lå og sov ved hans side.

Nej, det var synd på synd!

Han bluedes ved at bekende og tale om det til noget menneske.

Til jul kom Peder hjem – den Peder, som havde tjent hos Niels Mortensen og derfor kaldtes Niels Mortensens Peder – og som siden havde gået i bælt med Rasmus Mortensen og Povel.

Han havde nu sejlet et årstid som styrmand, fortalte han. Men det var der ingen, som æstimerede ham for. Styrmand havde han dog været – og det på en jagt, hvor han og skipperen var ene.

Folk gjorde ham da den fornøjelse at føje "styrmand" til hans navn. Så hed han Peder Styrmand. – Han flyttede ind i Gamle-Pæers båd "Den skønne Ø", som endnu stod på stranden: den

havde stået der sålænge, Niels Mortensen holdt slet ikke af at tage den bort og lade pladsen bar.

Peders moder var på fattiggården oppe i landet. Slægt havde han ikke. Det kunne også være det samme, for han havde husly og fik lidt arbejde hos Niels Mortensen. Han tjente føden og en skilling til søndag.

Peder havde nu sat sig det mål: at få en vogn som Frans Fiskemands og en "Bajads" som hans – køre med fisk, tjene penge, leje hus på øen. Og tage sin moer hjem fra fattiggården.

Povel Røn gav Peder lov at komme til sig, når han trængte. Det var Peder Styrmand glad for. Så skulle han sagtens klare sig.

Men der var endda flere godhjærtede folk end Povel.

Som det sker med mange ordets forkyndere, således med Robert og Just: Gudsord var i længden for magert – lidt godgørenhed måtte til for at fuldbyrde den ventede store omvendelse.

Just gik på jagt og fandt Peder Styrmand siddende i "Den skønne Ø" med et rugbrød og en spegesild. Skibskisten stod på dyrget [Note 21)] – en stor blikæske med skråtobak i sovs og nogle grå uldtæpper lå i køjen.

Peder lod veltilfreds og syntes, han havde overflødighed at læske sig på. Men Just bad ham følge med sig og bo der, hvor gudsbørn forsamledes.

Peder sagde ikke nej – det kunne han dårligt være bekendt – og selv om han havde sin gode bopæl, blev der dog ensomt til tider. Han tog sin skråæske og fulgte med Just.

Umådelig slem var Peder til at bande – og det måtte han først love at lægge af. Siden forholdtes der ham ingen af de gode ord.

Just og Robert hjalp Peder til Frans Fiskemands vogn, som var købt af en mand, der nys blev omvendt og aldrig brugte vognen.

Af Povel fik Peder til givendes det første læs torsk, men i al hemmelighed. Ingen måtte vide det. Så kørte han i landet og solgte. Og det gik stadigt fremad for ham – han øjnede allerede den stund, da moderen skulle tages fra fattiggården.

– – –

En dag ved middagstide kom Peder hen til sin ven Povel Røn. Birte var ene hjemme. Manden var ude at grave orm til krogene, forklarede hun. Men torsk og kartofler kunne Peder få med det samme.

Da han sad ved bordet og pillede kartoflerne, spurgte hun, hvad Just og Robert egentlig levede af.

Ja, Just går på jagt, og Robert har sommetider lidt at lave for folk – han har jo været tømrer – og ellers lever de af, hvad de omvendte giver dem, svarede Peder.

Så-å, nå de lever af, hvad de omvendte giver dem. Ja så.

Det er faen plyndre mig et par flinke karle at færdes med! sagde Peder.

– Tør du sådan bande, når de hører på det?

Hu, ha. Nej, det tør jeg skutte, men det turde jeg hellerikke hos min skipper. Kan osse være det samme, jeg bander blot såmeget mer, når de ikke hører det.

Birte lo kort.

Ja, for bande er man da nødt til engang imellem – og særlig på søen! – Det er ellers faens besværligt, Birte, at blive omvendt, som de vil ha det. Både i ord og gærning og lever og nyre – helt nyt menneske, ja, man skulle ikke tro det. Det er,

som jeg siger til mig selv mange gange om dagen, det er faen plyndre mig mer end nogen redelig skipper kan forlange af sine folk.

– Hører du aldrig, hvad de snakker om mellem sig selv?

Det er kuns lidt, jeg hører af den slavs. Ja, i går snakkede Just til Roberten, ligesom Roberten havde været her på øen før og var godt kendt.

Kan du skaffe mig noget at vide om dem, Peder? Noget, der batter. Jeg skal nok huske dig det.

Såvidt jeg kan, Birte.

Men du må komme og fortælle mig det, når Povel er ude.

Stol fannemæ du bare på mig! svarede Peder og lagde kniven fra sig.

– Da Peder Styrmand var gået, knyttede Birte sine hænder og stod et øjeblik stille midt på gulvet.

Så begyndte hun hastigt at gøre bordet rent for madresterne.

Hendes blik gled forbi spejlet, hvori hun så et par angstfulde øjne – og standsede ved det gamle himmelbrev, som sagdes at skærme huset fra al fare og elende.

Gudskelov, at det hængte der igen. Hun havde slet ikke syntes om, at Povel ville skille sig ved det. Før hængte det i en krog i kammerset. Det er jo ikke skik at have sådant noget gammelt stads i stuen, men siden de havde fået det igen, gav Birte det plads der lige ved bordenden op til vinduet. Og nu traf det sig så – i den sidste tid – at hun hver dag måtte kaste sit blik på himmelbrevet. Før lagde hun kun lidt mærke til det.

– – Birte hørte trin fra Povels træskostøvler udenfor.

Hendes træk skjalv – munden åbnede sig. Hun vred fingrene mellem hverandre, knugede begge hænder mod brystet.

Jeg vil ha ham igen! – Herregud, giv mig ham igen!

– Det var den bøn, som langsomt var brudt frem og nu havde stået Birte for brystet i lange tider.

– Povel undrede sig straks over, at Birtes blik var mildt. Hun var køn, når hun så mildt.

Men Povel var blevet hårdsindet, siden han betrådte frelsens vej – og han ænsede ikke længe Birtes blik.

– Lidt efter, da han stod rede til at gå ud igen, sagde Birte: Jeg vil nok med dig til møde i aften, Povel!

– Hun ville følge med ham både ud og hjem. Povel nølede. Så fo'r den djævel i ham og svarede:

Har jeg gået ene før, kan jeg gøre det endnu!

Du får det, som du vil ha det! svarede Birte hårdt.

Povel gik. Og han fortrød sin synd – og fortrød sit svar til Birte, hvis øjne havde været milde. Han fortrød alt.

Den aften stred han for alvor imod. Da fristede den Onde ham, som aldrig før. Han stred mandeligt imod fra de helliges hus til Katrine Kromands.

Så kiggede han ind ad hendes vindu.

Der var ingen i stuen, og der var mørkt. Katrine var endnu ikke kommet fra mødet. Hun hørte til de allerbedste gudsbørn, som sædvanligt forlod huset lidt senere end de andre.

Povel stod i ly og skjul. Han kunne bie. Men blodet strømmede vældigt i hans årer – der løb tanker i flok gennem hans fortumlede hoved. Det sang og summede for hans øren.

Og en vished stod for ham, grufuld og sød, sviende som Helvedes brand: Den stund kom – kom snart – da han måtte søge Katrine i hendes stue.

Den store, store synd skulle ramme ham – – – de rasende helvedsluer derefter.

Den tid, hvor Povel søgte Katrine for at tale om øen, var længst forbi.

Ingen kunne hjælpe ham – intet Guds ord trøste … Han ville fly, men hans begær ville ikke fly, det standede hårdt imod loven.

Povels kraft kendtes ikke mer. Han bøjede mat sin pande mod den kølige, våde rude.

– – – Han hørte Katrine gå i den anden stue. Nu ville hun komme ind i kammeret.

Der gik en dør op – hendes stemme lød. – Og en anden hviskende røst, som Povel ikke sansede at lytte på.

Katrine kom ind og hængte et tykt klæde for vinduet. Og så hørte Povel to derinde.

Raseriet steg i ham. Han tvang sig og lyttede.

Jo. Katrine havde mandfolk hos sig. Ingen tvivl derom. Men hvem? For Povels øre hviskede mange røster – ingen af dem! – Han kunne ikke tænke.

Han følte ti mands kraft – og det var, som noget spændte hans lemmer.

Så løftede han sine skuldre – rammede to hårde næver mod vinduesstolpen.

Ruderne klirrede. Stolpen fo'r ind. Povel Røn løb som besat over agrene hjemad.

Lidt efter lidt blev der ro skabt hos ham. Han begyndte at gå. –

Povel Røn blev fristet af Satan og han mødte skændighed hos skændighed.

Men han følte sig underlig stille – og fornam sig fri.

Havet drønede. Det var en dyb, ædel tone. Storm sang over øen. Skyer som tykke skove vældede frem. Men månen skar dem igennem med sit kolde, blanke sværd, så stjærnegnister fløj.

Det lyste over øen.

– – –

Om morgenen, da Povel og Birte sad tavse ved davren, ristet sild og bart brød, kom Per Røn stavrende. Det livede op.

Godauu og velbekomme.

Tak for det.

Per satte sig på bænken.

Vil du ha en stumpe og en sild med? spurgte Birte.

Nej tak, jeg har lige fået davre. – Det skulle så være et ølbrødsstykke [Note 22)] og en dram.

Birte stillede flasken og ølkruset frem, skar et hjørne af en brødskive og smurte det til Per. Da Per Røn havde fået sit ølbrødsstykke tillivs, keg han udad vinduet, for han passede på vejret – og så sagde han: Vi kan få kartofler hos Niels Mortensen og Jens Jørgens enke – skal vi ta en last og løbe til Malund med? Nu kan de begynde at komme i pris.

Povel så hastigt op.

Ja – ja, der er pintt itte andet at gøre, fåer!

Jeg går nør og laver til. Vi sejler så såre vi kan – om vejret står! ordrede Per.

Da det var slået fast, trykkede han sin gamle kabuds ned over ørerne og stavrede afsted igen.

Intet havde huet Birte bedre end dette: at Per Røn tog Povel med sig bort.

– Hun gik stille og alvorlig som hun plejede, men engang imellem måtte hun le ad Per, som kunne være så snu.

Bare for at få drengen ud af den komedje! sagde han til Birte, før de sejlede.

Julen havde været trist for Birte Povels, men nu begyndte festen at dæmre. Og de første dage gik med at skure alt kobber- og messing- og bliktøj – lige til hele huset skinnede.

En dag kom Peder Styrmand – eller Fiskemand, som han nu kaldtes – og Birte så af hans snurrige fagter, at der var nyt at mælde. Peder sagde straks:

Nu skal du faen plyndre mig se, Birte, jeg gør gavn for føden, jeg får!

Så-å?

Ja, der er ikke den ting eller del, uden jeg kan opdage den. Ser du, Birte, ham Roberten, det er jo ikke andet end som en almindelig røver. Ikke mer sømand end denne støttekæp er sømand … Og så har han været her på øen at tigge engang, mens han rejste på håndværket. Det er før, jeg kan huske, men jeg har hørt, der er snakket om, at to håndværkssvende blev tærsket ud ad øen. Han er nok den ene af dem, denne Roberten. Den anden er gået til Helvede for fire år siden, sagde han.

Gudfader fri os, har han selv fortalt det?

Jeg hørte, at han og Just snakkede ene sammen – og det fik jeg ud af det, som nok skal passe, for der er ikke den ting eller del, uden …

Hvor hørte du det, Peder? Fortæl nu lige alt, hvad du har hørt.

Jeg ved skutte mer! svarede Peder.

Jovist, lad mig nu få det hele, skal du få stegt sul og katøfler.

Der er faen plyndre mig itte mer, Birte!

– Det er rejtnok dårlig gjort af dig, Peder. Du har nydt meget godt i dette hus. Povel han har været god imod dig!

Ja, det er sandt, det er satme sandt … men når jeg nu siger dig, at jeg lå oppe på loftet og tittede nør i stuen – der er jo sprækker nok og revner i flækkerne – og Just og Roberten de knæler og ber dernøre og er sådan lidt uvenner, forstår du vel, det ene ord tar det andet – og så skylder Just Roberten for dette her, som Roberten hellerikke kunne sige sig fri for.

– Men hvoraf kom det sig, hvad skyldte Roberten Just for?

Jeg er itte for at sige det, Birte. – –

Just hører dog til bysens folk. Ham Roberten det er jo itte andet end som en halv røver.

– Sæt dig blot hen og få mad, Peder! bød Birte venligt. Katøflerne bliver kolde.

– Stegt sul var noget af det, Peder Styrmand allerbedst kunne lide – og mod venlighed havde han aldrig holdt stand.

Birte skænkede kaffe til Peder i gulspraglede kopper fra dragkisten. Det var ligesom, når der kom en fremmed skipper!

Peder Styrmand måtte ud med alt det, han havde hørt!

– Just og Robert holdt fælles bøn ved skibskisterne, og de vækkede Peder, som sov en fridag bort oppe på loftet.

Just var ikke nærværende i ånden – og Robert lod ham strængt det vide. Så blev Just helt ulmsk og rasende – beskyldte Robert for at have slemme øjne til Katrine Kromands.

Og Robert svarede, at det var Satan, som i skinsygens stemme talte ud af Just. Thi Just levede forargeligt … med Katrine!

Da spurgte Just, om Robert huskede den gang, han med egekæppe og gråsten som tiggende håndværkssvend var jaget ud af øen, fordi han ikke kunne lade kvindfolk gå.

Denne trætte brød Robert ved med høj røst at bede Fadervor.

– –

Birte kunne ha kysset Peder Styrmand for disse nyheder.

Men hun nøjedes med at give ham en krone, da han gik.

For nu havde Birte Povels sejren i hænde.

Per Røn og Povel Røn blev borte med "Håbet" i en ugestid. Birte biede længselsfuld.

Imens rejste Robert. Ingen vidste hvorhen. Da folk kom til møde, sad Just ensom. Peder Styrmand havde atter fæstet bo i "Den skønne Ø".

Just læste lidt op af Bibelen og prøvede at lægge ud, men der savnedes Roberts hede tale og stærke røst.

På den hvidkalkede væg var med træskosøm slået et papir, hvor der stod en hel del, som Robert havde skrevet.

Det læste folk, førend de gik.

> Herren er med eder, som hører ham til. Men jeg forlader Guds børn, som er få på dette sted. I ser mig ikke mere.
>
> Jeg vil gå bort, fordi mange er onde og taler onde ord og dømmer uret. Men jeg vil bede for eder, I få og bange.
>
> Som en synder vandrede jeg til denne ø i min ungdom, og blandt syndere kom jeg og måtte fly. Som et Guds barn vandrede jeg her nu og må atter fly. Thi her savnes den rette visdom.

– Men mange har ikke givet visdoms ord rum i hjærterne! – I have bedsk nid og kivagtighed i eders hjærter. Denne er ikke visdommen, som kommer ovenfra, men jordisk, kødelig og djævelsk. Jak. Brev 3, 14–15.

Flere ord havde jeg lyst at sige eder til omvendelse, men I vil ikke høre dem. Herren tager mig bort til bedre steder. Mit sidste ønske eri gid visdom i Herren fæste bo på denne ø.

Hilsen til Herrens folk

Robert,
eders broder.

Da øboerne havde læst dette, stod de lidt og sundede sig.

Så sagde Jænns Ligevel:

Der kan sandelig ligevel være noget i det. – vi har visselig ikke ret tag i Herrens visdom.

Og så gik øboerne hver til sit.

Øens folk

En middagsstund med dise og småluft lagde "Håbet" ind under øen.

Per og Povel gik i land.

Aldrig havde øen set så grå ud for Povel som i dag. Det var, som alskens synd og skændsel havde lagt sig i en sky over husene.

Men i smøgerne, stengærdene, tangbunkernes krinkelkroge skjulte sig alle de tyste, tågede minder, som hørte øen til.

Per var glad for at komme hjem til vor moer, hun længtes jo efter ham. Povel gik med rådvildt sind over regnvåde marker hen mod sit hus.

Da han havde fået mad og var kommet til sæde ved kakkelovnen, hvor der var varmt, begyndte Birte at fortælle fra de omvendtes færd.

Povel sad stille og lyttede. Nogle gange spurgte han. Og Birte så, at han blev bleg "hvid som væggen" – dernæst gusten "gul som en urt", Birte mindedes aldrig at have set Povel sådan før.

Hun blev angest, da han tog sin hue og gik uden at sige et ord.

Povel, Povel! råbte hun. Han skyndte sig ud efter Frans Fiskemands hus.

Træffe Just. Kun træffe Just. Og så – – ja, gøre op med ham.

Intet menneske havde været Povel ond som denne Just. Han havde ført det onde ind på øen. Et vildt vejr, en hvirvelvind, der splittede ad og sønderslog.

Alt den slags væsen skulle tærskes ud med tjørnekæppe.

Mens Povel var borte fra øen, havde det stundom faldet ham i sinde, at derhjemme kunne et under ske – det han trængte. Alting lå rede til, at et under kunne ske: et stort lys fra en gammel Gud, som ingen vidste.

Denne tanke klyngede han sig nu til som til en ø i rådvildheds hav.

– – men Just måtte undgælde for det onde.

Spotten skreg i Povels sjæl, som lod sig forføre.

Og en samvittighedsrøst lød i ham: at han havde hyklet kærlighed til Gud – slesket for den mægtigste. Her var årsagen til, at Povel Røn faldt i den store synd – Povel Røn, som havde logret for lovens hånd.

… Just Frandsen skulle undgælde. For at en udjaget mand kom igen og tog Guds ord i sin mund og spottede det hellige.

– Povel Røn ledte i Frans Fiskemands hus oppe og nede. Just fandt han ikke.

Mågerne svang sig fra luften ned i havet, op over strandbreddens marehalm og de tørre, spraglede marker, kredsede om Frans Fiskemands skorsten og fløj ind til de pløjede agre.

Povel gik med derindad. –

Da det blev aften, ville han ud atter. Han så op til bjælken, hvor bøssen ellers hang – nu havde Just lånt den, Povel fik gå foruden bøsse. Just skulle han nok fange endda.

– Det stod med tykning, aftenen kom tidlig. Tågen dængede alt. Tyst var aftenen.

Povel drev langsomt til Vesterstranden. Han huskede, at Just gærne gik på jagt efter ænder bag lerklinten, hvor der kun var en lyd: Havets.

Ingen skyer, ingen stjærner. Povel gik som på havsens bund.

Et stykke henne på stranden stod hans lille jolle. Den stod lovlig nær vandet – det steg svært. Povel tænkte kun flygtigt derover.

Da så han et bart hoved stikke op ved agterstævnen og en bøssepibe rage ud. – Det var Just, som lå efter ænder.

Hverken årer eller sejl, ikkeheller anker fandtes der i jollen. Det vidste Povel.

Han drog vejret stønnende dybt.

– Lad så den prækehas prøve søen igen! – Povel sneg sig helt hen til jollen, bøjede sig – greb om stævnen. Kølen skar i sandet. –

Jollen flød.

Povel lå udstrakt på tangen, godt skjult i det vejrligt.

Men Just råbte: Hjælp – hjælp … Herre Jesus. – Og lidt efter lød hans røst svagere:

Herre Jesus – Jesus – hjælp …

Lad ham komme i land, om han skal! mumlede Povel.

– Luft sydost: Just skulle nu bort fra øen.

Povel Røn gik hjem og i seng.

Han sov hurtigt ind. Men Birte lå vågen og undrede sig over, at hans mand var sammenbidt, så læberne ikke sås.

– Det var endnu mørkt, da Povel stod op. Han drak af ølkruset og listede sig ud.

Samme vejrligt. Tåge og tykning.

Samme sind hos Povel. Et gran lettelse, ingen græmmelse. Men en sær tåge i sindet.

– Omme i Vesterstranden bag klinten stod fem torskeruser, som Povel havde kostet sig. Klyverhans havde røgtet dem, mens

Povel sejlede med kartofler. – Nu kunne det være morsomt at se, hvad der var i de ruser.

Men jollen … den fo'r Just på.

Man har pintt lov til at sætte sit eget fartøj i søen, nårsomhelst man vil. – Og der lå vel en pram deromme.

Povel listede sig ad stranden til.

Alle huse var mørke, folk sov. Håret og hans lådne halsklæde blev drivvådt af tågen. Povel kunne se et par bådlængder frem.

Stille, rislende bølger løb mod land … de eneste sjæle i den store, døde tåge. Sagte åndende sov havet.

Det var den fred, der spændte sindet i håb og angest for det under, som kunne komme!

– Povel fandt en pram og skød den ud. Roede hen til sine ruser og røgtede dem.

Det var et kort stykke fra stedet, hvor Just kom ud.

– De store sten i vandet under klinten stod frem af tågen. De sås som lemmer af kæmpestore strandvaskere.

Oppe på klinten var en dysse, en kæmpegrav.

Ikke en fugl lod sig høre.

– Povel kastede nogle torsk af ruserne ned i prammen og roede indad. Han sad med ryggen mod land og trak viljeløst i årerne.

… Tørner så prammen mod en stor sten. Povel falder fremover af sædet – vender sig brat og vil stage …

Der ser han en levende skikkelse i stenens fladside, som stod ud mod havet.

Bredt bryst – opløftede arme, hoved, øjne. Utydeligt, men grant at kende.

Han lader prammen vugge i søen, holder fast om stævnen – og ser. Rører ikke ved stenen.

… Løfter sig underligt den arm – højere, højere. Så er den borte. – Nu igen. Og blikket stirrer. Livagtigt levende. – –

Povel flyer og roer til land. Trækker prammen op. Skynder sig derindad.

– Tågen veg af hans sind. Der stod nu klar højtid, men med dødsangest.

Da Povel øjnede husene, huskede han et ord, Per Røn havde sagt. Det var nu, mens de sejlede sammen, og de talte sammen.

Povel sagde: Vi skal vel bekende vore synder, ligesom vi bekender vor tro? – Det var sådan en tanke, han havde herset med.

Per svarede stille: Man har kanske mer af begge dele, end der kan gøres rede for!

Ja, det var et sandfærdigt ord!

– Povel Røn skjalv. Kold morgenluft skadede ellers aldrig ham.

Ude over det andet land stod solen op – og fugleskrig lød fra havtågen – som sædvanligt, men i dag så sælsomt:

Hav-e-lit – hav-e-lit-ave-av-littt …

Rygterne kom. Ingen vidste hvorfra – og ingen hvorhen. Som skyer i blånet gik rygterne. Nogle ganske små, sagte drivende – nogle store – som æventyrlige syn. De små samledes – de store splittedes.

Der var rygter i alle munde.

Men Povel Røn var tavs, skønt han ellers som øboere – og flere – holdt af rygtesnak. Povel kunne blot ikke lide at have

dette i folkemunde.

Der var dog heldigvis ingen, som tog sig af hans tavshed. Ingen kunne mistænke ham til at ville møste sin gode, ny jolle.

Når Just var borte og Povels jolle borte, så havde Just stjålet den for at flygte. – Robert og han havde nok noget galt sammen. Robert ville nu mælde Just for retten. – Just rømmer selvfølgeligvis, som han før har rømmet fra et skib, han sejlede med.

Man tør ikke stole på folk, fordi de er omvendte!

Just har været kærest med en pige oppe i Norge. Hun plejede ham, mens han lå syg efter at have været rømt. Og pigens fader ejede en gård. Den solgte han for at rejse med de unge til Danmark.

Men før dette skete, rømte Just med alle pengene, rømte fra pigen og faderen.

Det var dårligt gjort. Og sådan noget skal nok hævne sig. – Men kanske var det løgn?

– Noget sært var der dog ved Just og så Roberten. Og rygterne gik. Ingen kunne blive fri for at fæste lid til, der var noget sandt i dem. Men hvilket? – Ja, det er ikke nemt at vide.

Der var snak om, at Roberten flygtede, fordi han havde stjålet de penge, Just havde stjålet. Roberten havde jo ellers ikke noget at flygte for. Ingen fornærmede ham nu, han var omvendt og skikkelig. – Men Just kunne jo ikke mælde Robert for retten, han måtte selv søge efter ham. Derfor tog Just Povels jolle.

Ja, når manden var i betryk, hvad skulle han så vel gøre?

Men det er dog sørgeligt, når sådanne mennesker røjler sig op og vil være bedre end andre folk.

– – Guds børns kreds var svundet ind. Og blandt de få, var der kun én, som tiltroede Just Fransen retfærdighed.

Nogle skældte, enkelte var skamfulde. Men Katrine Kromands hun græd.

– – Hvorfor græd hun og mistede sit gode huld og sine røde kinder? Da Klavs døde fældede hun ikke en tåre.

For Katrine har været kærest med Just!

Så var det smænd ikke underligt, at hun sørgede. Og hun ventede sig velsagtens?

Stakkels kvinde!

Gudfader, Jøsse Kristi kors bevare vos nådeligt vel!

– – –

Povel Røn var ilde tilpas for sin gode, nye jolle, sagde folk. Men folk tog fejl. Det havde anden årsag, at Povel var fåmælt.

Han gik i de dage med en underlig angest i sindet. Sommetider tænkte han på at dø – sommetider var han tilmode, som han skulle græde – det kunne komme over ham ved lutter småting.

En dag, han sad i sin faders stue og så gennem den åbne kammersdør og vinduet overfor de grønlige marker. Det syn mindede ham om at græde.

Og en dag, han lå og skrabede bunden af båden ren. Dernede ved kølen sad et tykt lag tjære. Den lugt bragte en rørelse i hans sind, den kaldte ikke minder frem, men det var den, som Povel, uden at vide det, alle sine dage yndede at have om sig.

– – Det var en onsdag, Just rømmede. Fredag var Povel omme at røgte ruser igen. Men han kunne ikke få øje på manden i stenen.

Der var ikke andet at gøre. Povel måtte se derud om lørdagen. Og han har synet – grangiveligt – blot en smule mindre skarpt.

Han lægger sin hånd på stenen. Prammen vipper. Så er det borte. Og stenen kold – klam som et lig.

– Da Povel Røn går over markerne, synes det ham, at der er ikke et sted, uden det har sin spøgelseshistorie, sit sagn – sin glæde og sin gru.

Han følte en higen efter at dele alt dette med én. Så troede han, de ville få glæde. – Der var kun én, han kunne tænke sig: den milde, alvorlige Birte.

– Hun havde tændt lys, da Povel kom. Hun så skarpt på ham, men spurgte ikke. Og de gik tilsengs.

Søndagen kom. Der var gæster, Per Røns og Rasmus Mortensens. Da de var ude igen, og aftenen begyndte, trak Povel sin islænder på.

Jeg skal en lille vend til stranden, Birte!

Hvorfor skal du til stranden nu, Povel?

– Vil du med, Birte? – Hun hørte, der lå kamp i hans stemme.

Ja, jeg vil! svarede hun og tog sit hovedklæde.

Da skete det, at Povel tog hendes hånd, og de fulgtes over markerne mod stranden.

Langt fra alle boliger, knugede Povel Birtes hånd, og så spurgte han:

Ved du, hvordan Just er rømmet?

Jeg ved jo kuns, hvad folk siger!

– Han lå i min jolle ved stranden og passede på ænder – jeg skød ham ud. Der var hverken årer eller sejl, det ligger hjemme på loftet.

Og jeg kan itte fortryde det!

Lille Povel, lille Povel! hviskede Birte.

Du bliver vel bange for mig, Birte?

Jeg gør såmeget af dig.

– Der var igen noget som mindede Povel om at græde. – Tak, tak! Det fik han sagt.

Havelitternes kor lød langtude. Klinten stod stejl og fast mod havet. Bølgerne skred med seje, dønende tag.

Povel roede langs stranden. Han havde over sig et varmt hjælpende blik fra Birte. Og han følte det, som hjælp i nøden.

– Ligeoverfor den store sten satte han årerne i og lod Birte stige hen til stævnen.

– Hvad kan du se i stenen?

Povels stemme lød mørk, så Birte gøs. Hun stirrede på stenen. Men hvad ses der ved den mer end ved de andre sten? tænkte hun med gråden i munden.

Hvad skal jeg se, Povel?

Intet svar. De biede en stund. Bølgerne svøbte sig om stenens sider. Der kom luft inde i tågen.

Det var for Povel, som klinten, han så imod, skælvede svagt.

– Er der levendes i stenen, Po-vel?

Birte skreg. Han trak årerne til sig. De var borte fra stedet. Han roede langs stranden et stykke og satte så prammen op.

Der stod Povel og Birte på tangen. Hun klyngede sig til ham. Han tænkte, at hun bad. Birte græd stille.

Hvad var der, Birte? hviskede Povel.

– Det – som – rørte sig!

Povel Røn kyssede sin kvinde.

– – Hvad det nu var og hvad ikke? Til frygt eller til fryd – til begge dele? Det hørte øen til.

Øens under var sket.

Aldrig havde Povel og Birte standet hinanden hjærtensnær som nu. De følte sig med samme sjæl i samme eje.

Øens folk!

År derefter

Rygter døer og bliver begravede. De smuldrer som lig. Så opstår sagnet – og sagnet lever!

– Nogle år var rundne, og Povel Røn var en lykkelig mand. Nylig havde Birte født ham en makker, som stod til og tegnede svært.

Tilfreds med sit var nu Povel. Blot ikke altid tilfreds med vejret.

Han fiskede sammen med Just Fransen.

Klyverhans havde ligget i jorden længe deroppe i landet.

Men efter manden lever hans mundheld som sagn efter rygte. Disse ord var tilbage efter Klyverhans: Når jeg blot får en he-der-lig begravelse! … I dette mundheld stod han lyslevende ude på øen. Povel brugte det tiest og mindedes sin gamle makker. Povel mindedes altid det svundne, selv det som gav ham sorg.

– Nu fiskede han sammen med Just Fransen. Hvad de to havde sammen, derom lød en sær historie, som sjældent blev fortalt, men som man huskede, når man havde hørt den én gang – sådan er sagnet.

Just blev jo borte onsden aften – og kom igen manden aften gående inde fra landet.

Han havde en lang samtale med Povel og blev hos ham om natten. Næste dag gik han med det før forsmåede himmelbrev under armen hjem til sit hus.

Kort tid efter blev han og Katrine Kromands enige om at gifte sig.

Men Katrine havde sagt: Når du vil love mig, at du aldrig præker mer!

Deraf sagde folk, at Katrines hellighed egentlig ikke havde været for Vorherres skyld.

Hele øen ville jeg vende til den store Gud, men Gud har ikke givet sit ord kraft i min mund! svarede Just Katrine.

Og så flyttede han ind til Katrine. De levede godt sammen – og hun fik en tøs halvårsdagen efter brylluppet.

– – Men møderne gik ikke istå, fordi Just holdt op med at præke.

Laves, pigernes ven, Povels staldbroder, den frie farende fisker førte Guds ord frem i den lille flok og var dens formand. Laves havde netop den religiøse ro og koldblodige værdighed, som Just manglede. Og i hans tale lød ingen flunkende ord, men et jævnt, kraftigt hverdagssprog. Han fik en del omvendt, dog ikke mange. Og så standsede omvendelsen, nu gjaldt det kun at holde fast på dem, som var kommet.

Povel Røn sagde altid, at Just prækede bedre end Laves. Povel syntes, at Justs tale lignede Frans Fiskemands skilderier. Til Laveses møder kom han ikke. Og han vidste, at Just var falden i samme tvang som han af samme årsag: de havde spottet! …

Der gik længe rygter om det store tyveri i Norge og Roberten, som tog pengene fra Just. Folk syntes, der var noget uærligt ved Just, men da Povel blev hans makker, begyndte rygterne at dø. Povel Røn måtte jo vide, hvad der var om Just. Sin jolle fik han aldrig igen.

Så en dag i bæltstiden var Just, Povel og et par andre fiskere i købstaden for at sælge sild. Der traf de Robert. Han gik dårlig klædt omkring ved skibene og delte gudelige småskrifter ud. – Da han så Just, faldt han ham om halsen og græd.

Fiskerne blev alvorlige.

Robert gav dem straks af sine skrifter – og de gav ham lidt penge. For staklen så ud til at være sulten!

Men Povel smed sine skrifter i havnen.

Siden den dag mente ingen, at Just nogensinde havde haft penge – og det store, norske tyveri, det var bare løgn!

Både Povel og Just havde dog forandret sig en del. De brød sig ikke om, hvad rygterne sagde. Just var blevet lettere i sindet – og Povel sær alvorlig. Mørkrædde var de nok begge!

Da Just ikke prækede mer, gik han nødigt ene ud ved nattetid. Og Povel kom såre sjældent ud til Vesterstranden. Skete det, var han altid alene.

– Nu efter at flere år var rundne, kunne man – omend sjældent – høre sagnet om Povel Røn og Just Fransen.

To mænd her fra øen – det kan være ligemeget, hvem de var – de gik på jagt ude ved Vesterstranden bag den store klint. Det var en forårsaften med tykning.

Se disse to mænd, de havde vel syndet ligesom andre folk – men én synd var der, som de havde mer end de fleste.

De havde brugt Guds hellige ord med overmål. Rene i sindet var de jo ikke.

De gik derude og bad og hujede på Gud. Men oppe på klinten er der en kæmpegrav, en dysse. – om det kom fra den eller hvorfra, kan ingen mennesker sige.

Den ene mand sad i en jolle, der stod på land. Med et røg jollen ud i søen – og det blev en storm. – den anden mand, der ikke var slet så skrap i munden, slap fri for at komme ud, idet han klamrede sig til klinten.

Stormen varede kun et øjeblik, og manden skyndte sig derindad, da den holdt op.

Tre samfulde dage måtte den anden drive om, før han drev i land. Men så såre han stod på landet, flød jollen fra ham, og den sank et stykke ude. Og den mand kom også hjem til sit.

Men ingen af disse to mænd har forvundet det nogensinde. De er aldrig dristige ved nattetide.

En søndag formiddag i bæltstiden kom Just ud til Povel.

Da han havde hilst goddag og fået sæde, sagde han: Vi får luft til aften.

Povel stod ved den nederste bordende og så udad vinduet. Han gned sig om sit brune fuldskæg og rystede på hovedet.

– Efter alle mærker at dømme, lagde Just til.

Povel tog en pibe og begyndte at stoppe.

Der er pintt ingen, som ved, hvad vejr vi skal hal

Det var en særhed, der var kommet hos Povel, at han ikke led, nogen dømte sådan sikkert om vejret.

Og han havde altid hån mod vejrspådomme. Det var noget, ingen vidste – noget stort ingen skulle dømme!

Just kendte godt dette hos Povel – og ærede det i sit stille sind, men han kunne dog aldrig dy sig for at dømme efter mærkerne.

Nej vel så, svarede han.

– – Det er ellers det, jeg er kommet herhen for, vi har fået brev fra moer. Faer er død. Og. Hun vil hjem. Ja, I kan jo læse det.

Han lagde et krøllet brev på bordet.

Er det fra Maren? råbte Birte inde fra kammerset, hvor hun sad og klædte drengen på.

Ja. – Det er vist bedre, Just læser det.

Ja, læs Just!

Birte kom ind og satte sig med foldede hænder på bænken. Ovenfor hende sad Just med brevet og på standkisten ved døren Povel med piben.

Just læste langsomt og stødende, skønt han kunne brevet udenad.

> Min kære sidste søn!
> Et sorgens ord skal jeg sige dig nu, at din fader er gået bort. Det var den tredie august, og nu haver jeg i fire samfulde dage tænkt på, hvordan jeg skulde stile dette brev, således at du ikke blev altfor sorrigfuld, thi ingen ved bedre end jeg, hvormeget du gjorde ud af din fader.
>
> Men kære søn, jeg haver glemt at stile et brev således, som det skal. Hvad han fejlede, det ved vi ikke, det var en underlig sygdom. Den føste august da lå han nør, og han havde længe ingen mad kundet få i sig, og dokteren kunde ikke hielpe ham. Men det tongeste for mig var, at fader ikke havde sin samling. Om fredag aften trediedagen efter, at han lå nør, fik vi hentet en præst. Jeg ved ikke, om fader forstod, hvad han sagde, for jeg

gjorde det ikke. Præsten prækede jo i det fremmede sprok, som jeg er så tongnemme til at lære. Men fader havde dog sin samling fra den dag af, præsten var her. Søndag morgen før dag sad jeg ved faders seng, og så spørger jeg ham, om der ikke er noget, vi kan udrette for ham. Nej moer, svarer han mig og siger, jeg vilde kuns gærne hjem og dø, men det kan jo umuligen ske for mig. Så lå han lidt ganske stille, og så siger han: Men tror du ikke, at jeg fra det sted, jeg nu kommer hen, kan se nør til øen? Men så kunde jeg ikke bere mig for at græde, og så græd fader med gjorde han. Og lidt efter siger han: Jeg synes, du skulde drage hjem til øen, moer. Når jeg er død, så vil jeg helst se dig der hjemme, og så må du hilse dem allesammen.

Ja, det kom slet ikke bag på mig, for han havde snakket meget om det i vildelsen. Og det var det sidste, vi hørte fra ham. Lidt efter så jeg, han trængte til drikke, og det gav jeg ham. Så lå han stille en timestid, så prøvede han på at vende sig, og da jeg tog fat for at hjælpe ham, så var han død.

Johan sørgede rigtig for, at fader fik en god begravelse, meget pænnere end fader nogensinde havde fået den der hjemme, men det var ligegodt så sært. Nu skal jeg blive boendes hos Johan, men jeg havde dog stor lyst til at komme hjem igen, og jeg længes efter min sidste søn som er dig.

Vi haver det helles godt. Johan tjener gode penge, og hans kone er flink. Børnene kan også

tjene noget selv. Din broder Per og din søster Birte har gode pladser og beder mig at hilse jer. Såfremt jeg lever og beholder helbreden kan der vel også blive lidt for mig at bestille, det er tresk at være ledig, så får man tonge tanker.

Men det falder mig så besværligt at skrive, og dette får du nøjes med denne gang.

Mange kærlige hilsener og ønske om alt godt til dig og Katrine og jer lille tøs fra din moder.

Der var en stunds tavshed.

– Det kan skam sate blive tresk for sådan en gammel kvinde iligevel! sagde Birte.

Derfor er det osse, at vi vil se, at få hende herhjem! svarede Just.

Det er pintt en bekostning for dig, sagde Povel.

Ja, med det første kan jeg ikke rede de penge ud – om osse nu Johan spædte lidt til. Men så var det jo, at jeg og Trine vi lå og snakkede om det i aftes, førend vi faldt i søvn, at I kanske ville give os den håndsrækning.

Der blev lydløst i stuen. Povel så hen til Birte, men hun gjorde sig et ærinde ind i kammerset til drengen, som gik og legede der.

Ja-a, svarede Povel. For det er pintt synd andet end, hun skal herhjem!

– Det siger jeg rejtnok med! råbte Birte. Det var stor synd, at den gamle kvinde itte skulle her til øen, når det er, at hun så gærne vil. Og for de stakkels penge … Nej, dem må vi itte snakke om!

Povel forstod, at Birte ville have ham til at svare ja uden hendes minde. Ja – men havde Povel sagt nej, var han dog blevet nødt til at ændre det.

– Der strøg et dunkelt smil over hans ansigt: Birte var netop, som han led hende bedst.

– I får såmange tak! svarede Just. – Det var det, jeg og vor moer vi snakkede om: den gamle kan være os til megen hjælp nu både med det ene og med det andet. Når nu Trine skal rende ud til lodden og flytte og malke, så kan moer passe tøsen imens – og hun kan jo tilligemed godt binde garn. – Det er mange gange rart at ha et gammelt menneske i huset.

Povel sad og tænkte på, at Just var blevet en hel anden, siden han holdt op med at præke. Han var så sindig og støt, som han alle sine dage ikke havde været udenfor øen. Nu søgte han så godt, han kunne, at skjule sit hjærtes trang til at få moderen hjem ved at tale om nytten, hun kunne gøre.

– Birte begyndte at stille mad på bordet. Stegt sild og kartofler. Just blev budet til at smage silden.

Mændene sad tavse. Just havde taget salmebogen, som lå på dragkisten. Han bladede i den og nynnede lidt. – Det var sådan en særhed hos Just, han kunne ikke en ledig stund se salmebogen, uden han skulle have fat i den. Der sad han nu og bladede og nynnede og lod sig vugge gennem versene.

Det var resterne af religionen – det øvrige havde Katrine Kromands pillet væk.

Povel Røn sad og så på Birte, mens hun dækkede bord.

Hun blev kønnere og kønnere. Og hun havde det sind, som Povel lovede. – De var ens om, hvad de ikke kunne undvære.

Povel Røn havde heldet.

– – Da Just og Birte og Povel havde sat sig tilbords, kom Per Røn og Peder Styrmand.

Peder Styrmand han drog ikke mere på langfart, men han drev i bælt med Povel og Per og fik af ti garn, det kunne sagtens blive til en god hyre.

Peder havde opgivet at køre med fisk: han skulle være med, hvor der var fartøjer. Han havde også opgivet at få sin moer hjem fra fattiggården, hun satte sig hårdt imod at forlade sig på Peders stadighed og sagde som Gamle-Pæer: Man ved, hvad man har, men man ved itte, hvad man får!

Peder Styrmand havde lejet sig en husende – sad med hundred kroners gæld til Knurhanen – og knapt klæder på kroppen, men håbede desto mere på svært fiskeri.

– Velbekomme jer! sagde Per Røn og Peder Styrmand.

– – Hvad mener du, Povel? spurgte så Per.

Jeg mener, at nu skal vi ha mad – og så skal vi i bælt.

Den sætter pintt op, svarede Per betænkelig.

– Mens måltidet varede, talte de om bysens nyt. Da det var endt, tog Povel en skrå og gik en vending ud for at se efter vejret.

– Høsthimlen højned sig blank. Opad den stod skyerne i ris – histude i nordvest havde risene sat en rose.

Så lød gammel tale, at der skulle komme luft.

Havet var mørkt og listede sig læmpeligt, men med skalkagtig sind. Bådene begyndte at kigge op med stævnene derude. –

Den varme glæde, som havde været over Povel, veg for en jagende hu efter at tage alt dette i besiddelse – sejle og fiske.

Ingen vidste, hvad vejr det blev – men det gamle tegn var der til at gå i bælt.

Der var pintt itte andet at gøre!

Ja, så er det bedre, jeg får lavet mig til, moer, sagde Povel, da han kom ind.

Tror du itte, den bliver lovlig spids derudad i nat? sagde Per.

Det er dog osse farligt, at I partu skal ud i dav! sagde Birte. Hun syntes, der var fest i huset.

Peder havde åbnet munden for at ville sige noget, men så begyndte Just – og Peder tav, han var ikke dristig overfor Just.

Jeg kan tage med i dit sted, Per! sagde Just.

– – –

Du kan godt være bekendt at blive hjemme, faer!

Ja, s'mænd!

Det er hellerikke nøddvendig, I skal ud i averten! sagde Birte.

Jo, faen fortøje mig er det nøddvendigt. – Povel smed trøje og vest, drog en tyk uldtrøje over hovedet.

Birte! Hvor er min hue?

Og skråtobak? – Børtt – hov, her er huen. – Og så den ende simme, jeg købte i går? …

Mens Povel fo'r rundt og ledte, sad Just stille ved bordet. Birte stod på gulvet og smilte med underligt vemodigt skælmeri.

Per Røn så på Povel – og fik et alvorligt drag om munden.

– Han rakte ud efter brændevinsflasken og skænkede to dramme – nikkede til Peder Styrmand – og klinkede.

Skål! – Skål igen!

Det var slået fast: I bælt skulle de pintt!!

Nu trak Povel stortrøjen på. – Farvel, Birte! sagde han lavt. Idet han gik udad døren, strøg han lindt ærmet henover hendes

bryst.

Farvel, Po-vel!

– Udenfor standsede han og spurgte kort og myndigt som skipper:

Hvem skal så med?

Det skal pintt jeg! svarede Per.

Skal du? spurgte Just. Nej, du bliver hjemme.

Jeg? Nej, nej. Satme nej! Jeg skal følge "Håbet"!

De tre bæltsmænd gik til stranden.

Flyvende sommers spind hang over det tørre, svajende græs: regn eller storm var det til.

De tre bæltsmænd trådte hårdt og tungt i sandet. – De hev prammen ud og roede. Hejsede sejl – og sejlede.

Der blev ikke mælt mange ord.

– Skyerne jog som store fartøjer for rumskøds kuling. "Håbet" lagde ræling i søen. "Håbet" sejlede med hast som skyerne …

De tre bæltsmænd sejlede blot og talte ikke.

De tog i besiddelse: Havet, himlen, stormen, øen …

Om "Øen"

Forfatter: Thorkild Gravlund (1879-1939).
Første udgave: Thorkild Gravlund: *Øen*. Det Nordiske Forlag - Ernst Bojesen, København 1903. Denne udgave er baseret på førsteudgaven.
Redigeret af: Kim N. Jensen. Bogens noter skyldes med en enkelt undtagelse alle forfatteren.
Forside: Efter maleri af Carl Wentorf (1863-1914): *Fisker fra Reersø uden for sit hus* (ca. 1898).

"Himmelbrev"-skrifttypen er "Leipzig Fraktur Fett UNZ1A" designet af Peter Wiegel. *"Leipzig Fraktur UNZ1A font family is licensed under the Creative Commons Attribution-NoDerivs License (CC BY-ND)"*

ISBN 978-87-7628-209-7
2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-490-0 (Ølstykke 2016).

© 2025 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk

Note 1:

Sønden etmedde: Søndag eftermiddag. *Red.anm.*

Note 2:

Ølle: En skydannelse.

Note 3:

Strandvred: drivende dynger af tang eller lign.

Note 4:

Damtragten: Indgang til den del (bunden) af jollen, hvor fiskene kan gå som i hyttefad: Dammen.

Note 5:

Hisse: Hejse.

Note 6:

Firer: Sænker.

Note 7:

Busser hovedløjds: Slår kolbøtte.

Note 8:

Himsk: Koldt afvisende, studs.

Note 9:

Kavte: En bevægelse mede armene, ligesom en druknende gør.

Note 10:

Bæltslængde: Garnene til bæltfiskeri.

Note 11:

Orleant: Indgået, fortrolig..

Note 12:

Lagde Per Røn ned, fordi han var nødt til at lægge op: Arbejdet "lægger man op" (holder inde med det). Under sygdom "ligger man ned".

Note 13:

Værkelig: Urimelig og gnaven.

Note 14:
Tresk: Trist.

Note 15:

Barnevorn: Barnagtig. Udtales Bårneuhrn.

Note 16:

Endelig: Bruges spørgende som: nok, vel.

Note 17:

Vovere: Værre, dårligere.

Note 18:

Kuld: Forkølelse.

Note 19:

Lunde: Ruller.

Note 20:

Sejleknas: Legetøjsskib.

Note 21:

Dyrget: Bundbrætterne.

Note 22:

Ølbrødsstykke: Et ganske lille stykke brød, som nydes til øl og dram. Ordet stammer sandsynligvis fra en tid, hvor man kun havde ét fast måltid og spiste lidt nu og da til drikken (nemlig øl).